

SUD
EUROPSKE UNIJE

Višejezičnost na Sudu Europske unije

Višejezičnost **na Sudu** **Europske unije**

Predgovor predsjednika Koena Lenaerts

7

1. - Višejezičnost i raznolikost1.1. - Smisao višejezičnosti u Europskoj uniji – *In varietate concordia* 11

1.2. - Službeni jezici Unije i službeni jezici država članica 14

2. - Višejezičnost kao bitna značajka postupaka pred sudovima Europske unije

2.1. - Višejezičnost kao sastavni dio postupka 19

2.2. - Pisani dio postupka 20

2.2.1. - Prethodni postupci 20

2.2.2. - Izravne tužbe i žalbe 25

2.2.3. - Postupci donošenja mišljenja 30

2.2.4. - Ubrzavanje postupaka 30

2.2.5. - Završetak pisanog dijela postupka 31

2.3. - Usmeni dio postupka 31

2.3.1. - Rasprava 31

2.3.2. - Iznošenje mišljenja nezavisnih odvjetnika 32

2.4. - Odluke i mišljenja 35

2.5. - Sporovi pred Sudom u pogledu višejezičnosti 42

2.5.1. - Dosljednosti među jezičnim verzijama akata Unije: doktrina *acte clair* 42

2.5.2. - Spor koji se odnosi na jezično uređenje natječaja za zapošljavanje i obavijesti o slobodnom radnom mjestu 45

2.5.3. - Poseban slučaj jezičnog uređenja europskog patenta s jedinstvenim učinkom 48

3. - Upravljanje višejezičnošću na Sudu

3.1. - Organizacija Glavne uprave za višejezičnost	51
3.2. - Zanimanja u Glavnoj upravi za višejezičnost	55
3.2.1. - Pravnici lingvisti	55
3.2.2. - Usmeni prevoditelji	58
3.2.3. - Korektori/lektori	60
3.2.4. - Asistenti za organizacijske poslove i tajništva	61
3.2.5. - Posebna radna mjesta	63
3.3. - Vanjski suradnici	63
3.3.1. - Pravnici lingvisti i vanjski prevoditelji	64
3.3.2. - Vanjski usmeni prevoditelji ili konferencijski prevoditelji	67
3.4. - Važnost kvalitete pravnih prijevoda i usmenog prevođenja na Sudu	68
3.4.1. - Kvaliteta pravnih prijevoda	68
3.4.2. - Kvaliteta usmenog prevođenja	71
3.5. - Zapošljavanje i trajno usavršavanje	72
3.5.1. - Natječaji za zapošljavanje dužnosnika	72
3.5.2. - Postupci odabira članova privremenog osoblja	72
3.5.3. - Trajno usavršavanje stručnjaka u području višejezičnosti	73
3.6. - Racionalizacija višejezičnosti	75
3.6.1. - Jezik vijećanja	75
3.6.2. - <i>Pivot</i> jezici (pismeno prevođenje)	77
3.6.3. - „Relejni” i „retour” jezici (usmeno prevođenje)	82
3.6.4. - Uštede u prevođenju	86
3.6.5. - Uloga višejezičnosti u trajanju postupaka	89

4. - Pismeno i usmeno prevođenje: strategije, metode i alati

4.1. - Pravno prevođenje	92
4.1.1. - Pravnik lingvist i izrada njegova prijevoda	95
4.1.2. - Posebnost pravnog prevođenja na Sudu	99
4.1.3. - Terminološko promišljanje u pravnom kontekstu	100
4.1.4. - Odabir strategije, teleološki pristup	103
4.1.5. - Dijalog između autorâ i prevoditeljâ	106

4.2. - Usmeno prevođenje tijekom rasprava	108
4.2.1. - Načela i metode usmenog prevođenja	108
4.2.2. - Posebni izazovi simultanog prevođenja na Sudu	109
4.2.3. - Strategije i taktike	111
4.2.4. - Priprema rasprave	113
4.2.5. - Vještine i dužnosti usmenog prevoditelja	113
4.2.6. - Uključenost govornika	114
4.3. - Pomoćni alati za višejezičnost	116
4.3.1. - Terminologija	116
4.3.2. - Višejezični alati za pretraživanje	121
4.3.3. - Alati za potpomognuto prevođenje	122
4.3.4. - Alati za pomoć u usmenom prevođenju	127
4.3.5. - Usmeno prevođenje intervencija koje se iznose na daljinu	128
4.3.6. - Usmeno prevođenje na daljinu	130
 5. - Što budućnost donosi za višejezičnost?	
5.1. - Uvjeti za otkrivanje talenata	133
5.2. - Svijest o izazovima: kratkoročno ili dugoročno?	136
5.3. - Financiranje višejezičnosti u odnosu na cijenu nepostojanja višejezičnosti	138
5.3.1. - Cijena višejezičnosti	140
5.3.2. - Cijena nepostojanja višejezičnosti	141
5.3.3. - Posljedice u slučaju nepostojanja višejezičnosti u radu Suda	142
5.3.4. - Decentralizirano praćenje postupaka	145
Zaključak	147
Glosar	150

„Ljubav prema demokraciji pretpostavlja ljubav prema jednakosti“ –
Montesquieu, O duhu zakona, 1748., Knjiga V., Poglavlje III.

Predgovor predsjednika Koena Lenaertsa

U počecima europskog projekta unutar institucije koristila su se samo četiri jezika. Danas pak 24 službena jezika odzvanjaju u raspravnim dvoranama i na njih se prevodi velika većina odluka koje donose Sud i Opći sud. U tom „lingvističkom koncertu“, koji se razvijao s uzastopnim valovima proširenja Europske unije, svakom je službenom jeziku dodijeljen isti položaj na temelju Uredbe br. 1/58 koja, već 65 godina, sadržava pravila o jeziku institucija Unije.

To načelo „ravnopravnosti jezika“, koje odražava veliku jezičnu i kulturnu raznolikost čije je poštovanje zajamčeno člankom 22. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, istodobno predstavlja stalan operativan izazov i veliku prednost institucijine sudske prakse.

Naime, kako bi se osiguralo da sudska odluka bude dostupna na 24 službena jezika Unije, potrebno je upotrijebiti značajne ljudske i tehničke resurse, ali to je „cijena koja se mora platiti“ da bi se zajamčila transparentnost i dostupnost sudske prakse u različitim nacionalnim pravnim porecima. To je jamstvo bitno za pravilno funkcioniranje demokratskog sustava Unije i doprinosi približavanju europskog pravosuđa građanima, poduzetnicima i upravama 27 država članica.

Kako bi se uspješno suočila s izazovom, institucija može računati na krajnju predanost stručnjaka za usmeno i pisano prevođenje koji rade na tome da se osigura ujednačeno tumačenje prava Unije na svim njezinim službenim jezicima, dajući prednost dosljednosti cjeline i kvaliteti sudske prakse.

Dok će 2023. godina biti godina svečanog otvorenja Vrta višejezičnosti pokraj Suda Europske unije, ovom se publikacijom, iz različitih kutova, opisuje institucijsko upravljanje pravosudnom službom dostupnom na 24 jezika Unije u skladu s ograničenjima (koja se osobito odnose na troškove i rokove) koja određuju obavljanje njezinih aktivnosti.

Djelo završava nizom promišljanja o izazovima i budućnosti višejezičnosti u kontekstu globalizacije i digitalne revolucije. Njime se također želi odati počast onima koji svaki dan, najčešće u sjeni, rade na harmoničnom funkcioniranju tog čudesnog multikulturnog mozaika.

1. - Višejezičnost i raznolikost

Višejezičnost na Sudu Europske unije – simbolika vrta

Otvaranje Vrta višejezičnosti u neposrednoj blizini Suda 9. svibnja 2023. nastavak je onoga što Palača Suda Europske unije već utjelovljuje u svojoj arhitekturi: težnje za transparentnošću i pristupačnošću. Naime, institucionalna višejezičnost, koja građanima i strankama omogućuje komunikaciju sa Sudom na jeziku ili jednom od jezika svoje zemlje, jedan je od uvjeta za jednostavan i transparentan pristup pravosuđu.

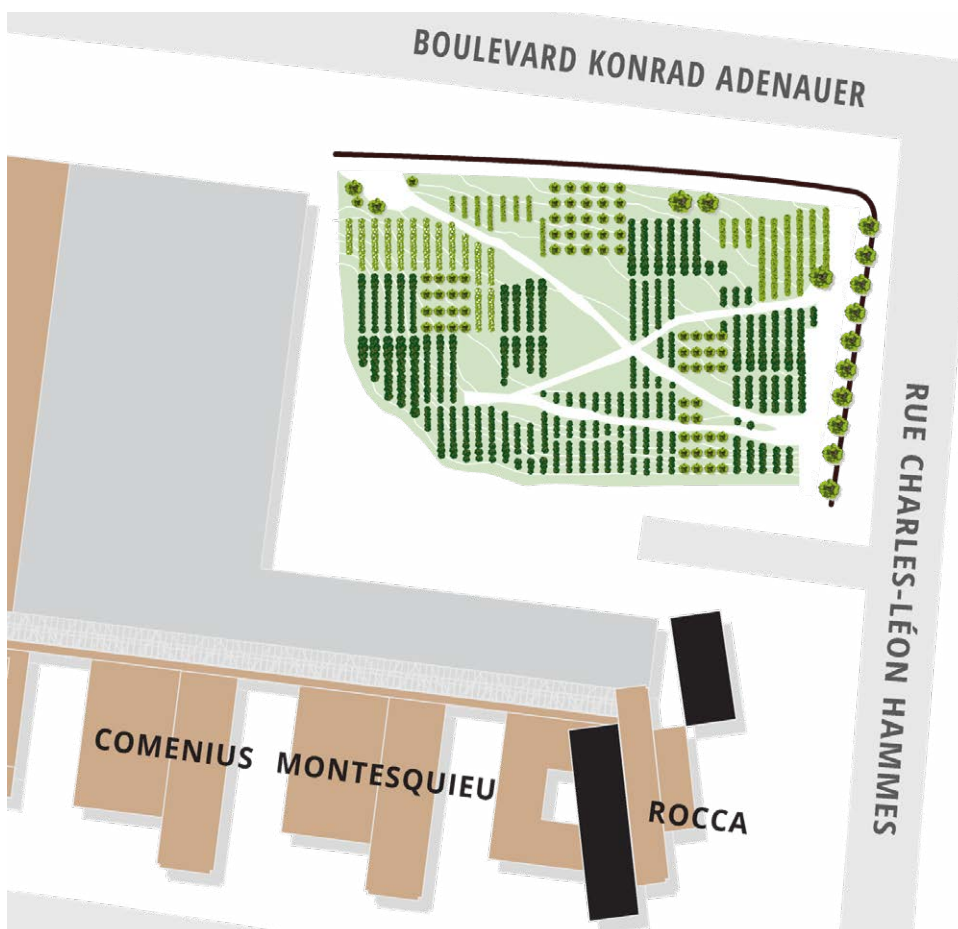
Taj vrt istodobno je rezultat stalne želje da se materijaliziraju vrijednosti institucije na samim mjestima na kojima se ona nalazi i spleta okolnosti: u podnožju tornjeva koje je projektirao arhitekt Dominique Perrault oslobodilo se zemljište od nešto više od jednog hektara. To zemljište, koje je ostalo prazno uslijed rušenja starih zgrada Europske komisije zbog njihove dotrajalosti, tako je pretvoreno u vrt u kojem se promiče višejezičnost kao simbol raznolikosti europskih kultura. Veza između zaštite biološke raznolikosti i poštovanja jezičnih identiteta jasno se vidi u organizaciji vrta i odabiru vrsta grmova, kojima će biti pridružene biljke u cvatu i aromatično bilje. Zasađen je i šumarak višejezičnosti, sastavljen od onoliko stabala koliko ima službenih jezika Europske unije, uključujući luksemburški, povijesni jezik Velikog Vojvodstva u kojem institucija ima sjedište.

Ovaj vrt ostvaren je u bliskoj suradnji između Suda, koji funkcionira na 24 jezika, i luksemburških vlasti. I sam Luksemburg je višejezična zemlja te je gorljiv zagovornik kulturne i jezične raznolikosti, koja se smatra plodnim tlom. Iako općenito užurbani životni tempo svojstven globalizaciji razmjena svakim danom sve više naginje k „učinkovitoj jednojezičnosti“, vrt će odražavati intrinzičnu i neotuđivu vrijednost višejezičnosti. Na taj se način odaje počast institucionalnoj višejezičnosti, koja je sadržana u ugovorima, i plurijezičnosti Luksemburga, zbog čega je ta mala kozmopolitska zemlja pravi „jezični vrt“.

Jezična ravnopravnost, poštovanje jezičnih identiteta i slobodan pristup pravosuđu vrijednosti su koje Sud provodi kroz višejezičnost postupaka i svoje sudske prakse. Institucija i njezini luksemburški partneri u području politike upravljanja nekretninama stoga su predani tome da Vrt višejezičnosti učine živućim mjestom koje odražava prirodnu i kulturnu raznolikost. Kao što to navodi Heinz Wismann, povjesničar filozofije i autor

djela *Penser entre les langues*¹, „raznolikost je načelo života“, za razliku od monokulture i jednojezičnosti.

Vrt u neposrednoj blizini Palače nudi prostor za opuštanje, ali i za kulturu jer će se u njemu organizirati događanja povezana s jezicima i raznolikosti. Sud predano radi na zaštiti, očuvanju i promicanju višejezičnosti te sa zadovoljstvom pozdravlja to što će se u njegovoj blizini uskoro otvoriti jedan takav živući prostor nadahnut raznolikošću europskih kultura.

1| Heinz Wismann, *Penser entre les langues*, Éditions Albin Michel, Pariz, 2012.

Vrt višejezičnosti tako odražava riječi Olge Tokarczuk, poljske književnice i dobitnice Nobelove nagrade za književnost za 2018. Odajući počast pismenim i usmenim prevoditeljima koji su posrednici između ljudi, ona je 2019. izjavila: „Prijevod nije samo prijelaz s jednog jezika na drugi, ili s jedne kulture na drugu, nego ga se može i usporediti s hortikulturnom tehnikom koja se sastoji u uzimanju plemke s izvorne podloge kako bi je se usadilo na drugu biljku, iz koje zatim rastu novi izdanci koji postaju grane².“

2 | Isječak s uvodne konferencije Četvrtih književnih susreta u Gdanjsku (Poljska), 2019.

1.1. - Smisao višejezičnosti u Europskoj uniji – *In varietate concordia*

Tijekom posljednjih stoljeća, pa čak i tisućljeća, narodi Europe međusobno su se razdirali, pri čemu su jedni težili iskoristiti strahove i neznanje drugih nauštrb mira, blagostanja i jednakog pristupa mogućnostima za narode i za pojedince. Uslijed traume koju je uzrokovao Drugi svjetski rat nacije su shvatile koliko su dijalog i suradnja, pa čak i propisi, postali neophodni. Tako su Ujedinjeni narodi (UN) naslijedili Ligu naroda koja je pokazala određena ograničenja.

Potreba za takvim tijelima pojavila se osobito u Europi, a autori europskih ugovora imali su tu dodatnu viziju ekonomske i političke integracije europskih naroda. Cilj im nije bio samo uspostaviti trajni dijalog, nego i ispreplesti interese te stvoriti kontinuirane razmjene kako bi svaki nagovještaj sukoba bio očito kontraproduktivan. Za to je bilo potrebno srušiti nacionalne barijere i smanjiti protekcionizam u načinu razmišljanja kako se iskorijenio gospodarski protekcionizam.

Nakon prvog koraka, odnosno sklapanja Beneluškog ugovora iz 1948. nakon čega je 1951. uspostavljeno jedinstveno tržište ugljena i čelika, i istodobno s potpisivanjem Euratoma kojim je uspostavljeno zajedničko istraživanje u području atomske energije, Rimskim ugovorom od 25. ožujka 1957. o osnivanju Europske ekonomske zajednice (EEZ) ³ utvrdilo se opće otvaranje tržišta, uz sve veće slobode u pogledu kretanja osoba, robe, usluga i kapitala. Ti ključni koraci, dopunjeni uvođenjem jedinstvene valute, pridonijeli su viziji mira u blagostanju. Sav taj napredak trebalo je pravno urediti međunarodnim ugovorima i, s obzirom na potrebu za organizacijom, legitimnim institucijama koje su osnovane na temelju tih ugovora.

Institucije su surađivale s državama članicama na sve većem približavanju europskih naroda, a od posebne su važnosti neposredni izbori zastupnika u Europski parlament koji se održavaju od 1979. godine. Taj je napredak postajao sve opipljiviji u svakodnevnom životu europskih građana do te mjere da znatan dio zakonodavstva koje se primjenjuje

3| Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice, koji je potpisan u Rimu 25. ožujka 1957. i stupio na snagu 1. siječnja 1958.

u državama članicama potječe iz europskih propisa.⁴ Područje djelovanja Europske unije postupno se proširivalo na područja koja su sama okosnica građanstva, kao što su temeljna, socijalna i politička prava.

Unija i njezine institucije stoga djeluju u središtu svakodnevnog života oko 450 milijuna europskih građana (nakon Brexita) i, kako bi očuvale svoju legitimnost, uvijek trebaju stvarno pažljivo oslušivati potrebe svakog građanina te mu neprestano dokazivati da neće biti marginaliziran unutar velike cjeline koju može promatrati samo iz daljine, nego da on u toj cjelini sudjeluje na isti način kao i drugi građani i narodi Europe.

Izgradnja Europe prije svega je kulturni i civilizacijski projekt kojeg odlikuje dijeljenje zajedničkih vrijednosti i raznolikost kulturnih izričaja, prvenstveno jezičnih. Jezik je istodobno komunikacijski alat, pokazatelj identiteta i kulturni materijal. Jezici ne određuju samo osobne identitete, nego su i dio zajedničkog nasljeđa.

Stoga je ključno da se građane poštuje u svim aspektima njihova identiteta, bilo da je riječ o onom nacionalnom, vjerskom, filozofskom, etničkom, rodnom, političkom ili drugom. Prema jezicima koji su okosnica identiteta treba postupati jednako, inače bi građani osjećali da se njihov identitet manje poštuje od identiteta drugih jezičnih ili nacionalnih zajednica⁵, da su na neki način „manje jednaki” od drugih. Jezična neravnopravnost može dovesti samo do otuđenja građanina u odnosu na institucije i nacionalni ili

4| Političari su iznosili različite postotke, često pretjerane kako bi veličali ili suprotno tome umanjivali dominantan utjecaj prava Unije na nacionalne sustave. U stvarnosti, to nije ni moguće ni potrebno brojčano izraziti, posebno s obzirom na preklapanje pravnih pravila različitog porijekla u istim tekstovima i nepostojanje bilo kakvog referentnog sustava koji bi omogućio utvrđivanje pravnih pravila prema njihovu stvarnom i trajnom pravnom učinku.

5| To se načelo uostalom propisuje u članku 3. stavku 3. posljednjem podstavku Ugovora o Europskoj uniji (UEU): „[Unija] poštuje svoju bogatu kulturnu i jezičnu raznolikost te osigurava očuvanje i unapređenje kulturnog nasljeđa Europe”, te u članku 22. Povelje Europske unije o temeljnim pravima: „Unija poštuje kulturnu, vjersku i jezičnu raznolikost”. Sud uostalom u svojoj sudskoj praksi redovito podsjeća na to koliko je Uniji važna višejezičnost. Tako je naveo u presudi velikog vijeća od 2. listopada 2018., C-73/17, Francuska/Parlament, [EU:C:2018:787](#), t. 41.: „Stoga je u tom području Parlament dužan djelovati s potpunom pažnjom, strogošću i zalaganjem koje takva odgovornost zahtijeva (vidjeti, u tom smislu, presudu od 13. prosinca 2012., Francuska/Parlament, C-237/11 i C-238/11, [EU:C:2012:796](#), t. 68.), što podrazumijeva da su parlamentarna rasprava i glasovanje utemeljeni na tekstu koji je zastupnicima dostavljen pravodobno i koji je preveden na sve službene jezike Unije. Naime, Unija drži do očuvanja višejezičnosti, čija je važnost istaknuta u članku 3. stavku 3. četvrtom podstavku UEU-a (vidjeti u tom smislu presude od 5. svibnja 2015., Španjolska/Vijeće, C-147/13, [EU:C:2015:299](#), t. 42. i od 6. rujna 2017. Slovačka i Mađarska/Vijeće, C-643/15 i C-647/15, [EU:C:2017:631](#), t. 203.)”.

europski projekt u cjelini. Takvo je djelovanje institucionalne višejezičnosti kojom se jamči uključenost građana i gradi mir među narodima. Sve više europskih građana vlada više od jednim jezikom na različitim razinama, a toj se plurijezičnosti možemo samo radovati. Međutim, institucionalna višejezičnost više je od toga. To je vrhunac nastojanja da se osigura da građani uvijek, na nediskriminirajući način, mogu pristupiti informacijama, obratiti se institucijama i dobiti odgovor na vlastitom jeziku. Naime, svaki građanin ima pravo koristiti samo svoj jezik i, čak i ako ih govori nekoliko, njegovo će razumijevanje rijetko biti jednako potpuno i detaljno na jeziku koji mu nije materinski. Prema analizi koju je proveo Eurostat 2016., većina stanovništva ne govori nijedan jezik EU-a na visokoj razini. Otprilike 20 % odraslog stanovništva može komunicirati na toj razini na njemačkom, 16 % na francuskom, 14 % na talijanskom i 13 % na engleskom jeziku. Razina jezične uključenosti koju pruža jednojezična komunikacija na engleskom kreće se između 13 i 45 % odraslog stanovništva u 27 država članica. Ta razina kreće se između 43 i 45 % ako se primjenjuje trojezični režim (njemački, engleski i francuski). S druge strane, potpuno višejezični režim omogućuje jezičnu uključenost 97 do 99 % odraslog stanovništva⁶.

To se pravo građanina utvrđuje u brojnim aktima i pravno se temelji na članku 20. stavku 2. točki (d) Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), koji glasi kako slijedi: „[g]rađani Unije [...] imaju pravo [...] na obraćanje institucijama i savjetodavnim tijelima Unije na bilo kojem jeziku Ugovorâ te pravo na odgovor na istom jeziku”; to se pravo provodi u Uredbi br. 1 o određivanju jezika koji se koriste u Europskoj ekonomskoj zajednici⁷ i u članku 41. stavku 4. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, prema kojem se „[s]vaka [...] osoba može pisanim putem obratiti institucijama Unije na jednom od jezika Ugovorâ i mora dobiti odgovor na istom jeziku”.

Višejezičnost omogućuje ključnu ulogu europskog građanstva u međukulturnom dijalogu jer zahvaljujući njoj svaki Europljanin ostale smatra svojim sugrađanima i ravnopravnim građanima. Prevoditeljski stručnjaci u institucijama (pravnici lingvisti i prevoditelji) jamče dostupnost dokumenata na svim službenim jezicima.

6| Pristup EU-a višejezičnosti u vlastitoj politici komuniciranja, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2022\)699648](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2022)699648) (rujan 2022.); Priopćenje za medije: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA\(2022\)733096](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_ATA(2022)733096) (listopad 2022.).

7| Uredba Vijeća br. 1 od 15. travnja 1958. o određivanju jezika koji se koriste u Europskoj ekonomskoj zajednici (SL 1958., 17, str. 385.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1. svezak 3., str. 3., u daljnjem tekstu: Uredba 1/58)

Naime, ova prijeka potreba nije promaknula začetnicima izgradnje Europe, pa se u prvoj uredbi koju je donio EEZ, odnosno Uredbi 1/58, koja je još na snazi i u kojoj se preuzimaju jezici koji su se koristili u Europskoj zajednici za ugljen i čelik (EZUČ), definiraju službeni jezici Unije te se uređuje njihova upotreba. U članku 1. navedene uredbe, kako je izmijenjena prilikom naknadnih pristupanja, predviđa se da su „[s]lužbeni jezici i radni jezici institucija Unije [...]bugarski, češki, danski, engleski, estonski, finski, francuski, grčki, hrvatski, irski, latvijski, litavski, mađarski, malteški, nizozemski, njemački, poljski, portugalski, rumunjski, slovački, slovenski, španjolski, švedski i talijanski.” Članak 2. glasi kako slijedi: „[d]okumenti koje država članica ili osoba koja podliježe zakonodavstvu države članice šalje institucijama Zajednice mogu biti sastavljeni na bilo kojem od službenih jezika koji izabere pošiljatelj. Odgovor se sastavlja na istom jeziku.” Člankom 7. predviđa se da su „[j]ezici koji se koriste u postupcima Suda određeni [...] u njegovom poslovniku”. Kvaziustavna vrijednost jezičnog uređenja objašnjava činjenicu da države članice mogu samo jednoglasno izmijeniti tu uredbu, kao i odredbe Poslovnika Suda i Općeg suda koje se odnose na jezike (članci 36. do 42. Poslovnika Suda i članci 44. do 49. Poslovnika Općeg suda). Ta je temeljna vrijednost potvrđena i uključivanjem u članke 21. (načelo nediskriminacije osobito na temelju jezika) i 22. (načelo poštovanja, među ostalim, jezične raznolikosti) Povelje o temeljnim pravima, kojima se u pravnom poretku Unije čvrsto utvrđuje načelo jezične ravnopravnosti.

1.2. - Službeni jezici Unije i službeni jezici država članica

Dvadeset i četiri službena jezika Unije navedena u Uredbi 1/58 ne bi trebalo miješati sa službenim jezicima država članica. Naime, neki jezici, kao što je luksemburški (službeni jezik u Luksemburgu zajedno s njemačkim i francuskim), nisu službeni jezici Unije.

Vijeće Europske unije u kojem su zastupljene sve države članice Unije jednoglasno donosi odluke o toj temi. Prije pristupanja Uniji svaka buduća država članica određuje jezik koji želi koristiti kao službeni jezik u kontekstu Unije. Sve naknadne promjene, kao što su dodavanje ili brisanje službenog jezika, moraju jednoglasno odobriti sve države članice u Vijeću.

Popis službenih jezika stoga se može mijenjati. Jezici su se dodavali prilikom novih pristupanja, ali ponekad i, kao što je slučaj s irskim, zato što je jezik koji je službeni u predmetnoj državi članici, ali koji nije bio jedan od službenih jezika Unije od pristupanja predmetne države dobio na važnosti. Suprotno tomu, engleski je i dalje na popisu unatoč povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Unije, osobito zato što je i dalje službeni jezik u drugim dvama državama članicama: Irskoj i Malti.

Članak 55. stavak 1. UEU-a donesen je s istim ciljem uključenosti: „Ovaj Ugovor, koji je sastavljen u jednom izvorniku na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, hrvatskom, irskom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom i talijanskom jeziku, pri čemu su tekstovi na svakom od ovih jezika jednako vjerodostojni, pohranjuje se u arhivu Vlade Talijanske Republike, koja vladama ostalih država potpisnica dostavlja po jedan ovjereni primjerak“. Isto vrijedi i za članak 24. četvrti stavak UFEU-a: „Svaki se građanin Unije može pisanim putem obratiti bilo kojoj instituciji ili tijelu iz ovog članka ili iz članka 13. Ugovora o Europskoj uniji na jednom od jezika navedenih u članku 55. stavku 1. Ugovora o Europskoj uniji i dobiti odgovor na tom istom jeziku“.

Iz toga slijedi da se svaki građanin može obratiti institucijama Unije na službenom jeziku po vlastitom izboru i od njih dobiti odgovor na istom jeziku⁸. Svi opći propisi Unije objavljuju se u *Službenom listu Europske unije* na svim službenim jezicima. Sud je to potvrdio primjerice u predmetu C-108/01, u kojem je presudio da se „zahtjevom pravne sigurnosti zahtijeva da propisi Zajednice omogućuju zainteresiranim osobama da znaju točan opseg obveza koje im se njime nalažu“, čime je prihvatio argument tuženikâ prema kojem „opseg i učinak propisa Zajednice moraju biti jasni i predvidljivi za one na koje se primjenjuju jer bi se inače povrijedila načela pravne sigurnosti i transparentnosti. Propisana pravila trebaju omogućiti zainteresiranim osobama da točno znaju opseg obveza koje su im propisane. Neobjavljivanje akta sprečava da se obveze iz tog akta propišu pojedincu. Usto, obveza propisana pravom Zajednice trebala bi biti lako dostupna na jeziku države članice u kojoj će se primjenjivati“⁹.

Sudska praksa Suda objavljuje se i u Zborniku sudske prakse na svim službenim jezicima¹⁰.

Ugovori se sklapaju na svim službenim jezicima, a akti sekundarnog prava vjerodostojni su na svakom od tih jezika te je njihova primjenjivost time čak i uvjetovana.

8| Isabelle Pingel, „Le régime linguistique de l'Union européenne. Enjeux et perspectives“, *Revue de l'Union européenne*, lipanj 2014., str. 328. do 330.

9| \ Presuda od 20. svibnja 2003., Consorzio del Prosciutto di Parma i Salumificio S. Rita SpA, C-108/01, [EU:C:2003:296](#), t. 85. i 89.

10| To se odstupanje u vezi s irskim jezikom postupno ukinulo te je potpuno nestalo 31. prosinca 2021. (vidjeti Uredbu Vijeća (EU, Euratom) 2015/2264 od 3. prosinca 2015. o produljenju i postupnom ukidanju privremenih mjera odstupanja od Uredbe br. 1/58) (SL 2015., L 322., str. 1.)).

Pravna višejezičnost, umijeće balansiranja i nužan zahtjev

Kao što se može vidjeti, zadržavanje višejezičnosti kako bi se poštovale potrebe i identitet građana i država članica zahtijeva ne samo odgovarajuća sredstva, nego i stalno intelektualno promišljanje¹¹.

Naime, Europska unija je unija koja se temelji na vladavini prava, a to pravo mora biti jednako za sve i stoga proizvoditi pravne učinke koji su svakome razumljivi, unatoč mnoštvu jezika i raznolikosti pravnih sustava¹². Neovisno o jeziku na kojem su sastavljene direktive i uredbe, ti se akti moraju moći jednako razumjeti na svim jezicima i u svim nacionalnim sustavima¹³. Međutim, pravni pojmovi nisu istovjetni u različitim pravnim sustavima¹⁴. Neki pojmovi postoje samo u jednom pravnom sustavu ili više njih, ali u drugima i dalje nemaju ekvivalent. Drugi pojmovi postoje u svim pravnim sustavima, ali nemaju isto značenje jer sadržavaju bitne razlike ili imaju šire ili uža područje primjene¹⁵. Zbog toga ih je teško, pa čak i nemoguće prevoditi¹⁶. Usto, jedan izraz na određenom jeziku može obuhvaćati nekoliko pojmova u drugim jezicima i pravnim porecima¹⁷. Barbara Cassin iz Francuske akademije predlaže da se „neprevedivim“ ne smatra ono što se ne prevodi, nego ono što se neprestano (ne) prevodi. Ti pokazatelji različitosti, bilješke

11| Dorina Irimia, „Pour une nouvelle branche de droit ? La traduction juridique, du droit au langage“, *Revue Études de linguistique appliquée (ELA)*, br. 183, 2016., str. 329. do 341.

12| Sylvie Monjean-Decaudin, „La juritraductologie, où en est-on en 2018 ?“ Zbirka radova, *La traduction juridique et économique. Aspects théoriques et pratiques*, Classiques Garnier, str. 17. do 31.

13| Vidjeti primjerice doprinos Christopha Sobotte: Die Mehrsprachigkeit als Herausforderung und Chance bei der Auslegung des Unionsrechts. Praktische Anmerkungen aus der Perspektive des Kabinetts einer Generalanwältin, *Zeitschrift für Europäische Rechtslinguistik (ZERL)*, 2015.

14| Caroline Reichling, Terminologie juridique multilingue comparée, u Cristina Mauro, Francesca Ruggieri (ur.), *Droit pénal, langue et Union européenne*, zbirka Droit de l'Union européenne – Colloques, Éditions Bruylant, Bruxelles, 2012.

15| Primjerice pojam „crime“ (zločin) obuhvaća mnogo širi raspon kaznenih djela u engleskom pravu nego u francuskom ili belgijskom pravu, tako da je i takva uobičajena riječ zapravo lažni pravni prijatelj.

16| Nije li veliki Umberto Eco objasnio da je općenito umijeće prevodenja reći „otprilike isto“?

17| Njemački pojam *Vertrag* može značiti „contrat“ ili „traité“ na francuskom jeziku.

prevoditelja, nositelji su inteligencije. [...] Prevođenje je vještina baratanja razlikama, i to je upravo ono što nam je potrebno kao građanima, kao Europljanima”¹⁸.

Unatoč tim preprekama, pismeni prevoditelji, pravnici lingvisti i usmeni prevoditelji žongliraju svim tim pojmovima kako bi osigurali jednako razumijevanje akata i njihovih učinaka u svim državama. To ponekad uključuje osmišljavanje pravnih neologizama ili upotrebu pojmova koji, iako odgovaraju određenom pojmu u nacionalnom pravu, u pravu Unije poprimaju autonomno značenje¹⁹. Stoga jezično osoblje kontinuirano radi ne samo na prijevodima, nego i na načinu izražavanja koji će u svakoj situaciji omogućiti jasno shvaćanje pravnih učinaka jer u mnogim slučajevima ni jezik ni pravo ne pružaju savršene ekvivalente, i to uz zadržavanje transversalne i dijakronijske terminološke dosljednosti²⁰.

18| Barbara Cassin, „La langue de l’Europe ?”, svesci 160. i 161., br. 2-3, Éditions Belin, Poésie, 2017., str. 154 – 159., 2017.

19| Na primjer, pojam „korisni učinak” obično je pojam prava Unije, dok su pojmovi „izravni učinak” (presuda od 5. veljače 1963., van Gend en Loos, 26/62, [EU:C:1963:1](#), str. 3.) ili „radnik” (presuda od 19. ožujka 1964., Unger, 75/63, [EU:C:1964:19](#), str. 347.) autonomni pojmovi prava Unije.

20| Thierry Fontenelle, „La traduction au sein des institutions européennes”, *Revue française de linguistique appliquée*, svezak xxi., br. 1, 2016., str. 53. do 66.

Višejezičnost i plurijezičnost

Pojmove „višejezičnost“ i „plurijezičnost“ definiralo je Vijeće Europe u Zajedničkom europskom referentnom okviru za jezike (ZEROJ).

Na temelju tih definicija, za potrebe ove publikacije pojam „višejezičnost“ znači supostojanje nekoliko jezika unutar jednog subjekta, bilo da je riječ o državi, kao što su Belgija ili Švicarska, ili međunarodnoj organizaciji, kao što je Europska unija, pa čak i javnom ili privatnom društvu.

Suprotno tomu, pojam „plurijezičnost“ ovdje znači sposobnost pojedinaca da prošire svoje jezično iskustvo u svojem kulturnom kontekstu, s obiteljskog jezika na jezik društvene skupine, a zatim na jezik drugih skupina izvan obiteljskog konteksta. Osoba koja govori nekoliko jezika, čak i ako to nije tečno, plurijezična je.

Na taj način treba shvatiti Alfreda Calota Escobara, sadašnjeg tajnika Suda, koji piše:

„Je li Europa uspjela izmisliti jezik koji nije umjetni dijalekt? Umberto Eco, koji smatra da je jezik Europe prijevod, odgovorio bi da je time to postigla. Zapravo, tu tvrdnju treba ispraviti: jezik Europe je višejezičnost, odnosno poštovanje načela jednakosti među svim službenim jezicima, što nije samo posljedica Unijina priznavanja načela jednakosti među državama članicama i poštovanja njihovih nacionalnih identiteta, nego i ključni uvjet europskog građanstva. Nedvojbeno bi se moglo dodati da jezik Europe nije samo prijevod nego pak plurijezičnost, odnosno sposobnost izražavanja u višejezičnom okruženju na nekoliko zastupljenih jezika i time gradnja mostova između njih i kultura koje prenose”²¹.

21 | Alfredo Calot Escobar, „Le multilinguisme à la Cour de justice de l'Union européenne : d'une exigence légale à une valeur commune”, *Le multilinguisme dans l'Union européenne*, urednica Isabelle Pingel, Éditions Pedone, Pariz, 2015., str. 55. do 71.

2. - Višejezičnost kao bitna značajka postupaka pred sudovima Europske unije

Pravna višejezičnost, funkcionalni zahtjev na Sudu

U svakodnevnoj provedbi višejezičnost, koja je pravni zahtjev, također je prije svega funkcionalni zahtjev. Sud, koji je dužan upotrebljavati sve službene jezike u okviru svoje zadaće, treba osigurati djelotvornost višejezičnosti u svojoj svakodnevnoj organizaciji²². To je za instituciju prilika da tu normativnu dimenziju pretvori u zajedničku vrijednost, koja prožima cijelu instituciju.

2.1. - Višejezičnost kao sastavni dio postupaka

Jezično uređenje Suda, koje se utvrđuje poslovnici Suda i Općeg suda, jamči višejezični pristup pravosuđu. Naime, sudovi koji su uputili zahtjev u prethodnom postupku pred Sudom i tužitelj u postupku povodom izravnih tužbi pred obama sudovima, određuju jezik postupka svakog predmeta: to je jezik pismena kojim se pokreće postupak. Ako postupak pokreću institucije Europske unije, koje nemaju svoj jezik s obzirom na to da su svi jezici navedeni u članku 1. Uredbe 1/58 jezici institucije, one pismeno kojim se pokreće postupak, u ovom slučaju tužbu ili žalbu, sastavljaju na tuženikovu jeziku, bilo da je riječ o fizičkoj ili pravnoj osobi ili državi članici.

Stoga svaki od službenih jezika Europske unije može biti jezik postupka²³. Podnesci bi u načelu trebali biti napisani na tom jeziku, koji će biti i jezik rasprave. Naposljetku, odluku kojom se završava postupak na istom jeziku potpisuju članovi sastava suda.

Iz toga slijedi da Sud u svakom trenutku treba biti spreman kako bi se pristigli postupovni akti mogli što prije prevesti na jezik kojim govore članovi sastava suda, kako bi konferencijski usmeni prevoditelji prisutni na raspravi mogli osigurati usmeno prevođenje s jezika postupka na druge jezike intervencije, na jezike kojima govore članovi sastava suda

22| Hubert Legal, „La traduction dans les juridictions multilingues: le cas de la Cour de justice des Communautés européennes”, u *Langues et procès*, urednici Marie Cornu i Marie-Eugénie. Laporte-Legeais, Droit & Sciences sociales, LGDJ-Lextenso, Poitiers, 2015., str. 143. do 147.

23| Poslovnik Suda, poglavlje 8. „Pravila o jeziku”, članak 36. i sljedeći te Poslovnik Općeg suda, glava II. „Pravila o jeziku”, članak 44. i sljedeći.

i obrnuto; kako bi pravnici lingvisti mogli prevesti odluku koju donese sastav suda na jezik postupka radi njezina djelotvornog donošenja²⁴.

Plurijezičnost je stvarna situacija u instituciji jer ondje ne postoji osoba koja ne govori nekoliko jezika. Višejezičnost pravosudne djelatnosti i institucije u cjelini drukčiji je koncept (vidjeti točku 1.2.) i očito se najprije temelji na Glavnoj upravi za višejezičnost (DGM), koja osigurava pravno i usmeno prevođenje. No, to se osigurava i u mnogim drugim službama koje, u svojem području djelovanja i koliko to dopuštaju resursi, nastoje postići najširu moguću višejezičnost i višepravnost, primjerice u Upravi za komunikaciju, dvama tajništvima ili Upravi za istraživanje i dokumentaciju (DRD). Potonje uprave organizirane su prema područjima pravnih i jezičnih kompetencija.

Kao što se to može vidjeti, višejezičnost obilježava cijeli postupak pred Sudom, a dostupnost odgovarajućih resursa za pismeno i usmeno prevođenje u smislu broja, jezične pokrivenosti i kvalitete određuje samu mogućnost provođenja sudskog postupka. Drugim riječima, pravna višejezičnost više nije samo bogatstvo i vrijednost: ona je pravni i funkcionalni zahtjev jer je u poslovnicima utvrđena kao nezaobilazni proizvodni alat od ključne važnosti za svaki postupak²⁵.

2.2. - Pisani dio postupka

Svaki postupak uključuje pisani dio, bilo da je riječ o prethodnom postupku, izravnoj tužbi, žalbi ili mišljenju u skladu s člankom 218. stavkom 11. UFEU-a.

2.2.1. - Prethodni postupci

Prethodni postupak temeljni je instrument suradnje između nacionalnih sudova i sudova Unije koji omogućuje da se zajamči ujednačena primjena prava Unije. Riječ je o dijalogu kojem nacionalni sudovi koji imaju dvojbe u pogledu valjanosti akta ili tumačenja prava

24| Pravnici lingvisti prevode odluke i na druge službene jezike za potrebe objave, osim ako se predmetna odluka ne objavljuje u Zborniku sudske prakse na temelju mjera uštede u okviru politike selektivnog objavljivanja institucije.

25| Marc-André Gaudissart, „Le régime et la pratique linguistiques de la Cour de justice des Communautés européennes”, *Cahiers du Collège d'Europe*, br. 10, Éditions Peter Lang, Bruxelles, 2010., str. 137. Iako je sastavljen prije stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona, taj članak i dalje je relevantan u pogledu tih načela i opisa višejezičnosti u postupcima.

Unije neprestano imaju pristup. Taj postupak koji se trenutačno predviđa člankom 267. UFEU-a²⁶ imao je ključnu ulogu u razvoju prava Unije, odnosno u dugom nizu temeljnih presuda kojima se utvrđuju prava i obveze građana, pri čemu su ta prava često potvrđena u naknadnim revizijama Ugovora. Neovisno o tome odlučuje li o predmetu u zadnjem stupnju, nacionalni sud prekida postupak i Sudu upućuje zahtjev za prethodnu odluku radi ocjene valjanosti ako smatra da je osnovan jedan ili više razloga nevaljanosti koje su iznijele stranke ili, ovisno o slučaju, koje treba razmotriti po službenoj dužnosti²⁷. Osim toga, nacionalni sud koji ima dvojbe u pogledu tumačenja prava Unije može Sudu uputiti jedno ili više prethodnih pitanja, ali ako se od njega traži da donese odluku u zadnjem stupnju, to je dužan učiniti. Razlog za to je jasan. Ne može se zamisliti da je sudska praksa viših sudova neke države članice u suprotnosti s pravom Unije i da postane pravomoćna a da se ne omogući podnošenje pravnog sredstva.

Valja primijetiti da početkom 2023., kad je izrada ovog djela privedena kraju, Vijeće odlučuje o zahtjevu za izmjenu Protokola br. 3. o Statutu Suda Europske unije kako bi se omogućio prijenos dijela nadležnosti za prethodni postupak na Opći sud Europske unije. Radi se o zahtjevima koji se odnose isključivo na jedno ili više sljedećih posebnih područja: zajednički sustav poreza na dodanu vrijednost; trošarine; carinski zakonik i tarifno razvrstavanje robe u kombiniranoj nomenklaturi; odšteta i pomoć putnicima; sustava trgovanja emisijskim jedinicama stakleničkih plinova.

Ipak, svaki zahtjev upućen na temelju 267. Ugovora o funkcioniranju Europske unije i dalje će se podnositi Sudu. Nakon što utvrdi da se zahtjev za prethodnu odluku odnosi isključivo na jedno ili više od tih područja, Sud će proslijediti taj zahtjev Općem sudu.

Zahtjev za prethodnu odluku, pismeno kojim se pokreće postupak

Prethodni postupak pokreće se, ovisno o slučaju, odlukom, rješenjem ili presudom nacionalnog suda koji Sudu upućuje pitanje o valjanosti ili tumačenju prava Unije. Taj zahtjev za prethodnu odluku sastavlja se na jeziku nacionalnog suda i određuje jezik

26| Vidjeti Poslovnik Suda, glava III., „Prethodni postupak”, članak 93. i sljedeći članci.

27| Presuda od 10. siječnja 2006., IATA i ELFAA, C-344/04, [EU:C:2006:10](#), t. 30. (vidjeti i priopćenje za medije br. 1/06)

postupka. Ako Sud odluči spojiti²⁸ predmete s različitim jezicima postupka, svi ti jezici postaju jezik postupka.

Čim tajništvo Suda zaprimi zahtjev za prethodnu odluku, on se šalje različitim službama koje će sudjelovati u postupku, kabinetu predsjednika, Upravi za istraživanje i dokumentaciju i, naravno, službi za pravno prevođenje²⁹. Naime, zahtjev za prethodnu odluku ili njegov sažetak koji sastavlja služba za pravno prevođenje u skladu s člankom 98. Poslovnika Suda mora se prevesti na druge službene jezike. Tajništvo ga je zatim dužno dostaviti ne samo strankama u nacionalnom postupku nego i svim državama članicama, Europskoj komisiji i, prema potrebi, instituciji, tijelu, uredu ili agenciji Unije koja je donijela akt čija je valjanost ili tumačenje predmet spora te, kad se odnosi na jedno od područja primjene Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru (EGP), državama strankama tog sporazuma i nadzornom tijelu EFTA-e³⁰. Međutim, nacionalnim tijelima posebno je potrebna verzija zahtjeva na jeziku kojim savršeno vladaju kako bi u najboljim mogućim uvjetima i u određenom roku (dva mjeseca) mogla ostvariti svoja prava na podnošenje pisanih očitovanja, a zatim na iznošenje izlaganja na raspravi. Služba za pravno prevođenje stoga obično u roku od 20 radnih dana osigurava prijevod tog zahtjeva ili njegova sažetka s izvornog jezika na sve druge službene jezike Unije. Budući da se zahtjev za prethodnu odluku može uputiti na bilo kojem od 24 službena jezika Unije, služba za pravno prevođenje mora moći upravljati svim mogućim jezičnim kombinacijama, kojih ima 552 (24 x 23 jezika). Iako se u praksi zahtjevi za prethodnu odluku doista prevode s malteškog ili irskog³¹, oni se trenutačno ne prevode na te jezike jer se dotične zemlje mogu osloniti na englesku verziju s obzirom na to da je to službeni jezik obiju tih država. Valja istaknuti da, osim samog zahtjeva za prethodnu

28| Članak 54. Poslovnika Suda i članak 68. Poslovnika Općeg suda

29| Marjolaine Roccati. „Translation and Interpretation in the European Reference for a Preliminary Ruling”, *Études de linguistique appliquée* (ELA), svezak 183., br. 3, 2016., str. 297.-307.

30| Vidjeti članak 23. Protokola o Statutu Suda Europske unije. Valja napomenuti i da u slučaju zahtjeva o kojima se odlučuje u hitnom prethodnom postupku (članak 107. Poslovnika Suda) druge države članice, osim države suda koji je uputio zahtjev, ne mogu podnijeti pisana očitovanja, ali mogu iznijeti svoje argumente na raspravi koja je obvezna u kontekstu takvih postupaka.

31| Prvi zahtjev za prethodnu odluku na irskom jeziku uputio je 2020. Ard-Chúirt (Visoki sud, Irska). Taj predmet, o kojem je Sud odlučio u presudi od 17. ožujka 2021., An tAire Talmhaíochta Bia agus Mara i dr., C-64/20, [EU:C:2021:207](#) (vidjeti i priopćenje za medije br. 42/21), odnosio se, među ostalim, na pravo na primanje informacija na vlastitom jeziku. Riječ je bila o informacijama na pakiranju veterinarsko-medicinskih proizvoda.

odluku, služba za pravno prevođenje na sve službene jezike, uključujući irski i malteški, prevodi i obavijest u kojoj se navode prethodna pitanja, a koja se objavljuje u *Službenom listu* (SL). Odluka kojom se okončava postupak također se prevodi na te jezike te se u pogledu nje također objavljuje obavijest u SL-u.

Očitovanja

Stranke koje imaju pravo podnijeti pisana očitovanja za to imaju na raspolaganju rok od dva mjeseca. To su stranke u glavnom postupku pred sudom koji je uputio zahtjev i, osim u slučaju hitnog prethodnog postupka (*vidjeti točku 2.2.4.*), druge stranke u smislu članka 23. Statuta Suda Europske unije, odnosno države članice, Komisija i, prema potrebi, institucija, tijelo, ured ili agencija Unije koja je donijela akt čija je valjanost ili tumačenje predmet spora. To također može uključivati, u slučajevima iz članka 267. UFEU-a, države koje su stranke Sporazuma o EGP-u a nisu države članice, i nadzorno tijelo EFTA-e ako se zahtjev odnosi na jedno od područja primjene Sporazuma. Države nečlanice također mogu podnijeti pisana očitovanja ako je sporazumom o određenom predmetu sklopljenim između Vijeća Europske unije i jedne ili više država nečlanica predviđeno da te države imaju pravo podnošenja podnesaka ili pisanih očitovanja, u slučajevima kada sud države članice uputi Sudu prethodno pitanje obuhvaćeno područjem primjene sporazuma³².

Očitovanja se dostavljaju istim strankama kao i zahtjev za prethodnu odluku. Sastavljena su na jednom od službenih jezika Unije, a služba za pravno prevođenje Suda ne prevodi ih na sve službene jezike, nego samo na jezik kojim vladaju svi članovi Suda, odnosno jezik vijećanja, koji je u ovom slučaju francuski (*vidjeti točku 3.6.1.*). Prevođe se i na jezik postupka ako nisu sastavljena na tom jeziku. Mogući scenariji uključuju sljedeće:

Očitovanja stranaka glavnog postupka iz države članice u kojoj se nalazi sud koji je uputio zahtjev i institucija na jeziku postupka

Očitovanja stranaka glavnog postupka uvijek su i obvezno sastavljena na jeziku postupka. Stoga ih je potrebno prevesti samo na francuski kako bi se zadovoljile interne potrebe institucije. Ta se očitovanja dostavljaju svim ostalim strankama na jeziku postupka i na francuskom jeziku. Očitovanja Komisije i svih drugih institucija podnose se na jeziku

32| Vidjeti članak 23. četvrti stavak Protokola o Statutu Suda Europske unije.

postupka, zajedno s prijevodom na francuski jezik, na temelju članka 57. stavka 3. Poslovnika Suda.

Očitovanja drugih stranaka na jeziku koji se razlikuje od jezika postupka

Neke stranke imaju povlasticu na temelju koje su ovlaštene podnositi određene podneske na jeziku koji se razlikuje od jezika postupka (članak 38. stavci 4. do 6. Poslovnika Suda). To osobito vrijedi za države članice koje su u prethodnim postupcima ovlaštene podnijeti očitovanja na vlastitom jeziku. Ta se očitovanja stoga moraju prevesti na jezik postupka, ali i na francuski jezik za potrebe Suda. Prijevođe osigurava služba Suda za pravno prevođenje. Doista je bitno da su države članice u mogućnosti podijeliti sa Sudom svoju pravnu analizu u pogledu prethodnog postupka jer će postupak dovesti do odluke kojom će se utvrditi tumačenje i koja će obvezivati zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast navedenih država članica.

Broj jezika kojima se služi u postupku često je važan pokazatelj interesa država članica za predmet.

Isto tako, očitovanja država stranaka Sporazuma o EGP-u ili država nečlanica u slučajevima iz članka 23. četvrtog stavka Statuta Suda Europske unije mogu se podnijeti na službenom jeziku koji se razlikuje od jezika postupka. Služba za pravno prevođenje Suda prevodi i ta očitovanja na jezik postupka i na francuski jezik za potrebe rješavanja predmeta pred Sudom.

Služba za pravno prevođenje nastoji osigurati prijevod očitovanja u prethodnim postupcima u roku od dva mjeseca od datuma njihova podnošenja kako bi svi prijevodi potrebni za razmatranje predmeta bili dostupni u roku od dva mjeseca od završetka pisanog postupka, odnosno nakon podnošenja posljednjih očitovanja u predmetu.

2.2.2. - Izravne tužbe i žalbe

I Sud i Opći sud odlučuju o izravnim tužbama³³.

Sud odlučuje o izravnim tužbama u sljedećim kontekstima:

- Tužba zbog povrede obveze koju je podnijela Komisija ili, rjeđe, država članica, omogućuje Sudu da provede nadzor toga poštuju li države članice obveze koje imaju na temelju prava Unije. Ako Sud utvrdi povredu obveze, država je dužna odmah prekinuti povredu. Ako Sud, nakon što mu Komisija ponovno uputi predmet, utvrdi da dotična država članica nije postupila u skladu s njegovom presudom, može joj odrediti plaćanje paušalnog iznosa ili novčane kazne. Međutim, u slučaju da država članica nije Komisiji priopćila mjere za prenošenje direktive, Sud može, na prijedlog Komisije, dotičnoj državi članici izreći novčanu kaznu u fazi prve presude zbog povrede obveze³⁴.
- Tužba za poništenje podnesena Sudu omogućuje državi članici da pokrene postupak protiv Europskog parlamenta ili Vijeća (osim u slučaju akata Vijeća koji se odnose na državne potpore, damping i provedbene ovlasti) ili instituciji Unije da pokrene postupak protiv druge institucije kako bi zatražila poništenje akta³⁵ institucije, tijela, ureda ili agencije Unije. Opći sud nadležan je za provođenje postupka i odlučivanje u prvom stupnju o svim drugim tužbama te vrste, a osobito o tužbama pojedinaca³⁶.
- Tužba zbog propusta omogućuje nadzor zakonitosti nepostupanja institucija, tijela, ureda ili agencija Unije. Ako se utvrdi nezakonitost nepostupanja, na predmetnoj je instituciji da odgovarajućim mjerama okonča propust. Nadležnost

33| Vidjeti Poslovnik Suda, glava IV., „Izravne tužbe”, članak 119. i sljedeći, kao i Poslovnik Općeg suda, glava III., „Izravne tužbe”, članak 50. i sljedeći.

34| Vidjeti članke 258. do 260. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

35| Konkretno, uredba, direktiva, odluka

36| Vidjeti članak 263. UFEU-a i članak 256. stavak 1. UFEU-a te članak 51. Protokola o Statutu Suda Europske unije.

za tužbe zbog propusta podijeljena je između Suda i Općeg suda prema istim kriterijima kao i za tužbe za poništenje³⁷.

- Žalba omogućuje da se od Suda zahtijeva da ukine presudu ili rješenje Općeg suda, a žalbeni razlozi moraju biti ograničeni na pravna pitanja. Ako stanje postupka to dopušta, Sud može sam odlučiti o sporu. U suprotnom slučaju, predmet vraća Općem sudu, koji je vezan odlukom koju je Sud donio u okviru žalbe³⁸. Žalbeni se postupak ne razmatra posebno u nastavku teksta jer se provodi na isti način kao i postupak povodom izravnih tužbi, uključujući u pogledu izrade i distribucije prijevoda.

Opći sud nadležan je za provođenje postupaka koji se odnose na sljedeće izravne tužbe:

- tužbe koje su podnijele fizičke ili pravne osobe za poništenje akata institucija, tijela, ureda ili agencija Unije koji su im upućeni ili koji se izravno i osobno odnose na njih te regulatornih akata koji se izravno odnose na njih, a ne podrazumijevaju provedbene mjere, te tužbe koje su te osobe podnijele kojima se nastoji utvrditi da su te institucije, tijela, uredi ili agencije propustile djelovati³⁹;
- tužbe koje su države članice podnijele protiv Komisije, kao i tužbe koje su države članice podnijele protiv Vijeća u pogledu akata koji se odnose na državne potpore, mjere trgovinske zaštite (damping) i akata kojima Vijeće izvršava provedbene ovlasti⁴⁰;
- tužbe za naknadu štete koju su prouzročile institucije, tijela, uredi ili agencije Unije ili njihovi službenici;
- tužbe koje se temelje na ugovorima koje je sklopila Unija, a kojima se izričito predviđa nadležnost Općeg suda;

37| Vidjeti članak 265. i članak 256. stavak 1. UFEU-a te članak 51. Protokola o Statutu Suda Europske unije.

38| Vidjeti članke 56. do 58. i 61. Protokola o Statutu Suda Europske unije. Vidjeti i glavu V. Poslovnika Suda koja se odnosi na „Žalbe”.

39| Vidjeti članke 263. i 265. UFEU-a.

40| Vidjeti članak 51. Protokola o Statutu Suda Europske unije.

- tužbe u području intelektualnog vlasništva protiv Ureda Europske unije za intelektualno vlasništvo (EUIPO) i protiv Ureda Zajednice za biljne sorte (CPVO);
- sporovi između institucija Unije i njihova osoblja u pogledu radnih odnosa i sustava socijalne sigurnosti⁴¹.

Protiv odluka Općeg suda može se u roku od dva mjeseca podnijeti žalba Sudu koja je ograničena na pravna pitanja⁴².

Tužba, akt kojim se pokreće postupak

Akt kojim se pokreće postupak povodom izravnog pravnog lijeka je tužba (ili žalba), pri čemu jezik na kojem je sastavljen *ipso facto* postaje jezik postupka⁴³. Čim se podnese tajništvu predmetnog suda, tužba se dostavlja tuženiku i prosljeđuje službi za pravno prevođenje radi sastavljanja verzije na jeziku vijećanja. U rijetkim slučajevima kad neka država članica podnese izravnu tužbu protiv druge države članice⁴⁴, potrebno je osigurati da se tužba, a zatim i drugi razmijenjeni podnesci, prevedu i na jezik druge države članice⁴⁵.

U slučaju tužbi i žalbi, u *Službenom listu* objavljuje se obavijest u kojoj se sažeto iznose razlozi i glavni argumenti te tužbeni ili žalbeni zahtjevi. U toj objavi određuje se rok

41 | Vidjeti redom članke 268., 270. i 272. UFEU-a.

42 | Vidjeti članke 56. do 58. Protokola o Statutu Suda Europske unije i članak 167. i sljedeće članke Poslovnika Suda (glava V., „Žalbe protiv odluka Općeg suda”).

43 | Pojedinci i države članice podnose tužbu na jeziku po vlastitom izboru; institucije, tijela, uredi i agencije Unije to čine na jeziku tuženika.

44 | To je bio slučaj u osjetljivom predmetu Mađarska/Slovačka, C-364/10, [EU:C:2012:630](#), o kojem se odlučilo presudom od 16. listopada 2012. (vidjeti i priopćenje za medije br. 131/12), u predmetu Slovenija/Hrvatska, C-457/18, [EU:C:2020:65](#), o kojem se odlučilo presudom od 31. siječnja 2020. (vidjeti i priopćenje za medije br. 9/20) ili u predmetu C-121/21 R, Češka Republika/Poljska, u kojem su donesena dva rješenja potpredsjednika Suda u svibnju i rujnu 2021. (vidjeti i priopćenja za medije br. 89/21, 159/21 i 23/22).

45 | Usput valja istaknuti iznimku predviđenu člankom 45. stavkom 4. Poslovnika Općeg suda, kojim se predviđa da tužitelj izabire jezik postupka u postupcima protiv odluka žalbenih vijeća EUIPO-a koje se odnose na primjenu pravila o uređenju intelektualnog vlasništva. Međutim, ako se tome u predviđenom roku protivi neka druga stranka u postupku pred predmetnim vijećem, jezik pobijane odluke postaje jezik postupka. Tužbu zatim na taj jezik također prevodi služba za pravno prevođenje.

od šest tjedana⁴⁶ (članak 130. Poslovnika Suda i članak 143. Poslovnika Općeg suda) u kojem svaka zainteresirana strana može podnijeti zahtjev za intervenciju u postupku.

Podnesci

Podnesci razmijenjeni u okviru izravnih tužbi jesu tužba i odgovor na tužbu⁴⁷. Druga razmjena podnesaka predviđa se u okviru izravnih tužbi pred Sudom (članak 126. Poslovnika) i Općim sudom (članak 83. Poslovnika), osim ako predmetni sud smatra da ta druga razmjena nije potrebna, primjerice u slučaju primjene ubrzanog postupka ili ako se stranke toga odreknu. U slučaju druge razmjene podnesaka, mogu se podnijeti replika i odgovor na repliku, pri čemu predmetni sud može odrediti i pitanja na koja se ti podnesci trebaju odnositi.

Suprotno tomu, automatska druga razmjena podnesaka ne postoji u okviru žalbi podnesenih Sudu ili izravnih tužbi podnesenih Općem sudu u području intelektualnog vlasništva. U skladu s člankom 175. Poslovnika Suda, podnošenje replike zapravo podliježe izričitom odobrenju predsjednika Suda, koji može, u slučaju odobrenja, odrediti broj stranica i predmet tog podneska, kao i odgovora na repliku.

Zahtjevi za intervenciju, očitovanja na zahtjeve za intervenciju i sami intervencijski podnesci, protutužbe ili protužalbe te odgovarajući odgovori na žalbu tretiraju se s jezičnog stajališta na isti način kao i podnesci podneseni u okviru tužbe ili žalbe.

Budući da sve te podneske treba podnijeti na jeziku postupka, služba za pravno prevođenje Suda treba ih prevesti samo na jezik vijećanja, osim u slučaju intervencije države članice. Naime, država članica intervenira na svojem nacionalnom jeziku⁴⁸ te je stoga potrebno prevesti zahtjev za intervenciju i samu intervenciju ne samo na jezik vijećanja nego i na jezik postupka. Barem u pogledu tužbi, odgovora na tužbu ili odgovora na žalbu, replika i odgovora na repliku, jezična služba nastoji prijevod izvršiti u roku koji u pravilu ne smije biti dulji od dva mjeseca.

46| Taj rok u okviru žalbi iznosi mjesec dana (vidjeti članak 190. stavak 2. Poslovnika Suda).

47| O „odgovoru na žalbu” govori se u slučaju izravnih tužbi u pogledu intelektualnog vlasništva te u slučaju žalbi.

48| Članak 38. stavak 4. Poslovnika Suda i članak 46. stavak 4. Poslovnika Općeg suda

Intervencije

Intervenijenti

Višejezičnost kao jamstvo jednakog postupanja prema strankama u postupku ograničena je na glavne stranke u prethodnim postupcima i izravnim tužbama. Ne odnosi se na intervenijente⁴⁹ koji, iako dolaze iz države članice čiji službeni jezik nije jezik postupka, ipak moraju intervenirati na tom jeziku, čak i ako prethodno moraju posegnuti za privatnim prevoditeljskim uslugama⁵⁰.

Međutim, postoji jedna iznimka od te iznimke. Naime, u skladu s člankom 38. stavkom 4. Poslovnika Suda i člankom 46. stavkom 4. Poslovnika Općeg suda, države članice ovlaštene su upotrebljavati svoj službeni jezik kad interveniraju u postupak koji je u tijeku pred Sudom ili Općim sudom. U skladu s istim načelom, na temelju članka 38. stavka 5. Poslovnika Suda i članka 46. stavka 5. Poslovnika Općeg suda, države stranke Sporazuma o EGP-u kao i za Nadzorno tijelo EFTA-e mogu odabrati neki drugi službeni jezik Unije koji nije jezik postupka. Te se intervencije zatim prevode na jezik postupka kako bi ih i glavne stranke mogle razmotriti te, ako to žele, podnijeti očitovanja o intervenciji. Prijevod intervencija osigurava služba za pravno prevođenje Suda.

49| Intervencija se predviđa člankom 40. Statuta Suda Europske unije:

„Države članice i institucije Unije mogu se uključiti u postupak pred Sudom.

Isto pravo imaju tijela, uredi i agencije Unije te svaka druga osoba koja dokaže svoj pravni interes za ishod postupka pred Sudom. Fizičke ili pravne osobe ne mogu se uključiti u postupke među državama članicama, među institucijama Unije ili između država članica i institucija Unije.

Ne dovodeći u pitanje drugi stavak, države stranke Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru koje nisu države članice te u tom Sporazumu navedeno nadzorno tijelo EFTA-e, mogu se uključiti u postupke pred Sudom u kojima je u pitanju jedno od područja primjene tog Sporazuma.

Prijedlog za uključenje u postupak ograničen je na potporu tužbenog zahtjeva jedne od stranaka“.

50| Članak 38. stavak 1. Poslovnika Suda i članak 46. stavak 1. Poslovnika Općeg suda

2.2.3. - Postupci donošenja mišljenja

Postupak donošenja mišljenja⁵¹ predviđen člankom 218. stavkom 11. UFEU-a, koji slijedi nakon zahtjeva države članice, Europskog parlamenta, Vijeća ili Komisije o usklađenosti predviđenog sporazuma između Unije i trećih zemalja ili međunarodnih organizacija ili o nadležnosti Unije ili njezinih institucija za njegovo sklapanje, vrlo je originalan s jezičnog stajališta. Naime, svi su službeni jezici Europske unije po službenoj dužnosti jezici postupka. To znači da pitanja iz zahtjeva za donošenje mišljenja treba prevesti na sve službene jezike za objavu u SL-u. S obzirom na važnost i medijsku popraćenost takvih postupaka, služba za pravno prevođenje nastoji još brže osigurati svoje prijevode kako bi se Sudu omogućilo da radi bez odgode.

2.2.4. - Ubrzavanje postupaka

Prethodno su navedeni rokovi za prijevode. Međutim, treba napomenuti da se u bilo kojem postupku ti rokovi mogu znatno skratiti radi dobrog sudovanja ili zaštite temeljnih prava.

To ubrzanje, predviđeno Poslovníkom, u praksi znači da se rokovi za prevođenje ponekad drastično skraćuju:

- ubrzani postupci (članci 105., 133. i 190. Poslovnika Suda i članak 151. Poslovnika Općeg suda). Sud može odlučiti primijeniti ubrzani postupak na zahtjev jedne od stranaka ili, u slučaju zahtjeva za prethodnu odluku, na zahtjev nacionalnog suda, ili po službenoj dužnosti. Takva odluka podrazumijeva skraćivanje rokova u svakoj fazi, uključujući prijevod.
- hitni prethodni postupak (članci 107. do 114. Poslovnika Suda). Na zahtjev nacionalnog suda ili čak po službenoj dužnosti, Sud može odlučiti primijeniti hitni prethodni postupak u područjima predviđenima u glavi V. trećeg dijela UFEU-a, odnosno u području slobode, sigurnosti i pravde. Posebna je značajka ovog postupka, uz skraćivanje rokova u svim fazama, ograničenje broja sudionika koji mogu podnijeti pisana očitovanja: druge države članice osim one u kojoj se nalazi sud koji je uputio zahtjev, a ponekad čak i država članica u kojoj se provodi nacionalni postupak naveden u zahtjevu, ne mogu podnijeti pisana očitovanja,

51 | Vidjeti Poslovnik Suda, glava VII., „Zahtjevi za donošenje mišljenja“, članak 196. i sljedeći članci.

nego , naprotiv, mogu iznijeti argumente na raspravi. Vijeće određeno za hitni postupak čak može, u iznimno hitnim slučajevima, odlučiti da se uopće ne održi pisani dio postupka. Odluka o pokretanju hitnog prethodnog postupka ima paradoksalni učinak na službu za pravno prevođenje jer je, s jedne strane, obvezuje da zahtjev za prethodnu odluku prevede na francuski jezik u najkraćem roku, ali je s druge strane oslobađa od prijevoda očitovanja država članica koje nisu država članica u kojoj se nalazi sud koji je uputio zahtjev.

- o prioritetnom postupanju u određenim predmetima može se odlučiti i s obzirom na posebne okolnosti (članak 53. Poslovnika Suda i članak 67. Poslovnika Općeg suda). Takva odluka podrazumijeva i skraćivanje rokova za prijevod.

2.2.5. - Završetak pisanog dijela postupka

Pisani dio postupka zatvara se:

- u zahtjevima za prethodnu odluku, nakon podnošenja posljednjih očitovanja;
- u izravnim tužbama i žalbama, nakon podnošenja posljednjeg podneska, što je obično odgovor na tužbu ili odgovor na repliku ako postoje dvije razmjene podnesaka ili, ovisno o slučaju, odgovor na protužalbu ili intervencija podnesena nakon posljednjih očitovanja.

2.3. - Usmeni dio postupka

2.3.1. - Rasprava

Rasprava u postupku omogućuje usmena izlaganja. Sve stranke u glavnom postupku ili intervenijenti, kao i zastupljene države članice, mogu osobno iznijeti svoje argumente pred sastavom suda i, ovisno o slučaju, nezavisnim odvjetnikom. To je i prilika za nezavisnog odvjetnika i članove sastava suda da postave pitanja radi pojašnjenja predmeta koji se pred njima vodi.

Na raspravu obično dolaze dionici (stranke, suci, nezavisni odvjetnik, zastupnici država članica itd.) s različitim materinskim jezikom. Iako većina njih može govoriti i razumjeti druge jezike, kvaliteta razumijevanja i izražavanja bit će najviša na njihovu materinskom jeziku, posebno u pravnom kontekstu. U toj su situaciji važni konferencijski prevoditelji institucije. Usmeno prevođenje uvijek se osigurava na francuski jezik, jezik vijećanja, za

potrebe članova sastava suda koji su odlučili ne koristiti usmeno prevođenje na svoj materinski jezik i za potrebe snimanja rasprave. Osigurava se i usmeno prevođenje s jezika postupka i na taj jezik te s jezika država članica koje su najavile svoje sudjelovanje na raspravi i na taj jezik. Jezici s kojih će se i na koje će se na raspravi osigurati usmeno prevođenje određuju se na temelju vrlo praktičnih razmatranja. U obzir se uzimaju stvarne potrebe članova sastava suda, nezavisnog odvjetnika i zastupnika institucija i država članica. Kao što se to prethodno navodi, člankom 38. stavkom 4. Poslovnika Suda zapravo se predviđa da se države članice, među ostalim, mogu izražavati na jeziku koji nije jezik postupka. U obzir se uzimaju i raspoloživi kapaciteti usluga usmenog prevođenja u smislu broja unutarnjih ili vanjskih usmenih prevoditelja i jezične pokrivenosti, tim više jer se obično nekoliko rasprava održava istodobno u različitim raspravnim dvoranama Suda i Općeg suda. Potrebno je imati na umu i potrebu za uštedama kad god je to moguće, tako da se ne koriste usluge vanjskih usmenih prevoditelja, koje treba pozvati kao pojačanje ako se želi osigurati potpuno dvosmjerno usmeno prevođenje na svim raspravama. Naime, usmeno prevođenje nije uvijek dvosmjerno (ili simetrično), pa se tako primjerice može osigurati usmeno prevođenje s određenog jezika, ali ne i na taj jezik.

Međutim, postoji postupak koji uključuje simultano prevođenje na raspravi do pune iskorištenosti kapaciteta sa svih jezika i na sve jezike. To je već navedeni postupak donošenja mišljenja (*vidjeti točku 2.2.3.*), u kojem su jezici postupka svi službeni jezici. Tijekom krize povezane s pandemijom bolesti COVID-19, tijekom koje je svaki usmeni prevoditelj bio sam u *kabini*, postalo je nužno provesti veliko preuređivanje, osobito tehničkim povezivanjem nekoliko raspravnih dvorana kako bi se osigurao dovoljan broj kabina za usmene prevoditelje.

Od travnja 2022., rasprave velikog vijeća Suda moguće je pratiti putem *webstreaminga*.

2.3.2. - Iznošenje mišljenja nezavisnih odvjetnika

Sud ima jedanaest nezavisnih odvjetnika. Pet stalnih pozicija nezavisnih odvjetnika rezervirano je za Njemačku, Španjolsku, Francusku, Italiju i Poljsku⁵², a na preostalih šest pozicija nezavisnih odvjetnika rotiraju se ostale države članice. Nezavisni odvjetnici iznose mišljenja u velikom broju predmeta koji se vode pred Sudom. Prvi nezavisni

52 | Prije Brexita jedna od šest stalnih pozicija nezavisnih odvjetnika bila je rezervirana za Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske.

odvjetnik odlučuje o dodjeli predmetâ nezavisnim odvjetnicima⁵³. Nezavisni odvjetnik može se, u načelu, imenovati i među članovima Općeg suda u okviru predmeta koji se vode pred tim sudom⁵⁴, a u rijetkim slučajevima u kojima se to dogodilo⁵⁵ imenovan je član Općeg suda koji ne zasjeda u sastavu suda.

Mišljenja nezavisnih odvjetnika formalno su dio usmenog dijela postupka. Naime, praksa je nezavisnih odvjetnika da na kraju rasprave najave vjerojatni datum iznošenja svojeg mišljenja na predstojećoj javnoj raspravi na kojoj se čita završni dio navedenog mišljenja. Oni postupaju kao *amicus curiae*, odnosno sastavu suda iznose svoju pravnu analizu i predlažu načine rješavanja predmeta. Stoga se cijeli tekst mišljenja prevodi na francuski jezik za potrebe sastava suda i na jezik postupka radi dostave strankama, a prevodi se i na druge službene jezike jer se cijelo mišljenje distribuirati i objavljuje u Zborniku sudske prakse Suda, na isti način kao i odluka koju sastav suda naknadno donese.

Iz praktičnih razloga svi nezavisni odvjetnici sastavljaju mišljenje na jednom od šest jezika koji su najbolje pokriveni u službi za pravno prevođenje (francuski, španjolski, njemački, engleski, talijanski ili poljski), koji su trenutačno jezik vijećanja odnosno *pivot* jezici te službe (*vidjeti točku 3.6.2.*). Iz tog razloga svaki jezični odjel službe za pravno prevođenje uspostavlja i održava dostatne kapacitete za prevođenje kako bi se osigurao izravan prijevod na vlastiti jezik sa svakog od tih šest jezika.

Služba za pravno prevođenje nastoji staviti na raspolaganje što je moguće više jezičnih verzija do dana iznošenja mišljenja, a jezične verzije koje do tog dana nije bilo moguće staviti na raspolaganje bit će dostupne najkasnije na dan donošenja odluke kojom se završava postupak. Kako bi služba za pravno prevođenje mogla postići te ciljeve, nezavisni odvjetnici dogovaraju se s Odsjekom za središnje planiranje službe za pravno prevođenje. Osim toga, načelno se ograničava duljina njihova mišljenja na prosječno 40 stranica, uz iznimku mišljenja u žalbenim postupcima jer oni općenito uključuju ispitivanje brojnijih pravnih pitanja koja su više tehničke prirode.

Nezavisni odvjetnici sastavljaju svoje mišljenje nakon rasprave u predmetu o kojem je riječ. Nezavisni odvjetnici koji mišljenje sastavljaju na jeziku koji nije njihov materinski

53| Članak 16. Poslovnika Suda

54| Članci 30. i 31. Poslovnika Općeg suda

55| Primjerice u predmetu *Stahlwerke Peine-Salzgitter/Komisija*, T-120/89

jezik mogu zatražiti od službe za pravno prevođenje da lektorira tu izvornu verziju kako bi se povećala njezina kvaliteta. Nakon što se osigura kvaliteta izvornika, uključujući intervencijom lektora i pravnika lingvista, kabinet nezavisnog odvjetnika prosljeđuje svoje mišljenje Odsjeku za središnje planiranje službe za pravno prevođenje. Ta služba istodobno obavlja dva zadatka:

- prvi je korektura izvornika (ne miješati s prethodno navedenom lekturom). Odjel za jezik na kojem je sastavljeno mišljenje šalje tako ispravljeni tekst kabinetu, koji odobrava ili ne odobrava predložene izmjene i zatim šalje novu datoteku Odsjeku za središnje planiranje. To je prvi „zahtjev za izmjene“;
- drugi, najvažniji zadatak jest osigurati da se mišljenje prevede na sve druge službene jezike. Tijekom postupka prevođenja može se podnijeti nekoliko zahtjeva za izmjene. Prvi zahtjev uključuje prethodno navedenu korekturu. Daljnji zahtjevi za izmjene mogu se podnijeti ako nezavisni odvjetnik smatra da je potrebno izmijeniti njegovu radnu verziju. Budući da izmjene znatno ometaju rad na prevođenju, nezavisni odvjetnici nastoje izbjeći veći broj zahtjeva i pojedinačnih izmjena sadržanih u svakom od njih. U idealnom slučaju nastoje se ograničiti na dva zahtjeva za izmjene: prvi nakon korekture i drugi na kraju postupka, nakon dijaloga između njihova kabineta i pravnika lingvista različitih jezičnih odjela, koje predstavlja pravnik lingvist određen kao „osoba zadužena za pitanja“ za predmet o kojem je riječ. Taj pravnik lingvist u odjelu jezika postupka prikuplja pitanja koja se javljaju u različitim jezičnim odjelima tijekom prijevoda kako bi na njih izravno odgovorio ili, prema potrebi, kako bi ih objedinio i poslao kabinetu nezavisnog odvjetnika radi davanja pojašnjenja.

U nekim slučajevima nezavisni odvjetnici žele ponovno pročitati neki prijevod svojeg mišljenja prije njegova iznošenja. To je gotovo uvijek slučaj za njegovu francusku verziju jer se ona šalje sastavu suda.

Mišljenje se zatim iznosi na javnoj raspravi. Nezavisni odvjetnik ne iznosi mišljenje u cijelosti, nego samo njegov zaključni dio. Usmeni prevoditelji simultano čitaju verzije na jeziku postupka i na jeziku vijećanja, koje su pravnici lingvisti prethodno preveli.

Mišljenja nezavisnih odvjetnika čine gotovo 27 % ukupnog radnog opterećenja službe za pravno prevođenje, odnosno gotovo 306 000 stranica 2020.

Usmeni dio postupka zatvara se raspravom ili, ako je u predmetu doneseno mišljenje nezavisnog odvjetnika, iznošenjem tog mišljenja. Predsjednik sastava suda zatim

odlučuje o predmetu, što dovodi do potpisivanja rješenja ili potpisivanja i donošenja presude kojom se završava postupak.

2.4. - Odluke i mišljenja

Nakon završetka pisanog i usmenog dijela postupka i početka faze vijećanja, sudac izvjestitelj za predmet sastavlja nacrt rješenja, presude ili mišljenja i podnosi ga sastavu suda na razmatranje. Tijekom vijećanja sastav suda donosi stajalište na razini kolegija koje će se odraziti u nacrtu odluke ili mišljenja. Ono se zatim šalje službi za pravno prevođenje za potrebe prijevoda na jezik postupka, a ako je riječ o rješenju ili presudi koja se objavljuje u Zborniku ili mišljenju koje se uvijek objavljuje, oni se prevode na sve druge službene jezike.

Ako je odluka donesena u obliku presude, potpisuju je članovi sastava suda i tajnik Suda ili Općeg suda, ovisno o slučaju, te je se proglašava na javnoj raspravi. Ako je donesena u obliku rješenja, potpisuju je predsjednik sastava suda i tajnik suda, ali se ne proglašava na javnoj raspravi. Odluka se zatim dostavlja strankama. Što se tiče mišljenja, njih potpisuju predsjednik Suda, suci koji su sudjelovali u vijećanju i tajnik te se ono proglašava na javnoj raspravi.

Cilj je službe za pravno prevođenje staviti na raspolaganje najveći mogući broj jezičnih verzija odluke na dan njezina potpisivanja (za rješenja) ili njezina proglašenja (za presude i mišljenja). Verzija na jeziku postupka po definiciji je uvijek dostupna jer bez nje jednostavno ne bi bilo odluke koja se potpisuje i dostavlja strankama na vjerodostojnom jeziku. Unatoč svem trudu i ulaganjima, nisu uvijek dostupne sve ostale jezične verzije, s obzirom na sve nepovoljniji odnos između resursa službe za pravno prevođenje i njezina radnog opterećenja. Napori se općenito usmjeravaju na najvažnije odluke, one za koje se čini da su od posebnog interesa za dotičnu državu članicu (primjerice, zato što je podnijela očitovanja ili intervenirala u postupku) i one čiji se prijevod čini najlakše izvedivim u kratkom razdoblju (primjerice, ako su kratke). Manje važne odluke ili odluke s više stranica češće se stavljaju na čekanje te se na jezike koji nedostaju prevode što je prije moguće radi distribucije na internetu i objave u Zborniku. Služba nastoji izbjeći to da odluke ostanu na čekanju dulje od tri mjeseca nakon datuma njihova proglašenja, ali taj je cilj sve teže ostvariti.

Jezici prevođenja glavnih dokumenata

Izvorni jezik

Jezici prijevoda

Zahtjev za prethodnu odluku

1 od 24 službena
jezika

Svi ostali
službeni jezici
(osim MT i GA)

Mišljenja

1 od službenih jezika
kojima se koristi
nezavisni odvjetnik

Svi ostali
službeni jezici

Odluke

Jezik vijećanja

Svi ostali
službeni jezici

Dokumenti iz izravnih tužbi

1 od 24 službena
jezika

Jezik vijećanja

Intervencijski podnesci

1 od 24 službena
jezika

Jezik vijećanja
i jezik postupka

Očitovanja

1 od 24 službena
jezika

Jezik vijećanja
i jezik postupka

Vjerodostojna jezična verzija

U skladu s člankom 41. Poslovnika Suda i člankom 49. Poslovnika Općeg suda, vjerodostojne su verzije odluka sastavljene na jeziku postupka, bilo da je riječ o rješenjima ili presudama. Iz toga slijedi da je ta jezična verzija od osobite važnosti. Nedavno rješenje u predmetu C-706/20 savršen je primjer toga. U tom je predmetu Sudu upućen zahtjev za prethodnu odluku radi, među ostalim, tumačenja presude Amoena u predmetu C-677/18, čiji tekst točke 53. u verziji na engleskom jeziku, koji je bio jezik postupka, nije dovoljno jasan. Od Suda se tražilo da pojašni na koju se imenicu ili imenice odnose zamjenice „them”, „their” i „they”. Sud je donio odluku na temelju gramatičke analize vjerodostojne verzije presude Amoena na engleskom jeziku.

Kako bi se koliko je moguće izbjegle takve situacije, jezični odjeli koji prevode u predmetima na njihovu jeziku posebno su oprezni te povećavaju razine kontrole kvalitete koliko god je to potrebno i ponekad traže savjet od članova suda kojima je taj jezik materinski.

Sudu se nikad ne upućuju prethodna pitanja zbog nedosljednosti među različitim jezičnim verzijama odluke. To je nedvojbeno povezano s činjenicom da je verzija na jeziku postupka vjerodostojna. Međutim, u nekim predmetima postoji nekoliko jezika postupka, a u slučaju mišljenja svi službeni jezici imaju taj status (*vidjeti točku 2.2.3.*). Drugi je razlog visoka kvaliteta pravnih prijevoda izrađenih na Sudu jer, čak i ako nisu sve verzije jednake vrijednosti, kao što je to slučaj s regulatornim aktima Unije, kvaliteta i horizontalna dosljednost jezičnih verzija i dalje su ključne za ujednačenu primjenu prava Unije.

Zbog toga su Sudu potrebni dostatni resursi i visokokvalificirani stručnjaci za svaki *ciljni jezik*, bilo da je riječ o pismenom ili usmenom prevođenju (*vidjeti točku 3.1.*).

Obavijesti u pogledu odluka i mišljenja u Službenom listu

U pogledu svih se odluka i mišljenja Suda ili Općeg suda objavljuju višejezične obavijesti u SL-u, što naravno podrazumijeva da služba za pravno prevođenje izrađuje jezične verzije⁵⁶. U tim se obavijestima iznosi izreka odluka i mišljenja, odnosno u prethodnim

56| Ovdje je riječ o obavijestima koje se odnose na odluke i mišljenja sudova, koje ne treba zamijeniti s obavijestima o podnošenju pravnog lijeka ili zahtjeva za prethodnu odluku, koje se sastavljaju čim se podnese zahtjev za prethodnu odluku, tužba ili žalba i koji se također prevode na sve jezike radi njihove objave u *Službenom listu*.

postupcima iznose se odgovori Suda na pitanja suda koji je uputio zahtjev te, u izravnim tužbama ili žalbama, prihvatanje ili odbijanje pravnog lijeka i odluka o troškovima.

Objava i distribucija odluka i mišljenja

Kako bi se pravo koje proizlazi iz sudske prakse sudova Suda ujednačeno primjenjivalo, tu sudsku praksu treba distribuirati i objaviti. Do 2012. mnogo je vremena moglo proteći između distribucije radne verzije odluka na internetskim stranicama Suda i Ureda za publikacije Europske unije te službene objave tih odluka u Zborniku. Razlog tomu bila je praksa objavljivanja Zbornika u papirnatom obliku. S jedne strane, svezak Zbornika mogao se izraditi tek kada su svi tekstovi tog sveska bili dostupni, tako da bi kašnjenje u prijevodu jednog teksta, čak i ako je bila riječ o sažetku presude, onemogućilo izdavanje cijelog mjesečnog sveska na predmetnom jeziku. S druge strane, nakon što su svi tekstovi bili dostupni, još je trebalo izvršiti fizičku proizvodnju i distribuciju predmetnog sveska. Od 2012. godine Sud i Ured za publikacije počeli su digitalno objavljivati Zbornik. Ta se objava provodi na osnovi pojedinačnih dokumenata, tako da manjak jednog dokumenta više ne odgađa objavu ostalih dokumenata. Vrijeme između distribucije radne verzije na internetu i objave službenog teksta u Zborniku skraćeno je na samo nekoliko tjedana, a to se vrijeme koristi za završnu korekturu dokumenata.

Naravno, digitalna objava odnosi se na sve dokumente objavljene u Zborniku, a ne samo na rješenja i presude sudova. To uključuje i mišljenja, mišljenja nezavisnih odvjetnika i informacije o neobjavljenim odlukama.

Sažeci ili kratki prikazi i informacije o neobjavljenim odlukama

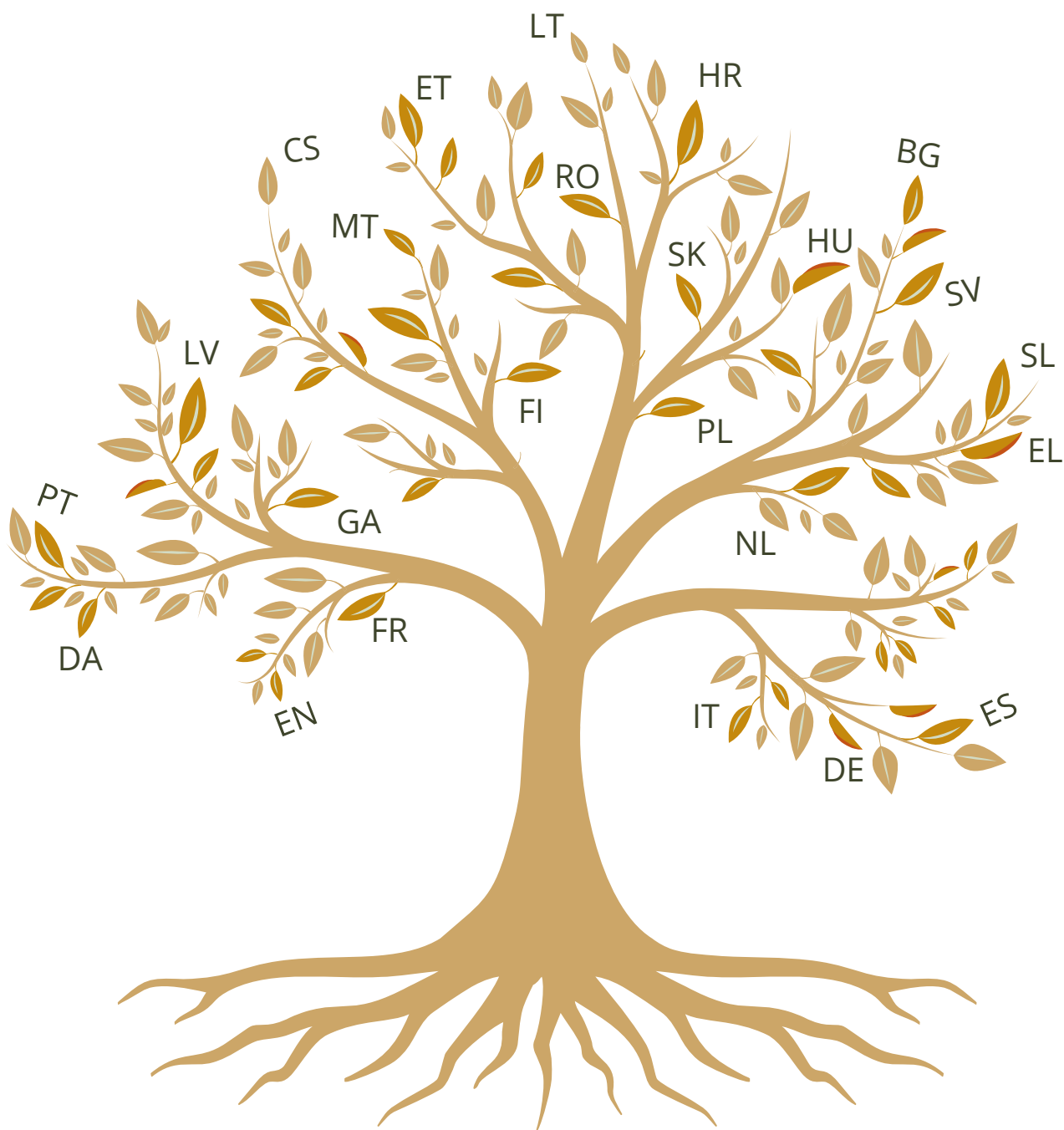
Do kraja 2018. za svaku odluku objavljenu u Zborniku izrađivao se sažetak, dokument koji je sadržavao niz ključnih riječi i kratak prikaz predmetne odluke. Taj dokument, namijenjen olakšavanju pravnog istraživanja, objavljivao se na svakom od jezika Zbornika zajedno s odlukom na koju se odnosi.

Od 2019. sažeci su zamijenjeni kratkim prikazima koji sadržavaju i nizove ključnih riječi te se od sažetaka razlikuju po tome što su, s jedne strane, dulji i više analitičke prirode od sažetaka. S druge strane, kratki prikazi ne izrađuju se za sve odluke sudova, nego samo za one koje sudovi smatraju najvažnijima. Radi se o odlukama velikog vijeća i određenim odlukama vijeća od pet sudaca u slučaju Suda. Druge odluke Suda predmet su analize u dokumentu koji sadržava i nizove ključnih riječi te poveznicu na odluku objavljenu u Zborniku. Nasuprot tomu, za sve objavljene odluke Općeg suda sastavlja se kratak prikaz.

Međutim, odluke Općeg suda koje se ne objavljuju u Zborniku ipak se u njemu ukratko opisuju u obliku informacija o neobjavljenim odlukama.

Ukratko, u postupcima se koristi širok spektar jezika koji može biti i potpun uz doprinos vanjskih stručnjaka koji mogu intervenirati na bilo kojem službenom jeziku. Iz tog spektra izdvajaju se, za svaki konkretni postupak, jezik postupka (utvrđen u trenutku podnošenja akta kojim se pokreće postupak) i, kroz prijevod, zajednički jezik koji je trenutačno francuski, kako bi se omogućilo interno upravljanje i vijećanje u predmetu o kojem je riječ. Spektar se proširuje i na druge potrebne jezike, kroz pismeno i usmeno prevođenje, u vrijeme rasprava, iznošenja mišljenja i donošenja odluka.

Vođenje postupaka na više jezika može se ilustrirati metaforom o višejezičnom stablu. Korijeni stabla protežu se u bogatu podlogu jezične, pravne i kulturne raznolikosti država članica; zahvaljujući toj podlozi nastaje biljni sok koji teče kroz deblo postupka, uski dio stabla do kojeg se ova raznolikost dovodi radi učinkovitog upravljanja; naposljetku, deblo se grana i raste lišće koje se hrani sokom raznolikosti i koje će na kraju obogatiti zajedničku podlogu.

Uredba 1/58

2.5. - Sporovi pred Sudom u pogledu višejezičnosti

Iako višejezičnost prati sudske postupke u cjelini, ponekad je i predmet spora pred Sudom ili Općim sudom. Taj dio sudske prakse sadržava ključne presude, kao što je poznata presuda Cilfit⁵⁷.

2.5.1. - Dosljednosti među jezičnim verzijama akata Unije: doktrina *acte clair*

U posebnom slučaju u kojem se od sudova traži tumačenje primarnog ili sekundarnog prava, ako jezične verzije akta nisu dosljedne, postupak prevođenja dobiva dodatnu vrijednost. Naime, u skladu sa sudskom praksom iz presude Cilfit, sud se oslanja na sve jezične verzije akta kako bi utvrdio njegovu strukturu i svrhu. Sud Unije ne oslanja se prilikom takve analize samo na prijevode dokumenata podnesenih tijekom postupka, nego i na niz drugih elemenata, kao što su pripremni akti, priroda i opseg razlika te doprinos pravnika lingvista (osobito onoga iz odjela jezika postupka), koji najbolje može opisati opseg svoje jezične verzije i odnos prava Unije i nacionalnog prava koji proizlazi iz nje. Stoga je pravosudna višejezičnost također alat za pravnu analizu⁵⁸.

Suprotno sudskoj praksi Suda i Općeg suda, regulatorni akti Unije nemaju jezik postupka i svi su vjerodostojni. Budući da se od njega tražilo da odluči o tumačenju tih akata u slučaju razlika među jezičnim verzijama, Sud je razvio doktrinu *acte clair*. U presudi Cilfit presudio je da je sud protiv čijih odluka nema pravnog lijeka u nacionalnom pravu dužan, kad se pred njim postavi pitanje prava Zajednice, ispuniti svoju obvezu obraćanja, osim ako utvrdi da se pravilna primjena prava Zajednice toliko očito nameće da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji i da postojanje takve mogućnosti treba biti procijenjeno, među ostalim, s obzirom na rizik razilaženja sudske prakse unutar Unije (točka 21. i izreka). Nacionalni sud može zaključiti da se pravilna primjena prava Zajednice toliko očito nameće da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji, ali tek nakon što se uvjeri da se to jednako očito nameće sudovima drugih država članica, kao i Sudu (točka 16.). Međutim, potrebno je prvo uzeti u obzir da su tekstovi prava Zajednice napisani na više jezika i da su različite jezične verzije jednako vjerodostojne; stoga tumačenje odredbe prava Zajednice implicira usporedbu jezičnih verzija (točka 18.).

57| Presuda od 6. listopada 1982., 283/81, [EU:C:1982:335](#).

58| Jean-Marie Gardette „Éloge et illustration du multilinguisme. En quoi le multilinguisme participe-t-il de la protection juridictionnelle en droit de l'Union ?”, *Revue des affaires européennes*, br. 3, 2016., str. 345.

Sud je potom u ustaljenoj sudskoj praksi potvrdio da se, u slučaju neslaganja između različitih jezičnih verzija nekog teksta prava Unije, predmetna odredba mora tumačiti s obzirom na opću strukturu i svrhu propisa kojeg je dio i da tekst jedne od jezičnih verzija neke odredbe prava Unije ne može služiti kao jedina osnova tumačenja te odredbe niti može u tom pogledu imati prednost u odnosu na druge jezične verzije. Takav pristup, naime, ne bi bio u skladu sa zahtjevom ujednačene primjene prava Unije.

U predmetu o kojem se odlučilo presudom od 17. srpnja 1997., *Ferriere Nord SpA/Komisija*⁵⁹ riječ je bila o nedosljednosti između talijanske jezične verzije članka 85. Ugovora o EEZ-u i drugih jezičnih verzija tog članka. Prema talijanskoj jezičnoj verziji, povreda članka 85. Ugovora pretpostavlja da predmetni zabranjeni sporazum istodobno ima protutržišni cilj i učinak („per oggetto e per effetto”), dok se u drugim jezičnim verzijama predviđalo da ta dva uvjeta nisu kumulativna, odnosno da je dovoljno da zabranjeni sporazum ima protutržišni cilj ili protutržišni učinak. Sud je presudio (točka 15.) da „iz ustaljene sudske prakse proizlazi da se odredbe Zajednice moraju ujednačeno tumačiti i primjenjivati s obzirom na verzije koje postoje na drugim jezicima Zajednice [...]. Taj se zaključak ne može pobiti činjenicom da je u ovom slučaju talijanska jezična verzija članka 85., ako je se razmatra zasebno, jasna i nedvosmislena jer se u svim ostalim jezičnim verzijama izričito navodi drukčija priroda uvjeta iz članka 85. stavka 1. Ugovora.”

59| C-219/95 P, [EU:C:1997:375](#)

Presuda Cilfit II

U nedavnoj presudi Cilfit II⁶⁰ Sud je imao priliku pojasniti svoju raniju sudsku praksu.

Podsjetio je, kao prvo, da u situaciji u kojoj se pravilna primjena prava Zajednice toliko očito nameće da ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji, nepostojanje takve sumnje treba biti procijenjeno s obzirom na karakteristike svojstvene pravu Unije, posebne poteškoće koje predstavlja njegovo tumačenje te rizik razilaženja sudske prakse unutar Unije. Prije nego što zaključi da ne postoji razumna sumnja, nacionalni sud koji odlučuje u zadnjem stupnju mora biti uvjeren da se to jednako očito nameće i drugim sudovima zadnjeg stupnja država članica, kao i Sudu. Nacionalni sudovi koji odlučuju u zadnjem stupnju moraju na vlastitu odgovornost, neovisno i uz svu dužnu pažnju, ocijeniti nalaze li se u takvoj situaciji. Stoga imaju veliku odgovornost u tom području (posebno t. 50.).

Kad je konkretno riječ o usporedbi jezičnih verzija koje se ne podudaraju, sud je u točki 44. presudio da, iako nacionalni sud koji odlučuje u zadnjem stupnju nije dužan upustiti se u ispitivanje svake od jezičnih verzija predmetne odredbe Unije, činjenica je da je on dužan uzeti u obzir razlike među jezičnim verzijama te odredbe koje su mu poznate, osobito kada te razlike iznesu stranke i kada se one dokažu.

60| Presuda od 6. listopada 2021., Consorzio Italian Management i Catania Multiservizi, C-561/19, [EU:C:2021:799](#) (vidjeti i priopćenje za medije br. 175/21)

2.5.2. - Spor koji se odnosi na jezično uređenje natječaja za zapošljavanje i obavijesti o slobodnom radnom mjestu

Pitanje višejezičnosti obavijesti o natječaju, obavijesti o slobodnom radnom mjestu i poziva na iskaz interesa bilo je predmet opsežne sudske prakse Suda i Općeg suda, na koju je korisno podsjetiti. Ta sudska praksa prikazuje važnost koja se pridaje višejezičnosti kao gotovo ustavnom načelu koje se nalaže u okviru djelovanja institucija Unije.

Jezično uređenje natječaja za zapošljavanje koje organizira Europski ured za odabir osoblja (EPSO) pobijalo se u više navrata pred sudovima Unije, a osobito su ga pobijale Španjolska i Italija, koje su osporavale EPSO-ovu praksu objavljivanja obavijesti o natječaju samo na njemačkom, engleskom i francuskom jeziku, čime se povređuju načela iz Uredbe 1/58, u skladu s kojima su svi jezici država članica službeni jezici i radni jezici institucija.

Primjerice, Sud je u presudi Italija/Komisija⁶¹ podsjetio na to da se u okviru jezičnog uređenja Unije kao službeni jezici i radni jezici institucija određuju 23 jezika koja su tada bila navedena u Uredbi 1/58. Pobijane obavijesti o natječaju stoga su poništene. Sud je pozvao institucije da odrede pravila za primjenu jezičnog uređenja kako bi se opravdalo svako izuzeće od Uredbe 1/58. Tako je potrebno obrazložiti izbor jezika u obavijestima o natječaju. Slijedom toga, u točki 71. podsjetio je na to da je „dovoljno utvrditi, a da pritom nije potrebno odlučiti je li obavijest o natječaju tekst opće primjene u smislu članka 4. Uredbe br. 1, da je u skladu s člankom 1. stavkom 2. Priloga III. Pravilniku o osoblju za dužnosnike, u vezi s člankom 5. Uredbe br. 1 kojim se predviđa da se *Službeni list Europske unije* objavljuje na svim službenim jezicima, sporne obavijesti o natječaju trebalo u cijelosti objaviti na svim službenim jezicima”.

„U svakom slučaju, [...] polazeći od pretpostavke da građani Europske unije čitaju *Službeni list Europske unije* na svojem materinskom jeziku i da je taj jezik jedan od službenih jezika Unije, potencijalni kandidat čiji materinski jezik nije jedan od jezika na kojima su sporne obavijesti o natječaju u cijelosti objavljene trebao bi nabaviti taj *Službeni list* na jednom od tih jezika i pročitati obavijest na tom jeziku prije nego što odluči želi li se kandidirati na nekom od natječaja.” (točka 73.). Stoga je „[t]akav kandidat stavljen u nepovoljniji položaj u odnosu na kandidata čiji je materinski jezik jedan od triju jezika na kojima su sporne obavijesti o natječaju u cijelosti objavljene, i to u pogledu pravilnog razumijevanja tih obavijesti i u pogledu roka za pripremu i slanje prijava na te natječaje” (točka 74.).

61 | Presuda od 27. studenoga 2012., C-566/10 P, [EU:C:2012:752](#) (vidjeti i priopćenje za medije br. 153/12)

„Iz toga slijedi da se praksom ograničenog objavljivanja [o kojoj je riječ u tom predmetu] ne poštuje načelo proporcionalnosti te ona stoga predstavlja diskriminaciju na temelju jezika, koja je zabranjena člankom 1.d Pravilnika o osoblju za dužnosnike.“ (točka 77.).

U navedenoj presudi, Italija/Komisija (t. 86. do 88.), Sud je, međutim, priznao određena odstupanja od tih načela:

„Valja dodati da institucije na koje se odnose sporne obavijesti o natječaju ne podliježu posebnom jezičnom uređenju (vidjeti u pogledu jezičnog uređenja OHIM-a presudu od 9. rujna 2003., Kik/OHIM, C-361/01 P, [EU:C:2003:434](#), t. 81. do 97.). Međutim, valja provjeriti može li se zahtjev poznavanja jednog od triju predmetnih jezika, kao što to tvrdi Komisija, opravdati interesom službe. U tom pogledu [...] interes službe može biti legitiman cilj koji se može uzeti u obzir. Među ostalim, kao što se to navodi u točki 82. ove presude, člankom 1.d Pravilnika o osoblju za dužnosnike dopuštaju se ograničenja načela nediskriminacije i proporcionalnosti. Međutim, važno je da je taj interes službe objektivno opravdan te da je razina poznavanja jezika koja se zahtijeva proporcionalna stvarnim potrebama službe (vidjeti u tom smislu presude od 19. lipnja 1975., Küster/Parlament, 79/74, [EU:C:1975:85](#), t. 16. i 20. i od 29. listopada 1975., Küster/Parlament, 22/75, [EU:C:1975:140](#), t. 13. i 17.).“

Opći sud u tom je smislu odlučio i u presudama Italija/Komisija od 24. rujna 2015., T-124/13 i T-191/13, od 17. prosinca 2015., T-275/13, T-295/13 i T-510/13, i od 15. rujna 2016., T-353/14 i T-17/15.

Protiv potonje je presude podnesena žalba o kojoj je odlučilo veliko vijeće Suda. Veliko vijeće Suda odlučilo je u presudi od 26. ožujka 2019., Komisija/Italija, C-621/16 P: „valja pojasniti da je na instituciji koja je uvela razliku u postupanju na temelju jezika da dokaže da je ona doista prikladna za odgovaranje na stvarne potrebe u pogledu funkcija koje će zaposlene osobe morati obavljati. Osim toga, svi uvjeti koji se odnose na posebna poznavanja jezika moraju biti proporcionalni tom interesu i temeljiti se na jasnim, objektivnim i predvidljivim kriterijima kako bi se kandidatima omogućilo da razumiju razloge za takve uvjete, a sudovima Unije da nadziru njihovu zakonitost (vidjeti [i] presudu [od 26. ožujka 2019.,] Španjolska/Parlament, C-377/16, t. 69.)“ (točka 93.); „razlike u postupanju u pogledu jezičnih pravila natječaja mogu [se] dopustiti na temelju članka 1.d stavka 6. Pravilnika o osoblju samo ako su objektivno i razumno opravdane legitimnim ciljem u općem interesu u okviru kadrovske politike“ (točka 120.); „iako nije isključeno da interes službe može opravdati ograničenje izbora jezika 2 na natječaju na manji broj službenih jezika čije je poznavanje u Uniji najraširenije (vidjeti po analogiji presudu od 9. rujna 2003., Kik/OHIM, C-361/01 P, [EU:C:2003:434](#), t. 94.),

i to čak i u okviru otvorenih natječajâ, poput onog na koji se odnosi ,Obavijest o otvorenom natječaju – EPSO/AD/276/14 – Administratori (AD 5)', takvo se ograničenje ipak nužno mora, s obzirom na posljedice navedene u točkama 92. i 93. ove presude, temeljiti na elementima koje objektivno mogu provjeriti i kandidati na natječaju i Unijine institucije te koji mogu opravdati zahtjeve u pogledu poznavanja jezika, koji pak moraju biti proporcionalni stvarnim potrebama službe" (točka 124.).

I samo je jezično uređenje obavijesti o slobodnom radnom mjestu i poziva na iskaz interesa predmet važnog spora.

Presuda Općeg suda od 20. studenoga 2008., Italija/Komisija, T-185/05, odnosi se na tužbu koju je država članica (Italija) podnijela, s jedne strane, protiv Komisijine odluke da obavijesti o slobodnim radnim mjestima za viša rukovodeća radna mjesta objavljuje na njemačkom, engleskom i francuskom jeziku te, s druge strane, protiv Komisijine obavijesti o slobodnom radnom mjestu objavljene na tim trima jezicima u svrhu popunjavanja radnog mjesta glavnog direktora Europskog ureda za borbu protiv prijevâra (OLAF). Italija se pozvala na načela nediskriminacije na temelju državljanstva i poštovanja jezične raznolikosti kako bi se predmetna obavijest o slobodnom radnom mjestu poništila.

Komisija je pak navela razloge koje je smatrala legitimnima, a koji su bili povezani s dobrim funkcioniranjem službe.

Opći sud prihvatio je zahtjev Italije uz obrazloženje da, „ako Komisija odluči da će u *Službenom listu* objaviti cijeli tekst obavijesti o slobodnom radnom mjestu za više rukovodeće radno mjesto samo na određenim jezicima, dužna je, kako bi se izbjegla diskriminacija na temelju jezika u pogledu kandidata koje potencijalno zanima navedena obavijest, donijeti prikladne mjere kako bi sve navedene kandidate obavijestila o postojanju predmetne obavijesti o slobodnom radnom mjestu i izdanjima u kojima je ona objavljena u cijelosti" (točka 130.) i da, „[s] obzirom i na okolnost da sama Odluka nije objavljena u *Službenom listu*, kako bi se čitatelje drugih izdanja, a ne samo onih na njemačkom, engleskom i francuskom jeziku, obavijestilo o važnoj promjeni prakse koja je time uvedena, postoji ozbiljna opasnost od toga da potencijalni kandidati čiji je materinski jezik različit od triju jezika iz Odluke neće čak ni biti obaviješteni o postojanju obavijesti o slobodnom radnom mjestu koja bi ih mogla zanimati. Iako ti kandidati vladaju najmanje jednim jezikom među njemačkim, engleskim ili francuskim jezikom, ne može se pretpostaviti da će čitati izdanje *Službenog lista* koje nije objavljeno na njihovu materinskom jeziku." (točka 138.).

U predmetu C-377/16 između Španjolske i Parlamenta, o kojem je u presudi od 26. ožujka 2019. odlučilo veliko vijeće Suda, Španjolska je od Suda zahtijevala da poništi poziv na iskaz interesa u okviru postupka odabira ugovornog osoblja (vozači). Pozvala se na načela nediskriminacije na temelju jezika i poštovanja jezične raznolikosti s obzirom na to da se u pobijanoj obavijesti izbor jezika 2 u postupku odabira ograničio na njemački, engleski i francuski jezik kao jezik komunikacije. Parlament je pak istaknuo interes službe kojim se zahtijevalo da novozaposleno osoblje bude sposobno odmah početi raditi, a tri su se predmetna jezika najčešće upotrebljavala u instituciji. Usto, prema mišljenju Parlamenta, činjenica da je taj obrazac za prijavu zbog tehničkih razloga bio dostupan samo na njemačkom, engleskom i francuskom jeziku ipak ne znači da su ga kandidati bili dužni ispuniti na jednom od tih triju jezika.

Sud je smatrao da se „[u] tim [...] okolnostima ne može isključiti da je kandidatima zapravo bila uskraćena mogućnost korištenja službenim jezikom Unije po njihovu izboru za podnošenje njihovih prijava” (točka 44.). Usto, podsjetio je na to da „iz članka 1.d stavka 6. Pravilnika o osoblju proizlazi da se razlika u postupanju na temelju jezika prilikom primjene tog pravilnika može prihvatiti, pod uvjetom da je objektivno i razumno opravdana i da odgovara objektivnim ciljevima u općem interesu u okviru kadrovske politike” (točka 49.). Međutim, Parlament, koji je to bio dužan dokazati, to nije učinio. Sud je stoga poništio pobijani akt.

2.5.3. - Poseban slučaj jezičnog uređenja europskog patenta s jedinstvenim učinkom

Europski patentni ured (EPU) upravlja europskim patentom s jedinstvenim učinkom (EPJU) uvedenim Uredbom (EU) br. 1257/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. prosinca 2012. o provedbi pojačane suradnje u području stvaranja jedinstvene patentne zaštite. U području prevođenja, EPU primjenjuje pravila iz Uredbe Vijeća (EU) br. 1260/2012 od 17. prosinca 2012. Njemački, engleski i francuski jezik službeni su jezici Europskog patentnog ureda (EPU). Stoga se patenti prevode isključivo na te jezike, što je iznimka od Uredbe 1/58. Tom posebnom jezičnom uređenju protivile su se brojne države članice koje su se pozivale na načelo nediskriminacije na temelju jezika.

U taj okvir uklapa se presuda Suda (veliko vijeće) od 5. svibnja 2015., Španjolska/Vijeće, C-147/13. Španjolska je u tom predmetu tražila poništenje Uredbe br. 1260/2012. U prilog zahtjevima Vijeća intervenirali su Belgija, Češka Republika, Danska, Njemačka, Francuska, Veliko Vojvodstvo Luksemburg, Mađarska, Nizozemska, Švedska, Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske, kao i Parlament i Komisija.

Sud je konačno priznao nejednako postupanje sa službenim jezicima Unije jer je ono prikladno i proporcionalno legitimnom cilju koji se nastoji postići tom uredbom (odnosno stvaranju jedinstvenog i jednostavnog režima prevođenja EPJU-ova radi troškovne učinkovitosti za izumitelje). Također se nastojala osigurati pravna sigurnost i poticati inovacije te bi ono osobito trebalo koristiti malim i srednjim poduzećima (MSP) i učiniti pristup EPJU-ovima i cjelokupnom patentnom sustavu lakšim, manje skupim i pravno sigurnim (točke 31. do 48.).

Komunikacija Suda s građanima na njihovu jeziku

Pored svoje pravosudne djelatnosti, Sud zaprima i zahtjeve bilo koje vrste koje podnosi civilno društvo. Primjerice, može biti riječ o zahtjevima za pristup upravnim dokumentima ili povijesnim arhivima institucije. Može biti riječ i o raznolikijim pitanjima ili zahtjevima za pružanje informacija, koji su ponekad Sudu čak upućeni pogreškom (primjerice, ako se odnose na drugi međunarodni sud, kao što je Europski sud za ljudska prava). Zaprima i zahtjeve za stažiranje, prijave, ponude u okviru poziva na nadmetanje, zahtjeve za posjete ili studijske seminare itd.

Budući da mu ti zahtjevi mogu biti poslani na bilo kojem službenom jeziku⁶²Unije, na unutarnjoj razini nužno mora raspolagati jezičnim vještinama koje mu omogućuju da razumije te zahtjeve, da ih obradi i da na njih odgovori na istom jeziku te pritom, prema potrebi, prilagodi svoj jezični registar i stil (pravni, upravni, tehnički ili pedagoški) svojem sugovorniku.

Usto, Sud treba biti sposoban komunicirati s vanjskim svijetom, informirati javnost, otvoriti svoja vrata svim europskim građanima koji žele ostvariti kontakt s njim te ih mora moći dočekati na njihovu jeziku. U tu je svrhu njegova internetska stranica CVRIA višejezična. Isto tako se posjeti, protokolarna događanja ili razmjene s nacionalnim sucima organiziraju na jezicima sudionika, često uz pomoć usmenih prevoditelja Glavne uprave za višejezičnost.

Priopćenja za medije također se sastavljaju, a zatim prevode na sve službene jezike koji su potrebni zbog interesa predmeta ili teme o kojoj je riječ.

62| Vidjeti u tom pogledu članak 13. Europskog kodeksa o dobrom ponašanju zaposlenih u upravi (dostupnog na adresi: <https://www.ombudsman.europa.eu/hr/publication/hr/3510>).

3. - Upravljanje višejezičnošću na Sudu

„Prijevod je posljedica višejezičnosti i često njezino jedino vidljivo lice [...]. Međutim, on [...] povezuje i izgrađuje odnose te predstavlja pobjedu misli nad upotrebom sile. Da bi proizveo pune učinke, mora uključivati neprekidan misaoni rad u smislu istraživanja i oblikovanja.”⁶³

Za višejezičnost u okviru postupaka odgovoran je tajnik. U tu se svrhu osobito oslanja na Glavnu upravu za višejezičnost (DGM), koja okuplja službu za usmeno prevođenje i službu za pravno prevođenje, koje djeluju pod nadzorom njezina glavnog direktora.

3.1. - Organizacija Glavne uprave za višejezičnost

Glavna uprava za višejezičnost osnovana je 1. siječnja 2018. Obuhvaća dvije službe koje su nekoć bile odvojene, odnosno službu za pravno prevođenje i službu za usmeno prevođenje. Glavna uprava sastoji se od 30 odjela, od kojih su dva izravno podređena glavnom direktoru, dok je ostalih 28 u načelu raspoređeno u tri uprave. Međutim, kad na čelo jezičnog odjela dođe novi načelnik, taj odjel određeno vrijeme često ostaje izravno podređen glavnom direktoru.

Horizontalne službe sastoje se od dvaju odjela koji su izravno podređeni glavnom direktoru, kao i od trećeg, neovisnog odjela:

- Odjel za pomoćne alate za višejezičnost, koji čine načelnik odjela, tri administratora i 23 asistenta, osigurava praćenje i razvoj informatičkih alata svojstvenih službi za pismeno prevođenje, neovisno o tome je li riječ o alatima za upravljanje ili alatima za potpomognuto prevođenje. U suradnji s drugim službama uspostavlja tijek rada koji je potreban za obradu dokumenata od njihova ulaska u službu za pismeno prevođenje do njihova izlaska (slanje službi koja je podnijela zahtjev za prijevod ili slanje na objavu). Surađuje i s Upravom za usmeno prevođenje kako bi se koordinirali i nadzirali informatički zahtjevi i potrebe svojstvene službi za usmeno prevođenje koji se upućuju Upravi za informacijske tehnologije (DTI). Njegova suradnja s tom upravom iznimno je važna. Odjel za pomoćne alate za višejezičnost sudjeluje i u međuinstitucijskom radu koji se odnosi na pomoćne

63 | Isabelle Pingel „Le régime linguistique des institutions de l'Union européenne”, *Revue des affaires européennes*, br. 3, 2016., str. 360. i 361.

alate za višejezičnost i praćenje informatičkih alata. Odjel se sastoji od triju odsjeka, odnosno Odsjeka za razvoj višejezičnih informatičkih alata i njihovo upravljanje, Odsjeka za prethodnu elektroničku obradu dokumenata i praćenje objava te Odsjeka za upravljanje alatima i pružanje podrške alatima. Sadržava i jedinicu zaduženu za izradu preglednih tablica i različitih statistika. Osim toga, izvršava različite horizontalne zadatke na institucijskoj i međuinstitucijskoj razini, kao što je praćenje tehnologija.

- Odjel za planiranje i vanjsko prevođenje, koji čine načelnik odjela, tri administratora i 20 asistenata, upravlja priljevom zahtjeva za prijevode, kao i administrativnim, ugovornim i financijskim postupcima povezanim s eksteralizacijom prijevoda i financiranjem međuinstitucijskih alata. Organiziran je u dva odsjeka: Odsjek za središnje planiranje i Odsjek za vanjsko prevođenje. Odsjek za središnje planiranje osigurava povezanost između službi koje podnose zahtjeve za prijevode (kabineti, tajništva, službe Suda) i odjelâ za pismeno prevođenje. Podnositeljima zahtjeva za prijevode nudi rokove i planira tijekom rada sve do konačnog završetka prijevoda. Osigurava da se zahtjevima prilažu informacije korisne za prijevod i upravlja povezanim tokovima, uključujući zahtjeve za izmjene teksta koji treba prevesti. Odsjek za vanjsko prevođenje u suradnji s jezičnim odjelima prati planiranje, izvršavanje i obračun aktivnosti vanjskih suradnika, kao i poštovanje dobrih upravnih i financijskih praksi. Eksteralizacija se može odnositi na prijevod ili korekturu.

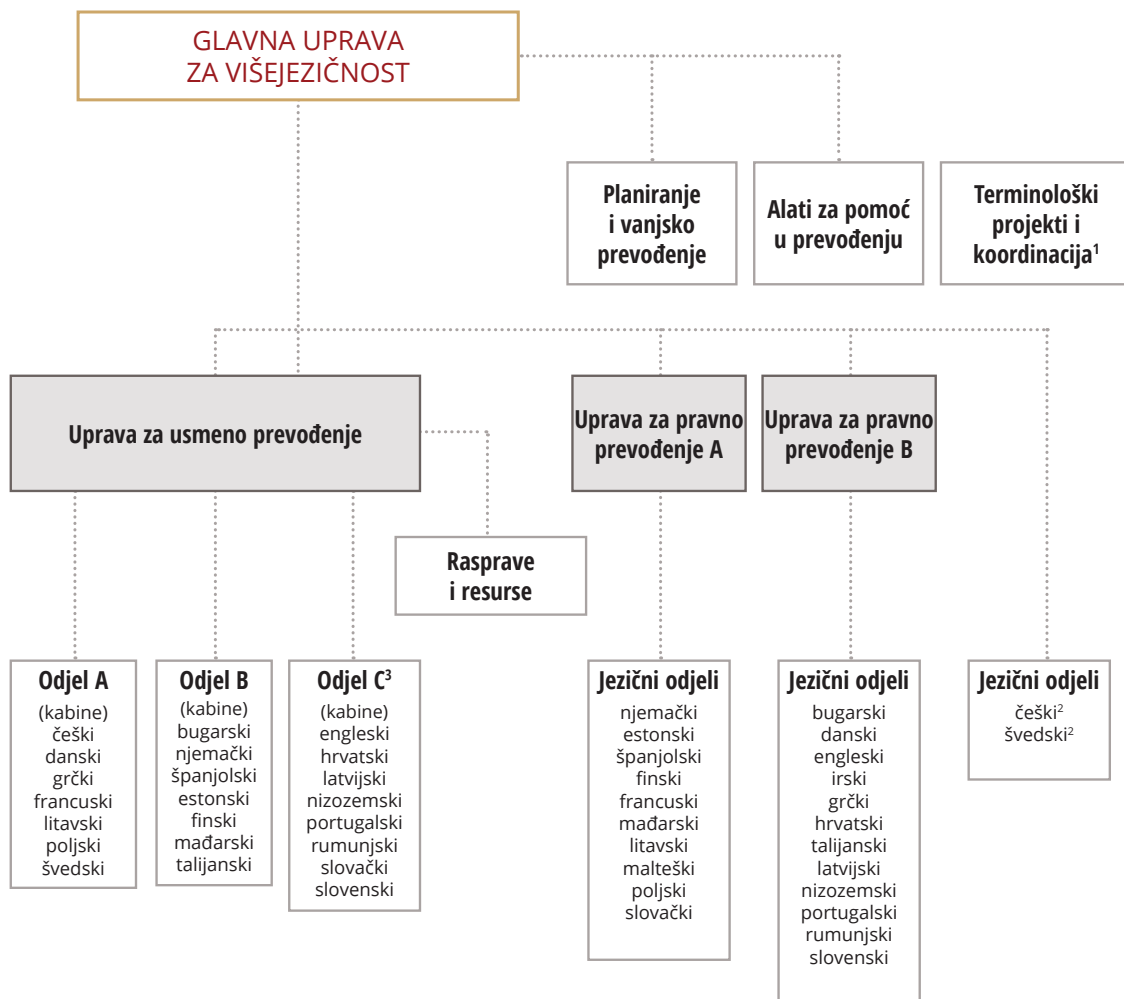
Taj odjel ne obuhvaća izravno aktivnosti planiranja i eksteralizacije Uprave za usmeno prevođenje, koja u tu svrhu na unutarnjoj razini raspolaže drugim horizontalnim odjelom, ali osigurava središnje upravljanje proračunskim i financijskim pitanjima za cijelu Glavnu upravu za višejezičnost i sudjeluje u različitim međuinstitucijskim radnim skupinama.

- U toj fazi valja spomenuti još jedan odjel čiji rad horizontalno pridonosi cijeloj Glavnoj upravi za višejezičnost, iako joj službeno nije podređen. Riječ je o Odjelu za terminološke projekte i koordinaciju, koji obuhvaća rad na terminologiji (prethodna terminološka obrada, razvoj terminoloških zbirki kao što je Višejezični pravni rječnik, terminologija poslovnika, nazivi nacionalnih sudova). Taj odjel obuhvaća i rad na dokumentima (pretraživanja, vodiči i dokumentarni korpusi za izradu posebnih *prijevodnih memorija*), podržava i usmjerava jezične odjele u provedbi pristupa kvalitete, upravlja komunikacijskim alatima i medijima Glavne uprave za višejezičnost kao što su njezina intranetska stranica, bilten i prezentacijski materijali.

Ostali odjeli raspoređeni su u tri uprave

Uostalom, služba za pravno prevođenje sastoji se od dviju uprava koje obuhvaćaju isključivo jezične odjele, odnosno jedan odjel za svaki službeni jezik. Jezični odjeli, kojima upravlja načelnik odjela, imaju između 20 i 57 pravnika lingvista, ovisno o radnom opterećenju u pogledu prijevoda na svaki jezik, a pomoć im pružaju korektori/lektori i tajništvo svakog odjela.

Uprava za usmeno prevođenje ima četiri odjela. Tri se odjela sastoje od sedam ili osam stalnih kabina i time predstavljaju ukupno 22 kabine (trenutačno nema stalne kabine za malteški ili irski jezik). Svaka kabina ima od dva do deset dužnosnika usmenih prevoditelja, što uvijek ovisi o radnom opterećenju u pogledu usmenog prevođenja na predmetni jezik. Četvrti odjel, koji se naziva Odjel za rasprave i resurse, ima horizontalnu ulogu planiranja usmenog prevođenja i upravljanja vanjskim usmenim prevoditeljima. Odjel za rasprave i resurse ne planira samo raspoređivanje stalnih usmenih prevoditelja i usmenih prevoditelja vanjskih suradnika na rasprave, nego i tjedno zapošljavanje usmenih prevoditelja odabranih s međuinstitucijskog popisa od više od 3000 vanjskih usmenih prevoditelja. Redovito komunicira s tajništvima i drugim službama institucije. Načelnik odjela posebno je odgovoran za horizontalno planiranje u Upravi za usmeno prevođenje i zapošljavanje vanjskih usmenih prevoditelja, a pomaže mu administrator u punom radnom vremenu, kao i pet usmenih prevoditelja, takozvanih rotacijskih usmenih prevoditelja, koji pojačavaju tim za planiranje. Administrativnu potporu odjelu pruža pet asistenata koji imaju raznolika zaduženja i koji su osobito odgovorni za angažiranje i dočekivanje usmenih prevoditelja te pripremu raspravnog spisa za vanjske usmene prevoditelje.

1 Odjel za terminološke projekte i koordinaciju izravno je podređen tajniku Suda.

2 Jezični odjel čiji je načelnik upravo imenovan privremeno je izravno podređen glavnom direktoru prije nego što se pridruži jednoj od dviju uprava za pravno prevođenje.

3 Odjel C također je odgovoran za pokrivanje malteškog i irskog jezika, s obzirom na to da trenutačno ne postoje kabine za ta dva jezika.

3.2. - Zanimanja u Glavnoj upravi za višejezičnost

U skladu s člankom 42. Poslovnika Suda, „Sud uspostavlja jezičnu službu koju čine stručnjaci s odgovarajućim pravnim obrazovanjem i temeljitim znanjem više službenih jezika Europske unije“. Stoga putem natječaja prvenstveno zapošljava dužnosnike koji imaju odgovarajuće sposobnosti za obavljanje dužnosti koje su potrebne za postupke usmenog i pravnog prevođenja.

3.2.1. - Pravnici lingvisti

Za potrebe pravnog prevođenja Sud se oduvijek oslanjao na pravnike lingviste, odnosno pravnike koji su završili sveobuhvatni studij nacionalnog prava i koji u trenutku zapošljavanja dobro vladaju najmanje dvama drugim jezicima i dobro su upoznati s najmanje dva pravna sustava. Za prevođenje je neophodno savršeno poznavanje (općeg i pravnog) ciljnog jezika, koji je u načelu njihov materinski jezik. Od pravnika lingvista usto se može tražiti da sastavi dokument koji će se potom prevesti (primjerice sažetak zahtjeva za prethodnu odluku) ili, na zahtjev tajništva, priopćenje u *Službenom listu* ili pak, na zahtjev Uprave za istraživanje i dokumentaciju (DRD), dokument koji će poslužiti za vođenje predmeta (obrazac za prethodnu analizu, fr. *fiche de préexamen*).

Dok književni prijevod podrazumijeva „ponovno stvaranje“, a tehnički prijevod, iako je u biti jezičan, obilježen je ograničenjima relativno fiksnog i univerzalnog tehničkog jezika, pravni je prijevod „hibridan“ u odnosu na dva prethodna: prijenos se provodi na dvije razine, jezičnoj i tehničko-pravnoj. Stupanj jezične standardizacije ovisi o vrsti teksta (zahtjevi za prethodnu odluku, presude, mišljenja). Potreban je komparativan pristup, odnosno potrebno je u pravnom sustavu ciljnog jezika pronaći prirodnu istoznačnicu ili, ako ona ne postoji, funkcionalnu istoznačnicu pravnog pojma koji se navodi u izvornom tekstu. To podrazumijeva često opsežna pravna istraživanja, analizu i procjenu pouzdanosti izvora. Nitko ne čita tekst toliko pažljivo kao njegov prevoditelj.

Osnovno je obilježje pravnog prevođenja u slučaju Suda to što ono stvara prava i obveze za sve građane, zbog čega mora biti besprijekorno u pogledu merituma.

Tekst ne pripada nikomu tko u njega intervenira jer ono što kaže Sud, kaže na svim jezicima isto. Pravnik lingvist stoga nema slobodu neovisnog autora, nego, naprotiv, ima odgovornost jamčiti pouzdanost zajedničkog rada.

Prevođenje za njega znači pronaći jezične i pravne ekvivalente (komparativno pravo), prenijeti pravo Unije (eventualno i njegove specifične koncepte) u različite jezike i pritom pronaći pravu ravnotežu između formulacija koje proizlaze iz prava Unije i formulacija koje proizlaze iz nacionalnog prava. Pravno prevođenje na Sudu podrazumijeva „rekonstrukciju” izvornog teksta koja se temelji na obvezujućim elementima oblika i merituma (primarno pravo, sekundarno pravo, upućivanja, citati, ustaljena terminologija i repozitoriji različitih nacionalnih prava)⁶⁴.

Usporedba potencijalno uključuje tri različita pravna sustava: „izvorno” nacionalno pravo, „ciljno” nacionalno pravo i pravo Unije. Naime, u okviru nekog sustava može se izražavati na više jezika, isto kao što se neki jezik može upotrijebiti unutar više sustava.

Pravnici lingvisti uglavnom prevode:

- normativne tekstove (Statut Suda Europske unije, poslovnici Suda i Općeg suda),
- odluke (presude, rješenja i mišljenja),
- kratke prikaze odluka (prije su se zvali sažeci) i informacije o neobjavljenim odlukama,
- zahtjeve za prethodnu odluku koje izrađuju različiti autori i koji odražavaju različite pravne sustave,
- druge postupovne dokumente, vanjskog podrijetla, koji su pisani vrlo različitim jezicima u vrlo različitim oblicima i stilovima,
- mišljenja nezavisnih odvjetnika,
- obavijesti u SL-u,
- priopćenja za medije, odnosno tekstove s informacijama pisane jednostavnijim registrom, pri čemu poštuju pravnu strogost izvornika,

64| U tom pogledu, prema riječima Gwénaél Glâtre, „[t]renutačni Sud predstavlja moćnog pružatelja prijevoda među nacionalnim pravima. Njegove traduktološke sposobnosti temelj su tumačenja europskog prava”, *L'anti-Babel: la forme „Europe” au défi de ses frontières linguistiques*, Blog du Club de Mediapart, 16. studenoga 2017.: <https://blogs.mediapart.fr/gwenael-glatre/blog/161117/l-anti-babel-la-forme-europe-au-defi-de-ses-frontieres-linguistiques>.

- različite dokumente: dopise, internetske stranice itd.

Pravnici lingvisti obavljaju i druge zadatke osim pravnog prevođenja. Prvi je od tih zadataka revizija. Riječ je o provjeri usklađenosti izvornog teksta i njegova prijevoda koji je izvršila treća osoba, koja je također pravnik lingvist ili vanjski suradnik (potpunost, nepostojanje pravnih pogrešaka, poštovanje pravila i pravilne upotrebe ciljnog jezika), uz poštovanje triju ključnih riječi: vjernost (poštovanje obavljenog posla), podređenost (ne intervenirati bez objektivnog opravdanja) i solidarnost (ne odstupati od dobre prakse odjela). Pravnik lingvist koji je zadužen za reviziju predlaže poboljšanja i, prema potrebi, dodaje napomene na temelju kojih se jasno mogu razlikovati ispravci pogrešaka, intervencije radi preciznosti i stilska poboljšanja. Važno je da se u svakom odjelu prilikom revizije primjenjuje usklađen pristup, za što je potrebno formalizirati prakse i održavati redovite sastanke, ali i da odjeli međusobno razmjenjuju primjere dobre prakse. Također proces ne valja bespotrebno i kontraproduktivno otežavati: kontrola kvalitete, među kojima i revizija, mora se fokusirati na osjetljive i važne dokumente, kao i na prijevode pravnika lingvista koji još nisu potpuno samostalni u svojem radu, primjerice jer još uvijek prolaze obuku. Od pravnika lingvista revizora također se može tražiti da nadređene obavijesti o uspješnosti kolega (ili vanjskih suradnika) u svrhu ocjenjivanja i osobito u svrhu održavanja ujednačene razine kvalitete.

Ostali zadaci pravnika lingvista uglavnom su sljedeći:

- pridonositi sveukupnoj kvaliteti dokumenata suradnjom s autorima i kolegama iz drugih jezičnih odjela (uzajamna pomoć, unakrsne provjere, odgovori na pitanja o nacionalnom pravu itd.),
- sastavljati sažetke zahtjeva za prethodnu odluku koji su vrlo dugi⁶⁵, pri čemu primjenjuje zajednička načela sastavljanja sažetaka kojima se općenito pridonosi boljoj strukturi. Ti su sažeci namijenjeni za prijevod te se dostavljaju na svim jezicima umjesto izvornog zahtjeva, osim prijevoda na francuski jezik, koji se za potrebe suda i stranaka koje su ovlaštene podnositi pisana očitovanja treba odnositi na izvorni i cjeloviti zahtjev za prethodnu odluku,

65| Članak 98. Poslovnika Suda

- pridonositi pravnoj analizi predmeta na način da se drugim službama Suda (tajništvu i Upravi za istraživanje i dokumentaciju) pruža podrška sastavljanjem bilješki koje će olakšati razumijevanje i prijevod,
- djelovati kao *referentna osoba* koja kolegama iz drugih jezičnih odjela pruža sva korisna objašnjenja o predmetu koji potječe iz njegove države članice,
- djelovati kao „osoba zadužena za pitanja” koja prikuplja pitanja kolega iz drugih jezičnih odjela u okviru prijevoda mišljenja ili presuda, odgovara na njih ako je to moguće i na strukturiran način stupa u kontakt s kabinetom autorom ako su potrebna pojašnjenja (*vidjeti točku 2.3.2.*),
- pridonositi pravnim i dokumentarnim istraživanjima te razvoju terminologije, osobito pravne, kao i njezinu usklađivanju,
- pridonositi usavršavanju kolega ili vanjskih suradnika,
- pridonositi vidljivosti službe osiguravanjem prezentacija o jezičnom uređenju, organizaciji i prirodi rada pravnika lingvista u okviru institucije, na međuinstitucijskoj razini i namijenjenih nacionalnoj publici, uključujući promicanjem izvan Suda,
- služiti kao korespondent između svojeg jezičnog odjela i horizontalnih službi, primjerice u području informatičkih pitanja, terminologije, usavršavanja ili upravljanja eksternalizacijom,
- sudjelovati u zapošljavanju (povjerenstva za natječaj, komisije za odabir službenika i vanjskih suradnika, ispravljanje provjera znanja).

Zanimanje pravnika lingvista brzo se razvija zbog sve većeg i sve zahtjevnijeg doprinosa novih informatičkih alata, osobito alata za neuronsko prevođenje (*vidjeti točku 4.3.3.*).

3.2.2. - Usmeni prevoditelji

Svi su usmeni prevoditelji Suda diplomirani konferencijski prevoditelji koji mogu usmeno prevoditi s određenog broja službenih jezika Unije, najmanje dvaju, ali najčešće od tri do šest. Usmeni prevoditelji uče nove jezike tijekom cijele karijere kako bi ih dodali svojem jezičnom portfelju nakon ispita koji se naziva „ispit dodavanja jezika”. Većina njih nisu pravnici jer bi bilo iluzorno od svakog usmenog prevoditelja očekivati

takvo dvostruko obrazovanje, ali na službu za usmeno prevođenje u cijelosti i svakog usmenog prevoditelja zasebno snažno utječu posebnosti radnog okruženja. Svatko se na kraju specijalizira te razvije vrlo specifične afinitete i vještine u pravnom području. Iako se od usmenih prevoditelja traži da na zaključnoj raspravi pročitaju izreke presuda i zaključne dijelove mišljenja nezavisnih odvjetnika, njihova je umjetnost najtraženija, u svim svojim dimenzijama, tijekom usmenih rasprava. Naime, usmeni prevoditelji koji na raspravama trebaju osigurati usmeno prevođenje u kabini moraju u stvarnom vremenu, obično na materinskom jeziku, prenijeti izlaganja zastupnika stranaka i pitanja članova sastava suda. Ta izlaganja i pitanja vrve pravnim sadržajem, izlažu se različitom dinamikom te su plod vrlo raznolikih talenata govornika i jasnoće izražavanja. Zastupnici stranaka čija se izlaganja usmeno prevode vrlo su često odvjetnici koji su članovi nacionalnih odvjetničkih komora te se izražavaju u skladu s pravnom i jezičnom tradicijom svoje države članice i u rasuđivanju koje se odnosi na tumačenje prava Unije upotrebljavaju pravne koncepte svoje države članice. Izazovi simultanog prevođenja mogu biti brojni: kako se istodobno usredotočiti na glas govornika, na pisano izlaganje, koje je u kabini predano u posljednjem trenutku, na nit vodilju argumentacije i na prezentaciju u raspravnoj dvorani, ako uza sve to govornik govori talijanski, a njegova je prezentacija na engleskom jeziku?

Usmeni prevoditelji osiguravaju usmeno prevođenje na raspravama dvaju sudova za 24 službena jezika Suda, kao i na drugim događanjima u okviru institucije, kao što su protokolarni posjeti, sastanci agenata država članica, forumi nacionalnih sudaca i svečane sjednice. Uz usmeno prevođenje u kabini, i priprema je zahtjevna jer se usmeni prevoditelj na raspravi oslanja na temeljitu pripremu koja je često započela nekoliko dana ranije i čini velik dio njegova radnog vremena. Da bi bio uspješan, usmeni prevoditelj treba imati na raspolaganju isti spis kao i sudionici na raspravi, spis koji je često opsežan, popraćen priložima od nekoliko stotina stranica i prepun pravnih pojmova, izraza i argumenata kojima treba pronaći ekvivalente. Trajno usavršavanje i održavanje jezičnog znanja na visokoj razini također su ključni aspekti rada usmenog prevoditelja. Usmeni prevoditelji vezani su najstrožom obvezom čuvanja poslovne tajne. Od osnivanja Suda 1952. služba za usmeno prevođenje znatno se promijenila zbog sve većih potreba institucije. Uprava za usmeno prevođenje danas ima otprilike 70 stalnih usmenih prevoditelja.

U višjejezičnom kontekstu kao što je kontekst Suda uloga je usmenih prevoditelja pomoći svakom govorniku da jasno, prirodno i tečno prenese svoju poruku drugim sudionicima na raspravi.

Višejezično uređenje koje obuhvaća sva 24 jezika navedena u poslovnici Suda i Općeg suda u praksi se primjenjuje samo iznimno. Odjel za rasprave i resurse sastavlja timove prilagođene svakoj pojedinačnoj raspravi. Sastav timova ovisi o jeziku postupka, jezicima država članica koje interveniraju i jezičnim potrebama članova sastava suda. Jezično uređenje prilagođeno je svakoj raspravi i najčešće uključuje ograničen broj aktivnih kabina, ovisno o jezicima kojima se služe sudionici.

Služba redovito koristi usluge vanjskih suradnika. Zapošljava ih na temelju zajedničkog popisa usmenih prevoditelja akreditiranih pri institucijama Unije. Njihovo je angažiranje uređeno sporazumom koji su sklopile institucije Europske unije i Međunarodna udruga konferencijskih prevoditelja (AIIC). Na Sudu ugovor uključuje jedan dan pripreme koji se obvezno odvija u njegovim prostorijama. Vanjske suradnike predvode kolege stalni usmeni prevoditelji koji su raspoređeni na istu raspravu te su ti vanjski suradnici dio tima i poštuju ista pravila o profesionalnoj etici, a to su tajnost, diskrecija i kolegijalnost.

Zanimanje usmenog prevoditelja također se tehnološki brzo razvija, a najnovija se promjena odnosi, s jedne strane, na to da su govornici na raspravi sudjelovali na daljinu, što je postalo nužno zbog ograničenja kretanja tijekom krize izazvane pandemijom bolesti COVID-19, ali bi se u određenoj mjeri moglo trajno zadržati⁶⁶ i, s druge strane, na prijenos određenih rasprava putem webstreaminga.

3.2.3. - Korektori/lektori

Očuvanje višejezičnosti podrazumijeva i očuvanje kvalitete jezika. Na tome rade različite struke u okviru institucije, kao što su korektori, koji se nazivaju i lektorima. Njihova je zadaća, među ostalim, osigurati poštovanje jezičnih i tipografskih dogovora, pratiti razvoj jezika, kontrolirati pravilnu upotrebu i, općenitije, očuvati materinski jezik.

Prije njihove distribucije ili objave, predmetne tekstove, odnosno poglavito presude, rješenja, mišljenja nezavisnih odvjetnika i kratke sažetke odluka, treba završno obraditi

66| Marc-André Gaudissart, „La Cour de justice de l'Union européenne face à la crise sanitaire”, *Revue des affaires européennes*, br. 1, 2020., str. 97. do 107. Članak ažuriran 2021. i objavljen u okviru djela Edouarda Dubouta i Fabricea Picoda, *Le Coronavirus et le droit de l'Union européenne*, Éditions Bruylant, 2021., str. 573. do 593.). Taj je članak ažuriran i objavljen i na rumunjskom jeziku: „Funcționarea Curții de Justiție a Uniunii Europene în timpul pandemiei Covid-19”, *EuRoQuod Revista Rețelei naționale de judecătore-coordonatori în materia dreptului Uniunii Europene*, 2020.

kako bi u svakom pogledu bili u skladu s unaprijed utvrđenim tipografskim pravilima i pravilima formatiranja. To je zadaća korektora.

Međutim, to se zanimanje s vremenom promijenilo. Naime, potpuna informatizacija tijeka rada isprva je podrazumijevala sve složenije zadaće formatiranja. Međutim, slijedom napora uložених u strukturiranje dokumenata sastavljenih u okviru institucije i uspostave prevoditeljskog okruženja (koje se trenutačno temelji na uređivaču Trados Studio) koje zadržava tu strukturu i vraća je nakon prevođenja, ta se zadaća smanjila te se odnosi samo na određene dokumente koji nisu tako strukturirani.

Usto se posao korektora postupno proširio. Naime, dok pregledava tekst kako bi poboljšao njegovu tipografiju, odnosno formatiranje, on je u položaju u kojem može prepoznati druge dijelove koji se mogu poboljšati. Primjerice, može prepoznati odlomke koji su pogreškom mogli biti ispušteni tijekom prevođenja, predložiti elegantnije ili jasnije izraze, ispraviti određene pravopisne ili gramatičke pogreške u kontekstu razvoja jezika i svojeg praćenja tog razvoja. Zbog tih novih zadaća danas više govorimo o lektorima nego o korektorima.

Naposljetku, oni savjetuju i osposobljavaju kolege, sudjeluju u sveukupnom strateškom promišljanju i predlažu moguća poboljšanja u području jezične kvalitete prevedenih dokumenata. Pridonose i razvoju internih i međuinstitucijskih pravila o sastavljanju na jeziku svojeg odjela.

3.2.4. - Asistenti za organizacijske poslove i tajništva

Asistent za organizacijske poslove provodi odluke o upravljanju koje je donio načelnik jezičnog odjela. Tako može koordinirati zadatke tajništva, organizirati postupke ekternalizacije u suradnji s Odjelom za planiranje i vanjsko prevođenje (zahtjevi za narudžbenice i praćenje računa), sastavljati tablice za praćenje i upravljanje kao i, u određenim slučajevima, dodjeljivati poslove prevođenja i revizije pravnicima lingvistima primjenom kriterija koje je odredio načelnik odjela.

S postupnim nestankom daktilografije, koja je tradicionalno bila glavna zadaća tajništva, članovi tajništva sada se ponajprije brinu o prikupljanju tekstova, njihovoj obradi prije dodjele pravnicima lingvistima i njihovu slanju daljnjim korisnicima u informatičkom tijeku rada.

Članovi tajništva zaprimaju zahtjeve za prijevode i druge informacije u okviru informatičkog alata za praćenje tijeka rada. Od njih se također traži da prethodno obrade velik broj

dokumenata, odnosno da pronađu svaki element koji se već može korisno unijeti u prijevodni projekt, a da ne zahtijeva intervenciju pravnika lingvista; može biti riječ o kopiranju i lijepljenju određenih ulomaka ili, sve češće, o finalizaciji prijevodnih materijala u prevoditeljskom sustavu (trenutno specijalizirani program SDL) dodavanjem referentnih dokumenata ili terminoloških baza ovisno o značajkama dokumenta koji treba prevesti.

Članovi tajništva asistentu za organizacijske poslove pomažu i sudjelovanjem u zadacima upravljanja vanjskim suradnicima zbog sve većeg broja vanjskih suradnika kao i sve većeg broja stranica koje se eksternaliziraju. Zaduženi su za sastavljanje i šifriranje izvješća o provjeri kvalitete vanjskih prijevoda, osiguravaju kontakte s vanjskim suradnicima i pripremaju korespondenciju s njima. Neki članovi tajništva također moraju osigurati administrativno praćenje usluga vanjskih suradnika primjenom postupaka, okvirnog ugovora i financijskih propisa.

Prethodna obrada tekstova prije njihove dodjele pravnicima lingvistima element je koji označava postupnu preobrazbu uloge tajništva. Ta prethodna informatička obrada, koja je sada dostupna u okviru *funkcionalnog kompleta* za prijevod omogućenog u uređivaču prijevoda Trados Studio, odnosi se na presude, rješenja, mišljenja, kratke prikaze odluka, informacije o neobjavljenim odlukama i zahtjeve za prethodnu odluku. Druge je dokumente uvijek potrebno tradicionalno obraditi.

Asistenti zaduženi za spise pravnih prijevoda stoga sada na drukčiji način pomažu pravnicima lingvistima u postupku prevođenja, osobito pružanjem informacija o izmjenama, organizaciji planiranja i protoku dokumenata.

Osim toga, velika se važnost pridaje zahtjevima za prijevode. Tajništva provjeravaju jesu li svi elementi koje je podnositelj zahtjeva naveo uključeni u dokument i ispunjava li taj dokument sve zahtjeve u pogledu oblika i kvalitete.

Tajništvo Glavne uprave za višejezičnost i tajništva horizontalnih odjela zadužena su pak za pružanje potpore svim tim aktivnostima izvršavanjem različitih operativnih i administrativnih zadataka i primjenom postupaka, pravila i tehnika utvrđenih unutar Glavne uprave, čime se pridonosi njezinu sveukupnom dobrom funkcioniranju. Osiguravaju dijeljenje informacija, stalno praćenje napretka poslova i komunikaciju s korisnicima svojih usluga te unutarnjim i vanjskim pružateljima usluga Glavne uprave.

3.2.5. - Posebna radna mjesta

Kako bi Glavna uprava za višejezičnost osoblju u službama za pismeno i usmeno prevođenje pružila potporu u radu, može se osloniti na različita posebna radna mjesta unutar timova ili horizontalnih odjela (*vidjeti točku 3.1.*). Ti su asistenti i administratori zaduženi, među ostalim, za praćenje radnih mjesta, dočekivanje i osposobljavanje osoblja, određene zadaće statističke analize kao i upravljanje administrativnim spisima. U tehnički najzahtjevnijim područjima služba se oslanja na stručnjake kao što su informatičari specijalizirani za razvoj alata za upravljanje ili potpomognuto prevođenje, rukovoditelje odgovorne za prethodnu elektroničku obradu dokumenata ili pak rukovoditelje koji se bave priljevom zahtjeva za prijevode te administrativnim, ugovornim i financijskim postupcima povezanim s eksteralizacijom.

Osim toga, Glavna uprava za višejezičnost koristi se uslugama koje nude posebna radna mjesta u okviru Odjela za terminološke projekte i koordinaciju. Terminolozi i dokumentaristi iz tog odjela, koji su uglavnom pravnici, u suradnji s pravnicima lingvistima prvenstveno pridonose definiciji i određivanju terminoloških projekata. Sudjeluju u stvaranju i popunjavanju terminoloških kartica kao i u kontroli njihove kvalitete kako bi se prenijele u terminološku bazu podataka Unije pod nazivom *IATE*⁶⁷. Podržavaju pravnike lingviste u njihovu radu time što na zahtjev provode pretraživanja terminologije i dokumenata od kojih institucija najviše ima koristi u okviru obrade zahtjeva za prethodnu odluku. Te iste osobe usto predlažu niz usavršavanja povezanih s terminologijom, jezičnim i terminološkim resursima, tehnikama pretraživanja dokumenata i alatima te koordiniraju zahtjeve koje kabineti podnose u okviru usporednog jezičnog ispitivanja. Pod nadzorom načelnika odjela i u uskoj suradnji s Glavnom upravom za višejezičnost, nekoliko tehnički zahtjevnijih profila pruža podršku internoj komunikaciji te glavne uprave.

3.3. - Vanjski suradnici

Kako bi zadovoljila sve svoje potrebe u pogledu pismenog i usmenog prevođenja, Glavnoj upravi za višejezičnost veliku podršku pruža vanjsko osoblje, koje uvijek više surađuje s internim osobljem, naravno, u granicama onog što je dopušteno ugovorima i propisima o javnoj nabavi te ovisno o razini povjerljivosti dokumenata.

67 | <https://iate.europa.eu/home>

3.3.1. - Pravnici lingvisti i vanjski prevoditelji

Konkretno, u službi za pravno prevođenje eksternalizacija proizlazi iz dobrog upravljanja jer, kad bi u svakom trenutku bio dostupan dovoljan broj dužnosnika kako bi se odgovorilo na sve situacije velikog radnog opterećenja, velik dio te radne snage ostao bi nedovoljno iskorišten izvan razdoblja preopterećenosti. Međutim, valja priznati da je taj rizik danas postao prilično teoretski jer je radno opterećenje uprave takvo da je doprinos vanjskih suradnika danas neophodan kako bi joj se omogućilo izvršavanje ključnih zadaća.

Kako bi zaposlila vanjske suradnike, služba za pravno prevođenje koristi se postupkom javne nabave. Tako za svaki ciljni jezik postoji postupak javne nabave. Suprotno tomu, svi postupci javne nabave ne pokrivaju sve moguće izvorne jezike. Jedini postupak javne nabave koji ih pokriva sve jest postupak javne nabave u području pravnog prevođenja na francuski jer se od odjela za francuski jezik traži da postupovne dokumente prevede izravno sa svakog službenog jezika, bez upotrebe pivot jezika (vidjeti točku 3.6.2.). Drugi se jezični odjeli služe postupcima javne nabave za usluge prevođenja na njihov jezik s barem francuskog jezika i pet pivot jezika⁶⁸ te, prema potrebi, drugih jezika za koje se to pokaže potrebnim. Konkretno, takozvani pivot odjeli, odnosno odjeli čiji prijevodi služe kao polazište drugim odjelima za njihove jezične verzije, pokrivaju i jezike za koje služe kao posrednici. Drugi jezični odjeli osim odjela za francuski jezik posebno žele raspolagati dugim popisom ugovaratelja koji mogu prevoditi s francuskog jezika, s obzirom na to da je većina dokumenata koje treba prevesti sastavljena na tom jeziku.

U okviru tih postupaka javne nabave, nakon intervencije povjerenstva za otvaranje ponuda i skupina za ocjenu zahtjeva za sudjelovanje i ponuda, dužnosnik za ovjeravanje na osnovi daljnjeg delegiranja ovlasti, u ovom slučaju načelnik odjela ili njegov zamjenik, za svaku grupu (jedna grupa odgovara jednoj jezičnoj kombinaciji) sastavlja popis ponuditelja kojima treba ponuditi okvirni ugovor u svrhu dodjeljivanja poslova prevođenja ovisno o redoslijedu koji zauzimaju na dinamičnom popisu ugovaratelja. Taj se redoslijed određuje na temelju omjera cijene (30 %) i kvalitete (70 %).

Vanjski suradnici načelno mogu sudjelovati u postupcima javne nabave samo ako su završili cjelovito osposobljavanje iz područja nacionalnog prava. Međutim, s obzirom na tržišnu stvarnost u kojoj ne postoji dovoljan broj pravника koji imaju sposobnosti prevoditi sa željenih jezika, više je jezičnih odjela smanjilo taj zahtjev za deficitarne grupe

68 | Ti *pivot* jezici uključuju njemački, engleski, španjolski, talijanski i poljski jezik.

te sada prihvaćaju druga osposobljavanja osim pravnog, pod uvjetom da postoji iskustvo u području pravnog prevođenja, pri čemu se daje prednost ponuditeljima pravnicima.

Za svaki zahtjev za prijevod izrađuje se narudžbenica na temelju broja stranica, pri čemu se isključuje količina izdvojena informatičkim alatima za pronalazak sličnog teksta u međuinstitucijskim prijevodnim memorijama (*Euramis*). Prije obračuna i plaćanja računa koji izdaje vanjski suradnik provjerava se kvaliteta svakog dostavljenog prijevoda. Prijevod mora biti savršene kvalitete jer se u suprotnom primjenjuju ugovorne sankcije u obliku smanjenja iznosa plaćanja, odnosno raskida okvirnog ugovora.

Doprinos vanjskih suradnika postao je neophodan. Kako bi što učinkovitije iskoristila svoje resurse u kontekstu koji obilježavaju sve veće radno opterećenje, proračunska ograničenja i zahtjev poštovanja rokova, Glavna uprava za višjejezičnost od kraja 2015. provodi ambiciozan projekt optimizacije doprinosa vanjskih usluga pismenog prevođenja kojim se nastoji postići pet glavnih ciljeva:

- za svaki ciljni jezik raspolagati dovoljnim brojem vanjskih suradnika kako bi se pokrili svi potrebni izvorni jezici,
- privući vanjske prevoditelje koji su završili cjelovito pravno osposobljavanje kako bi se smanjilo korištenje uslugama prevoditelja koji nisu pravnici,
- dobiti kvalitetne prijevode koji se odmah mogu koristiti,
- iskoristiti to što su vanjski suradnici pravnici bliski svojim nacionalnim pravnim sustavima kako bi se zajamčila vrlo visoka razina relevantnosti pravne terminologije,
- približiti ugovarateljima metode rada jezičnih odjela, uključujući redovitim susretima i stavljanjem na raspolaganje informatičkih, terminoloških i dokumentarnih resursa.

Kako bi privukli više vanjskih suradnika, članovi svih jezičnih odjela redovito putuju u države članice u okviru mješovitih misija čiji je cilj postojećim vanjskim suradnicima pružiti obuku, prezentacije i sudjelovanje u postupcima pitanja i odgovora, kao i posjetiti sveučilišta i profesionalna udruženja kako bi se kod ciljane publike podigla svijest o mogućnostima razvoja karijere kao vanjskih suradnika Suda, bilo kao glavna ili pomoćna aktivnost. Tako su se 2019., među brojnim drugima, organizirale misije odjela za malteški jezik koje su omogućile susret s više od 500 učenika koje se poticalo na

učenje jezika, ili odjela za nizozemski jezik slijedom kojih su na sveučilišta u Nijmegenu (Nizozemska) i Ghentu (Belgija) uvedeni kolegiji za pravno prevođenje. Aktivnosti promicanja i komunikacije provode se i u okviru postupaka javne nabave putem oglasa, brošura ili reklamnih letaka u specijaliziranim časopisima i na internetu, dok se informacije na internetskoj stranici Suda redovito ažuriraju.

To je ulaganje urodilo plodom, ako je suditi prema postupnom povećanju ponuda obrađenih u okviru poziva na nadmetanje za vanjske suradnike.

Jezični odjeli proaktivno osiguravaju kvalitetu vanjskih prijevoda i organiziraju brojne susrete s vanjskim suradnicima kako bi podigli njihovu svijest o zahtjevima Glavne uprave za višejezičnost te im predstavili metode rada, alate koji su im na raspolaganju kao i resurse koji su im dostupni na međuinstitucijskoj platformi za sigurnu razmjenu. Ti su susreti ujedno prilika za plodonosnu razmjenu u okviru koje prevoditelji vanjski suradnici mogu navesti poteškoće s kojima se susreću u svojem radu i dobiti konkretne odgovore od jezičnih odjela.

Krajem 2022. na snazi su bila 1425 okvirna ugovora za pravno prevođenje koji su obuhvaćali 195 jezičnih kombinacija. Međutim, i dalje postoji potreba za aktivnom potragom. Naime, određene jezične kombinacije koje se žele obuhvatiti nije bilo moguće pronaći na tržištu, dok je za druge jezične kombinacije postignuta obuhvaćenost i dalje nedostatna. Oglašavanje u tisku i drugim medijima nije dovoljno jer nije riječ samo o mobilizaciji postojećih resursa na tržištu, nego je potrebno i pobuditi zanimanje za te profesije.

Projekt optimizacije doprinosa vanjskih usluga pismenog prevođenja omogućio je postupno povećanje stope eksternalizacije na 42 % u 2021., što znači da se golema većina manje povjerljivih dokumenata sada eksternalizira (zahtjevi za prethodnu odluku, postupovni dokumenti, mišljenja nezavisnih odvjetnika i, prema potrebi, već donesene presude), što znatno rasterećuje interne resurse, unatoč tomu što je prijevode vanjskih suradnika potrebno kontrolirati u skladu s ugovorima i radi osiguravanja kvalitete.

Što se tiče kvalitete, služba za pismeno prevođenje poduzima sve kako bi je optimizirala, osobito dijeljenjem dokumentarnih, terminoloških i metodoloških resursa s vanjskim suradnicima te politikom didaktičkih i sustavnih povratnih informacija. Usporedno s time, unutar Glavne uprave za višejezičnost uspostavljena je mreža kvalitete kako bi se internim pravnicima lingvistima, koji su imenovani savjetnicima jezičnih odjela za kvalitetu, omogućilo da razmjenjuju iskustva i ideje u području kvalitete prijevoda,

uključujući vanjskih prijevoda. Obradeno je više tema, među ostalim potreba usklađivanja praksi i kriterija za kontrolu kvalitete ili potreba boljeg strukturiranja ocjena koje se daju vanjskim suradnicima.

Horizontalni odjeli ulažu i znatne napore kako bi vanjskim suradnicima na međuinstitucijsku platformu za sigurnu razmjenu stavili na raspolaganje referentne i pomoćne materijale (terminološke baze, dokumente i vodiče u području terminologije i pretraživanja dokumenata itd.). Ta je inicijativa popraćena metodološkom i tehničkom potporom kojom se nastoji olakšati priprema spisa prijevoda i uključivanje u taj spis svih referentnih dokumenata koji vanjskom suradniku trebaju omogućiti da isporuči kvalitetan prijevod.

S obzirom na činjenicu da se broj eksternaliziranih stranica povećao za gotovo 35 % od 2015. do 2022., broj narudžbenica za gotovo 61 % i broj plaćanja za 42 %, posljedično se povećao i rad rukovoditelja u jezičnim i horizontalnim odjelima.

Međutim, mogućnosti eksternalizacije nisu neograničene. Naime, nacrti odluka, koji čine većinu radnog opterećenja službe za pravno prevođenje, strogo su povjerljivi dokumenti koji se ne mogu eksternalizirati prije nego se donesu. Nakon što se potpišu ili objave te odluke postaju javni dokumenti. Međutim, cilj je službe za pravno prevođenje staviti na raspolaganje što više jezičnih verzija odluka na dan donošenja, čime se isključuje njihova eksternalizacija, osim ako se ne odustane od tog cilja.

3.3.2. - Vanjski usmeni prevoditelji ili konferencijski prevoditelji

Uprava za usmeno prevođenje koristi se uslugama usmenih prevoditelja koji su akreditirani pri institucijama Unije.

Vanjski usmeni prevoditelji, koji se nazivaju i „konferencijski prevoditelji“, ključni su resursi za dobro funkcioniranje službe za usmeno prevođenje i njezinu sposobnost da se stalno prilagođava specifičnim jezičnim zahtjevima na raspravama.

Angažiranje konferencijskih prevoditelja uređeno je sporazumom koji su Europski parlament, Europska komisija i Sud sklopili s AIIC-om.

Raspoređivanje usmenih prevoditelja na rasprave kao i angažiranje vanjskih suradnika provode se putem posebne aplikacije povezane s bazom podataka kojom upravlja Komisija (*Webcalendar*), a kojom se koriste Parlament, Komisija i Sud kako bi vodili zajednički popis konferencijskih prevoditelja koji su položili međuinstitucijski akreditacijski ispit.

Uprava za usmeno prevođenje koristila se 2022. uslugama 416 vanjskih usmenih prevoditelja tijekom ukupno 3396 ugovornih dana, što je u prosjeku 92 ugovorna dana po tjednu pravosudne aktivnosti. Angažiranje vanjskih suradnika omogućuje i otkrivanje talenata koji bi mogli preuzeti dužnosti stalnih usmenih prevoditelja, čime se neprestano osigurava ograničena skupina kompetentnih konferencijskih prevoditelja.

Kad dođu raditi na Sud, vanjske usmene prevoditelje redovito dočekuje i upućuje u posao kolega. Dobivaju cijeli spis predmeta kojima su dodijeljeni, uključujući bilješke za izlaganja koje su dostupne već dan prije rasprave ili ujutro na dan rasprave. Nedjeljama i državnim praznicima dočekuju ih dežurni usmeni prevoditelji dužnosnici. Neovisno o tome je li riječ o radnom ili neradnom danu, vanjski usmeni prevoditelji uvijek imaju na raspolaganju jedan dan za pripremu prije rasprave, koji im omogućuje da prouče spis predmeta. To vrijeme za pripremu, koje od institucija predviđa samo Sud, u potpunosti je neophodno kako bi se osigurala kvaliteta usmenog prevođenja na raspravama, koje se često odnose na vrlo složena pravna i tehnička pitanja.

Ta predanost pomnom praćenju vanjskih usmenih prevoditelja, naravno, podsjeća na projekt optimizacije vanjskog prevođenja, s kojim dijeli mnoge značajke. Usluge usmenog i pismenog prevođenja i ovdje pronalaze konkretne mogućnosti za sinergiju, osobito kroz posjete, misije te aktivnosti potrage i pružanja podrške vještinama vanjskih suradnika.

3.4. - Važnost kvalitete pravnih prijevoda i usmenog prevođenja na Sudu

3.4.1. - Kvaliteta pravnih prijevoda

Ključno je da prijevod na jezik postupka bude najviše kvalitete jer doseg odluke sudova mora biti savršeno jasan strankama, a u kontekstu prethodnog postupka i sudu koji je uputio zahtjev. Kvaliteta prijevoda mora omogućiti donošenje jednako jasne odluke kao što bi bila odluka koju bi donio vrhovni sud države članice u isključivo nacionalnom kontekstu. Naime, u tehničkom smislu, ako odluka proizlazi iz prijevoda s jezika vijećanja, odnosno francuskog jezika, u pravnom je smislu riječ upravo o jeziku postupka, tako da odluka mora biti jednako jasna i precizna kao što bi bila da je sastavljena na tom jeziku.

Međutim, priča o važnosti kvalitete prijevoda tu ne završava. Od presuda van Gend en Loos (*vidjeti bilješku 18.*) i Costa⁶⁹ pravo Unije ima izravan učinak i nadređeno je nacionalnom pravu. Izuzev direktiva, ono ne ovisi o nacionalnim mjerama prenošenja da bi se primjenjivalo. To pravo Unije primjenjuje se ili tumači u sudskoj praksi sudova Suda. Iz toga proizlazi da se najviša razina kvalitete ne zahtijeva samo u verziji na jeziku postupka, na kojem je Sud službeno odlučio o sporu, nego i na svim drugim jezicima na koje je odluka prevedena, osobito u prethodnom postupku (učinak erga omnes). Naime, odluka ili tumačenje suda Unije nalaže se svim državama članicama, neovisno o tome je li riječ o zakonodavnoj, izvršnoj ili pravosudnoj razini. Nacionalni sudovi odražavaju njihove posljedice u vlastitim odlukama. Čak i najmanja pravna odstupanja mogu dovesti do različite sudske prakse u državama članicama i tako ugroziti ujednačenu primjenu prava Unije. Posljedice toga mogu biti vrlo ozbiljne za neometano funkcioniranje unutarnjeg tržišta, međunarodnu trgovinu, dobro funkcioniranje zajedničkog područja slobode, sigurnosti i pravde ili čak temeljna prava. Tomu se može dodati i bitno narušen ugled Suda i Europske unije u cijelosti. Naposljetku, time bi se otvorila vrata pravnoj nesigurnosti koja bi, s jedne strane, imala prethodno navedene štetne učinke i, s druge strane, dovela do potencijalno velikog broja zahtjeva za prethodnu odluku kojima bi se nastojalo pojasniti ono što je već od početka trebalo biti jasno.

Kvaliteta uvjetuje samu korisnost jezičnih službi. Da pravni prijevodi nisu najviše kvalitete, korisnici predmetnih jezičnih verzija to bi brzo shvatili jer bi teže pristupili prenesenoj biti te bi ih se ponekad čak i navelo na krivi zaključak. Sasvim bi se prirodno počeli oslanjati, paralelno ili isključivo, na jezičnu verziju na kojoj je akt sastavljen, pod uvjetom da imaju osnovno znanje tog jezika, čak i ako bi njihovo razumijevanje pojedinosti bilo znatno manje u odnosu na kvalitetnu verziju na vlastitom jeziku. Još gore, u određenim slučajevima čitatelj čak ne bi ni shvatio da ne razumije tu jezičnu verziju upravo zbog toga što je ne bi imao s čime usporediti.

Tada bi prijevodi u potpunosti izgubili smisao te bi samo jedan jezik zamijenio sve ostale, a to bi bio jezik na kojem se akti sastavljaju. Međutim, neovisno o tome koji bi bio jezik na kojem se akti sastavljaju (na Sudu tu ulogu ima francuski jezik, dok je u većini europskih i međunarodnih institucija to engleski jezik), govornici drugih jezika ne bi ih mogli s istom lakoćom i jednako precizno razumjeti kao na materinskom jeziku. Jednakost bi tada bila narušena, a višejezičnost bi nestala.

69| Presuda od 15. srpnja 1964., 6/64, [EU:C:1964:66](#)

Ali što je onda kvaliteta? Kako je definirati?

Može se reći da su bitni elementi kvalitete prijevoda vjernost izvorniku, potpunost, dosljednost, jasnoća, preciznost, tečnost i jezična točnost (pravopis, interpunkcijski znakovi, sintaksa), jezični registar prilagođen vrsti dokumenta i poštovanje rokova.

Osiguravanje dosljednosti može se činiti jednostavnim, ali je dosljednost u kontekstu pravnog prevođenja višedimenzionalna. Mora obuhvaćati pravnu dosljednost (dosljednost rasuđivanja), unutaraju dosljednost (terminologija, ponavljanja, upućivanja itd.), vanjsku dosljednost (dijakronija (vremenska dosljednost) i sinkronija (dosljednost s drugim jezičnim verzijama)), terminološku dosljednost (ne „otkrivati toplu vodu”), frazeološku dosljednost (pravna frazeologija dopunjuje terminologiju) i formalnu dosljednost (poštovanje standarda koje je donio odjel)⁷⁰.

Iako se može činiti kao element koji se ne odnosi na kvalitetu svojstvenu prijevodu, poštovanje rokova također je bitan element kvalitete usluge. Naime, teško je zamisliti manje koristan prijevod od onog koji ne postoji u ključnom trenutku. Nepravodoban prijevod postupnog dokumenta može odgoditi cijeli sudski postupak, nepravodoban prijevod odluke na jezik postupka jednostavno onemogućuje njezino donošenje, nepravodoban prijevod odluke koji je potreban samo radi objavljivanja odgađa mogućnost određenih kategorija građana da se upoznaju s novom sudskom praksom u isto vrijeme kad i druge jezične skupine, čime se narušava jednakost među tim skupinama.

Stoga je služba za pismeno prevođenje odavno razvila ono što naziva svojim „pristupom kvalitete”, koji aktivno primjenjuje i stalno poboljšava u skladu sa zahtjevima i različitim događanjima koja mogu utjecati na prijevode (radno opterećenje i proračunska ograničenja, ali i promjene u sudskom sporu i nadležnostima Suda, promjena sudova itd.). Taj se pristup kvalitete temelji na ideji da se konačna kvaliteta tekstova mora pripremiti što prije, u fazama koje prethode prevoditeljskom radu te ga prate, prema potrebi u suradnji s autorima.

Služba je provela niz mjera kako bi pravnicima lingvistima pomogla u održavanju kvalitete prijevoda u okviru prethodnih postupaka, osobito prijevoda s *pivot* jezika.

Obrada zahtjeva za prethodnu odluku temelji se prije svega na referentnoj osobi. Riječ je o pravniku lingvistu koji je imenovan u okviru odjela za jezik postupka i posjeduje

70| Thierry Lefèvre, Pierre Bové, „La Langue de la traduction dans le droit des traités internationaux et dans les juridictions internationales”, *Journal des Tribunaux*, br. 6540, 22. studenoga 2013., str. 755. do 757.

sve kompetencije (jezične i pravne) koje su potrebne za pružanje podrške kolegama (pravnicima lingvisti zaduženi za prevođenje i drugi) tijekom cijele obrade dokumenta. Ta osoba, primjerice, intervenira kako bi smanjila obujam i olakšala prevođenje (unošenje napomena u kojima se osobito objašnjavaju izrazi kojima se označavaju pojmovi iz nacionalnog prava, brisanja popraćena objašnjenjima, različita označivanja i dodavanja itd.) a da pritom ipak ne iskrivi smisao ili duh dokumenta. U prethodna se pitanja ne intervenira. Referentna osoba često treba sastaviti i sažetak u kojem se navodi bit sadržaja zahtjeva za prethodnu odluku. Taj se sažetak tada prevodi na sve jezike osim na francuski jezik jer se zahtjev za prethodnu odluku uvijek u cijelosti prevodi na jezik vijećanja. Konačno, referentna osoba izvršava druge poslove kako bi olakšala obradu i prevođenje: prethodno analizira tekst i pravni kontekst te utvrđuje identične ili slične odlomke koji su već prevedeni u drugim predmetima.

Tijekom prijevoda ta referentna osoba pomaže drugim pravnicima lingvistima time što odgovara na njihova pitanja u wiki prostoru otvorenom u tu svrhu te im pruža svu korisnu pomoć u svrhu razumijevanja terminologije ili nacionalnog prava. Zatim ponovno čita taj prijevod na jeziku vijećanja i prema potrebi na pivot jeziku kako bi spriječila rizike povezane s eventualnim pogreškama ili nepreciznostima koje imaju poseban doseg na tim dvama jezicima.

Odjel za jezik vijećanja i odjeli za pivot jezike također preuzimaju posebnu odgovornost jer je kvaliteta njihovih prijevoda odlučujuća za kvalitetu daljnjih prijevoda. Odjel za jezik vijećanja osigurava terminološku dosljednost spisa predmeta tijekom cijelog postupka i na kraju pisanog dijela postupka.

Rad na terminologiji u potpunosti je dio pristupa kvalitete. Osim toga, taj rad pridonosi naporima za racionalizaciju te time dopunjuje i produljuje mjere uštede koje su donijeli sudovi. O terminologiji će se govoriti u nastavku teksta u kontekstu strategija prevođenja (*vidjeti točku 4.1.3.*).

3.4.2. - Kvaliteta usmenog prevođenja

Isti zahtjev kvalitete primjenjuje se *mutatis mutandis* na usmeno prevođenje, osim što se usmeno prevođenje odvija u stvarnom vremenu i stoga nisu moguće nikakve provjere ni *a posteriori* ispravci. Dok pravnik lingvist, kako bi autoru bio koristan, može uzeti vremena kako bi poboljšao kvalitetu svojeg rada na prijevodu i pritom strogo poštovao njegovu argumentaciju rečenicu po rečenicu, usmeni prevoditelj djeluje odmah.

Sposobnost predviđanja stoga je ključan element kvalitete usmenog prevođenja. Suprotno onomu što bi se moglo pretpostaviti, posao usmenog prevoditelja ne započinje u trenutku kad sjedne za mikrofoni i stavi slušalice, nego se njegov posao temelji na detaljnoj pripremi koja je često započela nekoliko dana ranije i koja čini znatan dio njegova radnog vremena. Neophodno je i trajno usavršavanje jer usmeni prevoditelj mora iznimno dobro poznavati jezik i teme, što mu omogućuje da u stvarnom vremenu analizira govornikove riječi i vjerno prenese njihovo značenje. To, naravno, i dalje ovisi o govorniku, brzini njegova govora i jasnoći rasuđivanja, ali su dobro poznavanje spisa, teme i jezika koji se usmeno prevodi često dovoljni za prevladavanje tih poteškoća.

U tom je kontekstu iznimno teško zamijeniti usmenog prevoditelja u zadnji čas. Rasprava se mora održati, bez obzira na okolnosti, a dodijeljeni usmeni prevoditelj dužan je pojaviti se na vrijeme. To na neki način treba shvatiti kao „poštovanje rokova” u kontekstu neposrednosti.

Kad je riječ o pismenom i usmenom prevođenju, zapošljavanje pravih osoba prvi je uvjet za kvalitetu.

3.5. - Zapošljavanje i trajno usavršavanje

3.5.1. - Natječaji za zapošljavanje dužnosnika

Zapošljavanje u Glavnoj upravi za višejezičnost uvijek se prvenstveno provodi u okviru općih natječaja koje Europski ured za odabir osoblja (EPSO) organizira za sva zanimanja. Valja istaknuti jednu novost kad je riječ o natječajima za zapošljavanje pravnika lingvista. Ti natječaji, koji su se prije sastojali od testova prevođenja i usmenog dijela, od 2020. na zahtjev Glavne uprave za višejezičnost sadržavaju novi test koji se sastoji od provjere kvalitete prijevoda teksta dobivenog neuronskim prevođenjem. Time se nastoji uključiti najnoviji tehnološki razvoj koji u velikoj mjeri obilježava prevoditeljska zanimanja.

Podredno, interni natječaji mogu se otvoriti iako nije predviđen opći natječaj.

3.5.2. - Postupci odabira članova privremenog osoblja

Postupci odabira članova privremenog osoblja neophodna su dopuna natječajima, osobito kako bi se zadovoljile potrebe predvidivih vremenski ograničenih zamjena (roditeljski, roditeljski i obiteljski dopust itd.). Određeni međuinstitucijski alati predstavljaju neprocjenjivu pomoć pri odabiru članova privremenog osoblja, kao što su

popisi CAST: zahvaljujući tim popisima, koje sastavlja EPSO, moguće je brzo pronaći kandidate koje se može zaposliti kao članove ugovornog ili privremenog osoblja u područjima pravnog prevođenja, korekture, lekture i tajničkih poslova. U međuinstitucijskoj bazi podataka „EU CV online” okupljene su pak prijave primljene kao odgovor na stalan poziv na podnošenje prijava ili poseban poziv na iskaz interesa, kao i spontane prijave. Sud je objavio dva stalna poziva na podnošenje prijava za administratore i asistente.

Konkretnije, kad je riječ o usmenom prevođenju, broj uspješnih kandidata na općim natjecajima za konferencijske prevoditelje općenito je vrlo malen, s obzirom na posebnosti tog zanimanja i rijetkost takvih natjecaja svojstvenih službama za usmeno prevođenje. Usmeni prevoditelji mogu se zaposliti i kao članovi privremenog osoblja na slobodnim radnim mjestima. Kandidati se biraju među akreditiranim usmenim prevoditeljima sa zajedničkog popisa Komisije, Parlamenta i Suda.

3.5.3. - Trajno usavršavanje stručnjaka u području višejezičnosti

Trajno stručno usavršavanje ključan je element, s jedne strane, zadržavanja i, s druge strane, proširenja profesionalnih vještina neophodnih za obavljanje funkcija svojstvenih svakom zanimanju u području višejezičnosti, neovisno o tome jesu li one tehničke, jezične ili pravne prirode. Glavna uprava za višejezičnost stoga primjenjuje proaktivan pristup time što stručno usavršavanje uspostavlja kao temeljno načelo svoje politike čiji je cilj zajamčiti vrlo visoku razinu kvalitete svojih usluga pismenog i usmenog prevođenja, što dovodi do toga da svake godine većina osoblja službe sudjeluje u jednoj ili više obuka. Ta je brojka 2022. predstavljala više od 900 osoba koje su u prosjeku završile šest i pol dana obuke.

Usavršavanje u okviru službe uvelike se temelji na načelu uzorne razmjene znanja, o čemu svjedoči sudjelovanje kolega, neovisno o tome jesu li poučavatelji ili polaznici, u različitim aktivnostima usavršavanja opisanim u nastavku.

Čim stupe na dužnost, od članova osoblja u službi za pravno prevođenje traži se da prisustvuju usavršavanjima čiji je primarni cilj upoznati ih s alatima i radnim okruženjem službe. Tijekom obuka koje su dio tog programa koji može uključivati do 35 sati osposobljavanja, ovisno o zanimanju, novi kolege uglavnom razvijaju svoja tehnička znanja, ne samo učenjem korištenja posebnih programa i aplikacija koje je djelomično razvio sam Sud nego i stjecanjem tehnika pretraživanja dokumenata, tekstova i terminologije među brojnim dostupnim resursima. Novim usmenim prevoditeljima dostupna je individualna i personalizirana podrška iskusnih kolega kojima je dužnost

pomoći im u prilagodbi i svladavanju radnih metoda i alata. Integraciju novih usmenih prevoditelja često olakšava činjenica da su neki od njih već stekli iskustvo rada kao stažisti unutar službe.

Osim toga, Glavna uprava za višejezičnost tim sustavom također nastoji pružiti novim članovima osoblja sveobuhvatno znanje o radu Suda, pri čemu ih, primjerice, poziva da otkriju ulogu drugih službi institucije u povijesti nekog predmeta, o podnošenju tužbe na odluku ili pak, konkretnije, kad je riječ o asistentima koji nisu pravnici, da prisustvuju obuci o postupovnom pravu Unije.

Izvan tog programa i kako bi se pratile promjene tehničkog okruženja u službi uspostavljeni su važni sustavi usavršavanja, kao u slučaju informatičkih migracija ili razvoja novih alata specifičnih za različita zanimanja.

Valja naglasiti da sva ta usavršavanja održavaju isključivo interni poučavatelji institucije, čime se može jamčiti što veća prikladnost okruženju i načinima rada Suda.

Jezičnu komponentu zanimanja u području višejezičnosti treba održavati i razvijati tijekom cijele karijere te su međuinstitucijski tečajevi jezika glavni instrument kojim raspolažu usmeni prevoditelji i odjeli za pravno prevođenje kako bi održavali i proširili svoju jezičnu pokrivenost. Oni su stoga vrlo važan dio napora koje Glavna uprava za višejezičnost ulaže u usavršavanje. Konkretno, ulaganja u to područje čine gotovo 75 % ukupnog broja sati usavršavanja u kojem sudjeluje osoblje službe.

Tečajevi jezika povjereni su privatnim školama koje se periodički biraju slijedom postupka javne nabave. Mogu se organizirati, koliko je to moguće i ovisno o potrebama službe, na svim službenim jezicima Unije, iako su u praksi u okviru službe za pravno prevođenje gotovo tri četvrtine tečajeva namijenjene učenju jednog od pet pivot jezika (njemački, engleski, španjolski, talijanski i poljski jezik) ili francuskog jezika (jezik vijećanja).

Tečajevi se mogu razlikovati po sadržaju, koji se određuje ovisno o ciljanom zanimanju (usmeni prevoditelj, pravnik lingvist ili drugo), po dinamici ili pak mjestu održavanja jer je mogućnost da se od određene razine tečaj održava u inozemstvu dio ponude jezičnog osposobljavanja.

Iako je sudjelovanje na tim tečajevima jezika očito nužan resurs, ne pokazuje se dovoljnim. Stoga su, kako bi se ti tečajevi nadopunili na sadržajan i konkretan način, razvijene druge vrste osposobljavanja u okviru same službe, a povezane su s vještinama usmenih prevoditelja i pravnika lingvista kako bi se osiguralo njihovo izvođenje. Riječ je, među

ostalim, o tjednim vježbama usmenog prevođenja, što je pravi alat za jezično usavršavanje, ili pak o radionicama pravnog tumačenja, koje se temelje na čitanju, uz objašnjenja, pravnih tekstova na jednom od 24 službena jezika Unije, najčešće iz novopodnesenog zahtjeva za prethodnu odluku, kako bi se istodobno podržao postupak pismenog prevođenja koji je u tijeku, uključujući u smislu kvalitete.

Te radionice nedvojbeno su instrument jezične izobrazbe, ali i kolegama koji na njima sudjeluju nude priliku da obogate svoje pravno znanje, koje služba jednako želi ojačati redovitim organiziranjem konferencija i seminara koji se odnose na određeno područje prava Unije ili nacionalnih prava u kojem je potrebno produbiti znanje kolega kako bi se mogli nositi s promjenama u području terminologije i nastaviti osiguravati visoku razinu kvalitete pismenog i usmenog prevođenja.

Organizacija tih seminara temelji se što je više moguće na vještinama dostupnima unutar institucije, odnosno predavači su pravnici lingvisti, sudski savjetnici ili pravosudni dužnosnici na pripravištvu u kabinetu člana Suda ili Općeg suda. Međutim, u određenim slučajevima može biti potrebno tražiti vanjskog predavača koji je često član sveučilišnog nastavnog osoblja, posebno kada je tema seminara važna reforma nacionalnog prava.

Osoblje ujedno može povremeno sudjelovati u pravnom osposobljavanju koje nude druge institucije Unije ili vanjska tijela kao što su, primjerice, seminari za usmene prevoditelje koji se svake godine organiziraju u suradnji s europskim sveučilištima.

Osim usavršavanja koja su izravno povezana s prethodno navedenim područjima koja su srž zanimanja u području višejezičnosti, članovi službe nastoje usavršavati svoja znanja u drugim disciplinama koje su od interesa za službu ili instituciju, kao što su razvoj upravljačkih vještina, automatizacija uredskog poslovanja ili pak stjecanje horizontalnih vještina ili mekih vještina (*soft skills*), kao što su vođenje projekata ili upravljanje stresom.

3.6. - Racionalizacija višejezičnosti

3.6.1. - Jezik vijećanja

Čim je Sud osnovan 1952., postavilo se pitanje komunikacije među njegovim članovima. Bilo je izvedivo osigurati usmeno prevođenje sastanaka članova na tadašnja četiri službena jezika, kao i prijevod svih postupovnih akata na te jezike. Međutim, to je predstavljalo dvostruki problem, odnosno, s jedne strane, zbog prisustva usmenih prevoditelja na vijećanjima jer ona u skladu s člankom 35. Protokola br. 3 o Statutu

Suda Europske unije trebaju ostati tajna i, s druge strane, zbog vrlo velikog radnog opterećenja u smislu usmenog i pismenog prevođenja. Sud je stoga odlučio voditi vijećanja samo na jednom jeziku.

Taj je izbor i danas važno obilježje organizacije Suda.

Budući da članovi Suda komuniciraju usmeno i pismeno na jeziku vijećanja (danas je to francuski jezik), sasvim je prirodno da su službe Suda u praksi općenito počele upotrebljavati taj jezik u okviru svojeg rada⁷¹.

Dužnosnici koje Sud zapošljava stoga moraju vladati jezikom vijećanja te se, u rijetkim slučajevima kad Sud zapošljava osobu koja u trenutku zapošljavanja ne ispunjava taj uvjet, od nje traži da pohađa intenzivni tečaj kako bi dosegla traženu razinu znanja tog jezika. Za jezične službe jezik vijećanja ima još veću važnost, tako da je potrebna visoka razina znanja te se ona provjerava u svrhu zapošljavanja usmenih prevoditelja i pravnika lingvista⁷².

Naime, svi nacrti odluka Suda i Općeg suda sastavljaju se na jeziku vijećanja i prevode na druge potrebne jezike. Te odluke predstavljaju najveći dio količine koju jezični odjeli trebaju prevesti. Odjel za jezik vijećanja očito ne prevodi nacрте odluka, nego sve postupovne akte, a osobito očitovanja ili podneske koje stranke podnose u okviru sudskih postupaka kako bi se članovi sudova s njima mogli u potpunosti upoznati. Budući da su broj i količina tih postupovnih akata veći od broja i količine nacрта odluka, a osiguravanje njihova prijevoda na jezik vijećanja uvjetuje nesmetano odvijanje postupaka, predmetni odjel ima više osoblja od ostalih jezičnih odjela.

Slično tomu, iako Uprava za usmeno prevođenje osigurava široku paletu jezičnih kombinacija, svaki usmeni prevoditelj mora moći razumjeti i usmeno prevesti govor člana sastava suda koji se, ponekad baš radi ekonomičnosti usmenog prevođenja, ne izražava na svojem materinskom jeziku, nego na jeziku vijećanja. Osim toga, sve rasprave

71 | aleriu M. Ciucă, „Limba de lucru a Tribunalului Uniunii Europene – de la „limba casei”, la vehiculum, la un limbaj cudestinație universală. Alocuțiune de deschidere a Conferinței internaționale Traducerile juridice in cadrul Uniunii Europene”, *Analele Stiintifice Ale Universitatii Alexandru Ioan Cuza Din Iasi Stiinte Juridice*, svezak 63., Supliment, 2017., str. 25.

72 | Ponekad prilikom dodavanja novog jezika ipak postoje iznimke kad se ne može razumno očekivati dovoljno velik broj kandidata koji vladaju francuskim jezikom. To je bio slučaj na općim natječajima provedenima povodom proširenja 2004. ili kad je ukinuto odstupanje za irski jezik.

usmeno se prevode na jezik vijećanja, čime se zadovoljavaju potrebe članova kojima se ne bi moglo osigurati usmeno prevođenje na njihov materinski jezik.

3.6.2. - *Pivot jezici (pismeno prevođenje)*

Najnovija proširenja Unije (2004., 2007. i 2013.) predstavljala su neviđen izazov za upravljanje višejezičnošću jer se, uz 24 službena jezika, broj jezičnih kombinacija potrebnih za obavljanje pravosudnih poslova povećao sa 110 prije 2004.⁷³ na 552 u 2013.

Čak i prije 2004. služba za pismeno prevođenje Suda više nije mogla izravno pokrivati sve jezične kombinacije. Unatoč postojanim i stalnim naporima koji su se ulagali u osposobljavanje, dobar dio odjelâ više nije bio opremljen za rješavanje određenih zahtjeva. Radno opterećenje, zasićeni kapaciteti brojnih pravnika lingvista koji su već prevodili s pet ili šest jezika, kao i mali obujam zahtjeva za prijevode s određenih složenih jezika bili su čimbenici zbog kojih se nije poticalo ulaganje ili se čak odvrćalo od ulaganja u vrlo dugotrajno osposobljavanje namijenjeno svima. Nakon pristupanja 2004. postalo je iluzorno pokušavati održati sustav u kojem se izravnim prevođenjem pokrivaju sve jezične kombinacije.

Služba je 2001. predvidjela uspostavu mješovitog sustava izravnog prevođenja ili prevođenja preko pivot jezika te je preuzela odgovornost u pogledu odabira, na temelju tehničkih kriterija, jezika koji bi se trebali upotrebljavati kao pivot jezici.

Iako i dalje daju prednost izravnom prevođenju kad god su unutar jezičnih odjela dostupne vještine za to, potonji odjeli imaju pristup prijevodu na pivot jezik kad je potrebno prevesti tekstove sastavljene na jeziku koji nije ni pivot jezik ni francuski jezik. U tom je kontekstu važno razlikovati prijevod preko „*releja*” od prijevoda preko „*pivot jezika*” jer se u relejnom sustavu prijevod ne temelji na izvornom jeziku, nego na prvom prijevodu dostupnom na jeziku poznatom osobi koja prevodi. Suprotno tomu, pivot jezik unaprijed je određen jezik na koji se tekst prevodi s isto tako unaprijed određene skupine jezika kako bi se potom preveo na druge jezike. Stoga svaki pivot jezik pokriva ograničen broj drugih jezika. Potonje rješenje ima brojne prednosti:

73| Poslovnici se priznalo da irski jezik može biti jezik postupka prije nego što je 2007. postao službeni jezik Unije.

Kad je riječ o kvaliteti prijevoda:

- pravnik lingvist *pivot* jezika itekako je svjestan svoje odgovornosti u pogledu druge faze izrade prijevoda u drugim odjelima, što ga potiče na to da posebno vodi računa o svojem prijevodu i osobito na to da surađuje s pravnikom lingvistom, odnosno referentnom osobom, iz odjela za jezik s kojeg se prevodi na *pivot* jezik,
- prijevod na *pivot* jezik kritički čitaju pravnici lingvisti uključeni u drugu fazu, čime se dodaje dodatna provjera dosljednosti i potiče timski rad među pravnicima lingvistima odgovornima za isti tekst,
- ako je potrebno izmijeniti prijevod na *pivot* jezik, tu je izmjenu lako prenijeti na sve ostale prijevode,
- budući da svaki odjel za jezik koji nije *pivot* jezik treba osigurati prijevod s *pivot* jezika ako nije u mogućnosti pružiti izravan prijevod s izvornika, isključuje se prijevod preko releja druge razine (preko prijevoda s prijevoda na *pivot* jezik).

Sustav prijevoda preko *pivot* jezika ne primjenjuje se na sve dokumente sastavljene na jeziku koji nije *pivot* jezik ili francuski jezik, nego na tri kategorije dokumenata: mišljenja nezavisnih odvjetnika u rijetkim slučajevima u kojima nezavisni odvjetnik već ne sastavlja mišljenje na *pivot* jeziku, zahtjevi za prethodnu odluku i postupovni dokumenti podneseni na jeziku koji nije jezik postupka ili jedan od *pivot* jezika⁷⁴.

Kad je riječ o organizaciji:

- uspostavlja se bliža povezanost između svakog odjela za *pivot* jezike i odjelâ za jezik s koje se prevodi na *pivot* jezik. To nije samo olakšalo uspostavu novih odjela, koji su mogli računati na podršku i iskustvo odjelâ za *pivot* jezike, nego i suradnju pravnika lingvista iz novih odjela s kolegama koji moraju početi prevoditi s njihova jezika,

74| Taj slučaj nastaje kad država članica podnese pisana očitovanja u prethodnom postupku ili intervenira u izravnoj tužbi. Tada prijevod mora osigurati odjel za jezik postupka. Jedini drugi odjel od kojeg se traži prevođenje takvih dokumenata jest odjel za francuski jezik. Kako bi se izbjeglo da se prijevod na *pivot* jezik mora izraditi isključivo u svrhu izrade verzije na jeziku postupka, verzija na francuskom jeziku upotrebljava se kao „prirodni” *pivot*.

- realni rokovi prijevoda mogu se izračunati na temelju toga treba li čekati prijevod na *pivot* jezik prije nego što se započnu drugi prijevodi.

Budući da je jezik vijećanja francuski jezik, francuski odjel za pismeno prevođenje mora biti u mogućnosti pružiti izravne prijevode sa svih službenih jezika Unije.

Služba za pravno prevođenje temeljila je odabir *pivot* jezika na sljedećim kriterijima:

- što se tiče broja *pivot* jezika, tada se smatralo da će četiri *pivot* jezika (osim francuskog jezika, koji je „prirodni“ *pivot*) omogućiti bolju raspodjelu napora koji se ulažu u osposobljavanje za učenje novih jezika i povećati mogućnost zapošljavanja pravnika lingvista u državama kandidatkinjama jer će biti veći skup jezika koji će se moći ponuditi za testiranje,
- prilikom određivanja tih *pivot* jezika uzeli su se u obzir sljedeći elementi:
 - razina vladanja različitim jezicima u odjelima, odnosno broj pravnika lingvista koji su prevodili s različitih jezika,
 - učestalost upotrebe jezika kao jezika postupka,
 - jezik stalnih nezavisnih odvjetnika jer se moglo očekivati da će se na tim jezicima sastavljati brojna mišljenja, za razliku od jezika kojima su se služili nezavisni odvjetnici na radnim mjestima na koja se primjenjuje sustav rotacije između država članica,
 - stabilnost različitih odjela (poteškoće pri zapošljavanju, stopa fluktuacije, razina kontrole radnog opterećenja).

Zbog tih su kriterija u početku odabrani njemački, engleski, španjolski i talijanski jezik. Naime, pokazalo se da se tim jezicima općenito najbolje vlada u odjelima i da su stranice zaprimljene na tim jezicima i na francuskom jeziku činile više od 90 % od ukupnog broja stranica koje je trebalo prevesti.

Nekoliko se čimbenika uzelo u obzir kako bi se odlučilo o raspodjeli jezika koje svaki pivot odjel treba prevesti na *pivot* jezik:

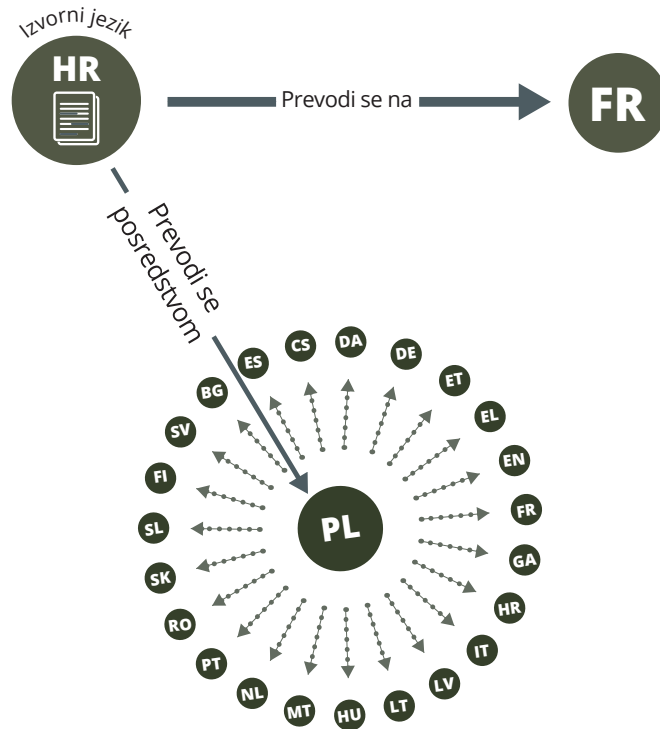
- pravedna raspodjela napora koji se traži od svakog *pivot* odjela,
- razina znanja novih jezika ili jezika njima bliskih u različitim odjelima za *pivot* jezike, s obzirom na to da je, primjerice, poznavanje finskog jezika važna prednost za usvajanje estonskog jezika ili da je poznavanje češkog jezika prednost za usvajanje slovačkog jezika,
- kulturni ili jezični odnosi između država članica (nekadašnji i sadašnji). Tako se na temelju postojanja slovenske manjine u Italiji moglo pretpostaviti da će biti moguće pronaći vanjske suradnike koji mogu prevoditi na talijanski jezik.

S obzirom na to da je, s jedne strane, nakon 2004. dodano nekoliko službenih jezika (bugarski, irski, hrvatski i rumunjski jezik) i, s druge strane, da je Ugovorom iz Lisabona stvoreno šesto mjesto stalnog nezavisnog odvjetnika, rezervirano za Poljsku, donesena je odluka da će se od 1. listopada 2019. poljski jezik dodati kao peti *pivot* jezik. Od tog datuma odjel za poljski jezik osigurava prijevod na pivot jezik s češkog, hrvatskog i slovačkog jezika. Prednost je dvostruka:

- poljski stalni nezavisni odvjetnik može, ako to želi, sastavljati svoja mišljenja na svojem materinskom jeziku a da to ne uzrokuje dodatne odgode u prevođenju,
- svaki od ostalih odjela za pivot jezike time je oslobođen odgovornosti za jedan jezik za koji posreduje (odjel za njemački jezik oslobođen je poljskog jezika, odjel za engleski jezik oslobođen je češkog jezika, odjel za talijanski jezik oslobođen je slovačkog jezika, a odjel za španjolski jezik oslobođen je hrvatskog jezika).

Ta je promjena, naravno, zahtijevala znatno ulaganje u osposobljavanje jer je odjel za poljski jezik trebao naučiti pokrivati jezike za koje sada služi kao *pivot*, dok su svi ostali odjeli morali naučiti poljski jezik. Tu su promjenu popratile jezične izobrazbe, uključujući jezične boravke u inozemstvu, kao i organizaciju brojnih radionica pravnog tumačenja i seminara.

Prevođenje preko pivot jezika

Pivotirani jezici

BG, ET, FI, NL	→	DE	} Pivot jezik
DA, LT, MT, SV, GA	→	EN	
EL, RO, SL	→	IT	
HU, LV, PT	→	ES	
CS, HR, SK	→	PL	

3.6.3. - „Relejni” i „retour” jezici (usmeno prevođenje)

Usmeni prevoditelji na raspravi zaključni dio mišljenja sastavljenog na jeziku koji je odabrao nezavisni odvjetnik iznose na francuskom jeziku i na jeziku postupka, dok izreke presuda iznose samo na francuskom jeziku. U praksi je više riječ o „čitanju” nego o usmenom prevođenju jer dokumenti u tom slučaju već postoje na predmetnim jezičnim verzijama.

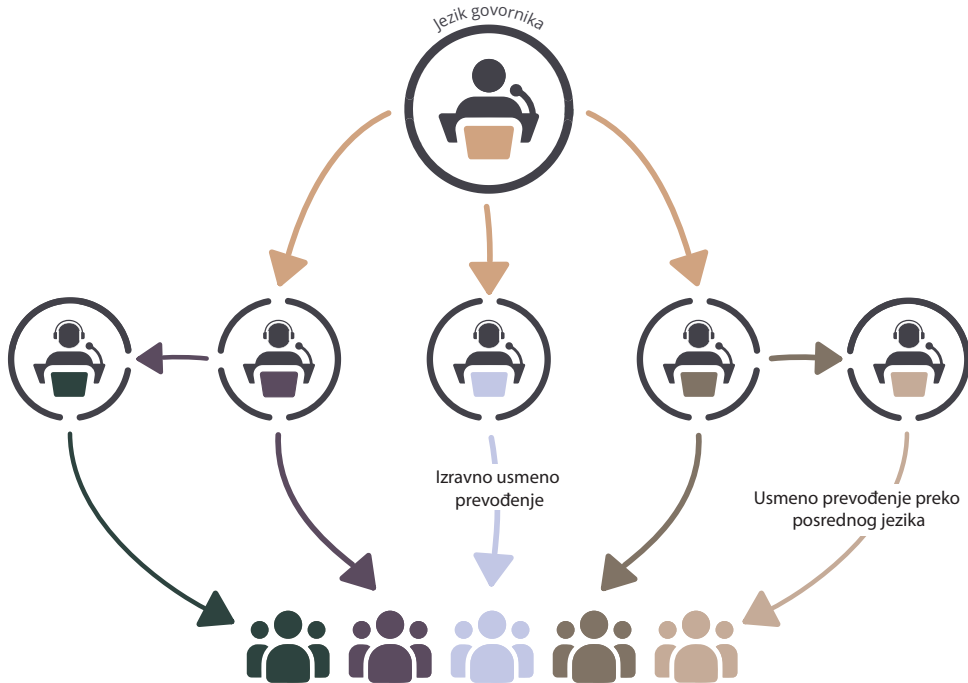
Suprotno tomu, na izlaganjima se, kao što se to prethodno navodi, usmeno prevođenje na francuski jezik osigurava na svim raspravama i na svim jezicima, ovisno o potrebama. Na raspravi može biti potrebno usmeno prevođenje za bilo koju od 552 jezične kombinacije. Uz 70 usmenih prevoditelja i unatoč potpori velikog broja vanjskih suradnika, iluzorno je nastojati izravno pokriti svaku od tih jezičnih kombinacija. Kao i za prijevod, potrebno se organizirati kako bi se ipak uvijek osiguralo usmeno prevođenje, čak i za najrjeđe kombinacije. Uspostavljene su dvije glavne strategije.

Prva se sastoji od toga da se usmeno prevođenje na ciljni jezik povjeri usmenom prevoditelju koji je u stvarnosti govornik izvornog jezika. Načelno svaki usmeni prevoditelj prevodi samo na svoj materinski jezik. Međutim, određeni usmeni prevoditelji vladaju drugim jezikom do te mjere da mogu usmeno prevoditi na njega u smislu aktivnog jezika, kao da je riječ o njihovu materinskom jeziku: primjerice, češki usmeni prevoditelj prevodi s češkog na engleski jezik. To se naziva „retour” usmeno prevođenje.

Druga se sastoji od toga da kabine prevode preko *releja*. Riječ je o tome da usmeni prevoditelji određenih kabina ne prevode izravno s jezika govornika, nego na temelju usmenog prijevoda kolege iz druge jezične kabine koji je u mogućnosti prevoditi izravno na svoj jezik. Primjerice, talijanski usmeni prevoditelj može izravno prevoditi s češkog jezika, a druge kabine stoga mogu slušati prijevod na talijanski jezik kako bi ga prevele na svoj jezik.

Te se dvije strategije, odnosno *retour* usmeno prevođenje i relejno usmeno prevođenje, mogu i kombinirati. Nastavno na upravo navedene primjere, može se zamisliti da češkog govornika prevodi, s jedne strane, sunarodnjak u *retouru* na engleski i, s druge strane, talijanski usmeni prevoditelj, dok druge kabine prevode preko releja, ovisno o njihovoj jezičnoj pokrivenosti i dostupnosti, bilo na temelju prijevoda na talijanski jezik ili na temelju *retoura* na engleski jezik. To se očito ne improvizira te je potrebna temeljita prethodna organizacija kako bi se istodobno razumno odredile dodjele po kabinama i osiguralo da svaki usmeni prevoditelj točno zna koja će biti njegova uloga, uključujući u kojem će dijelu druge kabine prevoditi preko releja na temelju njegova prijevoda.

Izravno usmeno prevođenje ili usmeno prevođenje preko posrednog jezika

Fleksibilnost usmenog prevođenja za dionike rasprava

U okviru sveobuhvatnog višejezičnog režima usmenog prevođenja mogu se govoriti svi službeni jezici te se usmeno prevođenje osigurava na sve te jezike, što se naziva simetričnim režimom, koji u slučaju 24 službena jezika sadržava ukupno 552 jezične kombinacije. U praksi je rijetko potrebna ta potpuna jezična pokrivenost, osim određenih postupaka kao što je mišljenje u smislu članka 218. stavka 11. UFEU-a, u okviru kojeg se usmeno prevođenje osigurava na sve jezike.

Služba za usmeno prevođenje u praksi osigurava režim „à la carte“. Svaki član suda i svaka stranka izražavaju se na jeziku po izboru te ih se usmeno prevodi na jezik svakog od ostalih sudionika na raspravi. Taj se režim može prilagoditi ovisno o stvarnim potrebama, primjerice neki se sudionici na raspravi u određenim slučajevima žele izražavati na materinskom jeziku, ali pristaju slušati izvorni govor ili usmeni prijevod na drugom jeziku, dok u drugim slučajevima pristaju na to da se izražavaju na stranom jeziku, ali i slušaju strani jezik. U tom je slučaju riječ o asimetričnom režimu. Zbog takve je fleksibilnosti moguće smanjiti broj jezika koje je potrebno prevoditi.

Tako članovi sudova ne traže uvijek da na raspravama mogu pratiti diskusije i izražavati se na svojem materinskom jeziku, iako na to imaju pravo i stvarnu mogućnost. Svi suci i nezavisni odvjetnici govore nekoliko jezika, među kojima je i francuski jezik, te, prema potrebi, pristaju na upotrebu zajedničkih jezika ili jezika koje razumiju drugi članovi i sudionici na raspravi ili većina njih. Služba za usmeno prevođenje kontaktira svakog novog člana čim on stupi na dužnost kako bi utvrdila kojim se jezicima može služiti te na koji bi način i u kojim okolnostima pristao na njihovu upotrebu. Odjel za rasprave i resurse službe za usmeno prevođenje zatim detaljno planira kako će usmene prevoditelje rasporediti na rasprave.

Suprotno tomu, događa se da određene stranke ili njihovi zastupnici iznimno zatraže i dobiju odobrenje da izlažu na jeziku koji nije jezik postupka. Ta se mogućnost dopušta samo u prethodnim postupcima⁷⁵.

75| Vidjeti točke 62. do 64. Praktičnih uputa za stranke koje se odnose na predmete pred Sudom (SL 2020., LI 42, str. 1.).

3.6.4. - Uštede u prevođenju

Aktivnosti pismenog i usmenog prevođenja predstavljaju znatan trošak (*vidjeti poglavlje 5.*). Međutim, nije potrebno točno procijeniti taj trošak kako bi se već poduzele razumne mjere prilagodbe višejezičnosti kojima se može ograničiti njegov financijski teret u proračunu Unije.

Prva razumna prilagodba sastojala se od toga da je Sud 1952. odabrao jezik vijećanja. Tom se odlukom izbjegao prijevod na sve službene jezike postupovnih dokumenata, koji se, osim glavne iznimke zahtjevâ za prethodnu odluku, ne dostavljaju državama članicama, ne objavljuju niti šire na bilo koji drugi način. Na temelju te odluke nije potrebno osigurati usmeno prevođenje na brojnim sastancima sastava suda, čime se usput jača tajnost vijećanja. U zamjenu za tu vrlo veliku uštedu⁷⁶, svi članovi sudova moraju biti sposobni raditi, u pisanom i usmenom obliku, na odabranom zajedničkom jeziku, koji se naziva jezik vijećanja.

Kako su se dodavali novi jezici, uz povećanje broja i složenosti predmeta, povećavao se i broj stranica za prijevod. Institucija je osjetila potrebu i iskoristila priliku da smanji prevoditeljsko opterećenje a da pritom ne ugrozi prava osoba ni, u bitnome, višejezičnu dostupnost svoje sudske prakse.

Neke od tih ušteda razvile su se pragmatično, primjerice, praksa službe za pismeno prevođenje da ne prevodi određene dijelove odluka kojima se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, koje zamjenjuje navođenjem izraza „*omissis*” ili bilo kakvom drugom sličnom naznakom, uz kratku naznaku prirode izostavljenog teksta kao što su određena razmatranja koja su uključena u odluku kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku, ali se odnose na pitanja dopuštenosti nacionalnog prava koja nisu povezana sa samim zahtjevom za prethodnu odluku. Isto vrijedi u slučaju odluke da se opsežni prilozi podnescima ne prevode sustavno, nego samo ako postoji potreba i u onoj mjeri u kojoj postoji potreba za prijevodom unatoč neuronskom prijevodu i savjetovanju s pravnikom lingvistom koji vlada izvornim jezikom. Odabir prevođenja preko pivot jezika (*vidjeti točku 3.6.2.*) u brojnim jezičnim kombinacijama omogućuje i uštede u pogledu osposobljavanja, kao i u pogledu broja dužnosnika. Međutim, ostale su uštede plod službenih odluka institucije, o kojima se jednako pomno promišljalo.

76| Ta ušteda predstavlja oko 2 000 000 prevoditeljskih kartica godišnje.

Primjerice, 1994. donesena je odluka da se u Zborniku više neće objavljivati izvještaji za raspravu, zbog čega ih se otad moralo prevoditi samo na jezik postupka kako bi ih se dostavilo strankama. Naime, u samim su se odlukama u dostatnoj mjeri opisivali kontekst i argumenti stranaka te njihova cjelovita objava u obliku izvještaja za raspravu u stvarnosti nije bila nužna.

Od 2004. postupno su se uz podršku sudova provodile druge odvažne mjere uštede. Potrebe institucije za prevođenjem mogle su se ograničiti i stabilizirati tijekom nekoliko godina zahvaljujući tomu što je Sud donio različite organizacijske mjere koje izravno utječu na te potrebe.

Najprije je 2004. za Sud, a zatim 2005. za Opći sud uvedeno selektivno objavljivanje sudske prakse. U Zborniku od tada nije trebalo objaviti, a stoga ni prevesti na sve jezike, sve odluke sudova, bez iznimke, nego samo one čiji je pravni doseg to u potpunosti opravdavao. Ta je praksa proširena i pojačana 2011., u isto vrijeme kad je uvedena mogućnost da se objavljuju ulomci određenih odluka Općeg suda. Trenutačno je praksa Suda da ne objavljuje odluke vijeća od tri suca ili pet sudaca koji odlučuju o izravnim tužbama ili žalbama, osim ako tim odlukama ne prethodi mišljenje. Kad je riječ o Općem sudu, u Zborniku se objavljuju presude velikog vijeća i vijeća od pet sudaca, osim ako sastav suda ne odluči drukčije. O objavljivanju presuda vijeća od tri suca odlučuje sastav suda u svakom slučaju zasebno. Kad je riječ o presudama Općeg suda u kojima odlučuje sudac pojedinac te o rješenjima sudske prirode, oni se ne objavljuju u Zborniku, osim ako se ne odluči drukčije. Uštede u prevođenju koje su ostvarene zahvaljujući selektivnom objavljivanju odluka iznosile su 2021. više od 494 000 stranica te više od 375 000 stranica 2022.

Poslovnik Suda također je izmijenjen 2004. kako bi se omogućilo sažimanje vrlo dugačkih odluka kojima se upućuje zahtjev za prethodnu odluku⁷⁷. Uz prethodno navedenu praksu navođenja izraza *omissis*, izrada sažetaka omogućila je 2021. uštedu više od 153 000 prevoditeljskih kartica.

Vrlo bitne mjere uštede u prevođenju poduzele su se 2011. Proširenje selektivnog objavljivanja i objavljivanje u ulomcima već su navedeni. Međutim, institucija je istodobno odlučila ograničiti duljinu mišljenja nezavisnih odvjetnika, nastojeći smanjiti njihovu prosječnu duljinu na 40 stranica, osim u slučajevima kad su ta mišljenja dio žalbenog

77| Članak 98. stavak 1. Poslovnika Suda. Služba za pismeno prevođenje u praksi nastoji, koliko je to moguće, sažeti zahtjeve za prethodnu odluku koji imaju 15 ili više stranica.

postupka. Budući da se mišljenja prevode na sve službene jezike, ta je dodatna mjera omogućila znatno smanjenje količine prijevoda.

Osim toga, Sud je prestao sastavljati izvještaje za raspravu slijedom reforme svojeg Poslovnika 2012., dok je Opći sud odlučio smanjiti duljinu svojih izvještaja, čime se 2022. omogućilo smanjenje broja prevoditeljskih kartica za više od 10 000.

Sudovi su u praktičnim uputama za stranke također postavili načelna ograničenja za duljinu podnesaka. Primjerice, u kontekstu pisanog dijela postupka u prethodnim postupcima pisana očitovanja obično su ograničena na 20 stranica. Kad je riječ o intervencijama u izravne tužbe i žalbe, intervencijski podnesci trebaju biti sažetiji od podneska stranke koju se podupire te njihova duljina ne smije prijeći deset stranica⁷⁸. Opći sud predviđa i maksimalne duljine ovisno o vrsti predmetnog podneska i postupka⁷⁹.

Postupno se provode i ostale mjere uštede. Mehanizam prethodnog dopuštanja žalbi, uveden 2019. godine, omogućio je da se u 2022. izbjegne razmatranje 39 žalbi. Iako se zahtjev za dopuštanje i odluka o njemu prevode na francuski i jezik postupka, neto ušteda ostvarena neprevođenjem podnesaka i odluka u slučaju odbacivanja žalbi procijenjena je na više od 22 000 stranica. S druge strane, Ured predsjednika Suda, njegovo tajništvo, Odjel za istraživanje i dokumentaciju (DRD) i Glavna uprava za višejezičnost (DGM) ojačali su svoju suradnju u cilju brzog utvrđivanja zahtjeva za prethodnu odluku prikladnih za brzo zatvaranje putem obrazloženog rješenja u smislu članka 53. stavka 2. Poslovnika (očita nedopuštenost) ili njegova članka 99. (jednako pitanje ili odgovor na pitanje koji se može jasno izvesti iz sudske prakse), što omogućuje izbjegavanje prijevoda na druge jezike osim francuskog. Ta pojačana suradnja doprinosi dobroj upravi i kontroli radnog opterećenja DGM-a, čak i ako je teško kvantificirati ostvarene uštede.

Radi potpunosti treba spomenuti znatne uštede koje proizlaze iz primjene modernih i učinkovitih metoda rada (*vidjeti točku 4.3.*) kao što su osposobljavanje i terminologija, koje pravniku lingvistu omogućuju brže donošenje pravilnih zaključaka, eksternalizacija, kojom se često osiguravaju prijevodi po povoljnoj cijeni, čak i ako ih još treba revidirati, ili informacijske tehnologije, a posebno alati za potpomognuto prevođenje, koji omogućuju znatnu uštedu vremena.

78| Praktične upute za stranke koje se odnose na predmete pred Sudom (SL 2020., L1 42, str. 1.)

79| Točka 105. Praktičnih pravila za provedbu Poslovnika Općeg suda od 20. svibnja 2015. (SL 2015., L 152, str. 1.), kako su izmijenjena 13. srpnja 2016. (SL 2016., L 217, str. 78.) i 17. listopada 2018. (SL 2018., L 294, str. 23. i ispravak SL 2018., L 296, str. 40.).

Te su mjere, koje su sudovi donijeli u teškom proračunskom kontekstu, obilježenom smanjenjem internih resursa jezičnih službi, a posebno službe za pismeno prevođenje⁸⁰, ključne za postizanje triju glavnih ciljeva upravâ za pravno prevođenje, odnosno pružanja podrške postupcima, a da ih se pritom ne odgađa, osiguravanja brze distribucije i objave sudske prakse te održavanja visoke razine kvalitete usluga.

3.6.5. - Uloga višejezičnosti u trajanju postupaka

Ponekad se čuje da proces prevođenja uvelike opterećuje trajanje postupaka pred Sudom i Općim sudom. Je li to doista tako? Takva se tvrdnja na prvi pogled čini uvjerljivom jer se izazov da se osigura dostupnost svih jezičnih verzija potrebnih za postupak čini tako velikim. Analiza je ipak ne potvrđuje. Naime, da bi se izračunalo koliko dulje traju postupci zbog samog postupka prevođenja, prvo treba oduzeti vrijeme posvećeno svim neophodnim fazama postupka koje se odvijaju usporedno s postupkom prevođenja.

Pisani dio postupka

Postupak prevođenja pokreće se čim je jednom od dvaju sudova podnesen akt kojim se pokreće postupak u okviru izravne tužbe ili žalbe. Tužba ili žalba dostavljaju se strankama istodobno kad se prosljeđuju službi za pismeno prevođenje, pri čemu s dostavom počinje teći postupovni rok za podnošenje odgovora na tužbu ili žalbu, a zatim se prema potrebi primjenjuju novi rokovi na podnošenje eventualnih replika i odgovora na repliku. Za to vrijeme postupak prevođenja brzo napreduje. Utjecaj prijevoda postupovnih dokumenata na trajanje postupka stoga je za izravne tužbe i žalbe ograničen na vrijeme koje protekne od podnošenja posljednjeg podneska, čime završava pisani dio postupka, do stavljanja na raspolaganje njegova prijevoda na francuski jezik jer upravo od tog trenutka sudac izvjestitelj raspolaže cijelim spisom na kojem može raditi imajući cjelovit pregled pisane argumentacije stranaka.

⁸⁰ U razdoblju od 2012. do 2021., ne računajući stavke za hrvatski i irski odjel za pismeno prevođenje čiji je jezike trebalo pokriti prvi put, služba za pismeno prevođenje izgubila je 71 proračunsku stavku, a služba za usmeno prevođenje četiri. Međutim, radno opterećenje, nad kojim institucija nema kontrolu, stalno se povećava.

Neki će s pravom tvrditi da se na predmetu može raditi već i prije nego što posljednji podnesak postane dostupan na jeziku vijećanja⁸¹, ali ne u najboljim mogućim uvjetima.

Isto vrijedi u prethodnim postupcima, uz razliku da se zahtjev za prethodnu odluku mora dostaviti ne samo strankama nego i državama članicama, i to na njihovu jeziku (uobičajeni rok za prijevod iznosi 20 radnih dana), a rokovi za podnošenje pisanih očitovanja obično počnu teći tek od datuma te dostave. To se vrijeme samo u prethodnim postupcima dodaje vremenu za prijevod posljednjeg podneska.

Usmeni dio postupka

Tom vremenu upravljanja višejezičnošću tijekom pisanog dijela postupka dodaje se:

- za Opći sud, vrijeme za prijevod izvještaja za raspravu na jezik postupka, sastavljenog na jeziku vijećanja (Sud više ne sastavlja izvještaje za raspravu). Valja imati na umu i da vrijeme za prijevod izvještaja za raspravu nije jedini čimbenik za određivanje datuma rasprave jer treba uzeti u obzir ne samo razumni rok da se stranke pripreme nakon dostave izvještaja nego i, primjerice, dostupnost raspravnih dvorana i željene konfiguracije usmenog prevođenja. Do danas se usmeno prevođenje uvijek moglo osigurati za zakazane rasprave, čak i ako je to značilo angažiranje vanjskih pružatelja usluga, te se rasprava nikad nije odgodila zbog usmenog prevođenja,
- za predmete Suda u kojima se donose mišljenja, vrijeme za prijevod mišljenja nezavisnih odvjetnika na jezik vijećanja ako već nisu sastavljena na tom jeziku.

Kad je riječ o raspravi kao takvoj, s obzirom na to da se prevodi simultano, taj prijevod, naravno, nema nikakav utjecaj na trajanje postupka.

Faza vijećanja

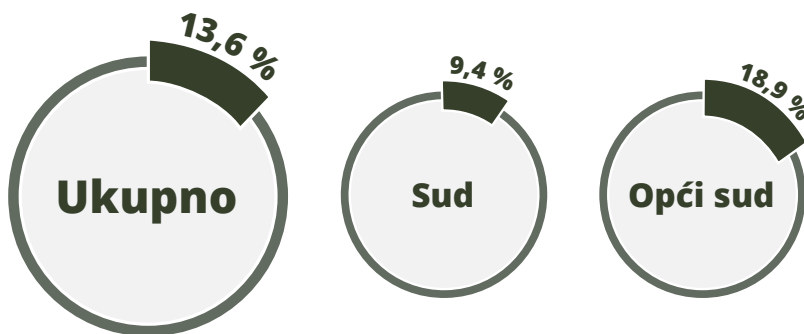
Konačno, valja uzeti u obzir vrijeme za prijevod same odluke na jezik postupka. Međutim, prijevod započinje čak i prije nego što se završi nacrt odluke na francuskom jeziku; naime,

81 | Prethodna dostupnost neuronskog strojnog prevođenja već omogućuje bolji uvid u složenost predmeta, početak istraživanja ili čak poduzimanje mjera upravljanja postupkom kao što je odluka o ograničenju na samo jednu razmjenu podnesaka.

u nacrtu presuda u okviru različitih mjera pred Sudom i Općim sudom intervenira jedinica za čitanje presuda, koja osigurava, s jedne strane, da frankofoni pravnici lektoriraju nacrt kako bi poboljšali (i standardizirali) jezični i pravni izražaj te, s druge strane, korekturu tih nacrti odluka. Vrijeme koje prođe isključivo zbog postupka prevođenja logički treba skratiti za vrijeme finalizacije „izvorne” verzije. Ponekad se čak događa da se te radnje dovrše nakon što se prijevod mogao isporučiti, što podrazumijeva mehaničku odgodu roka za prijevod.

Detaljna analiza koju su provela sama tajništva, a odnosi se na sve zadatke i postupke koji se izvršavaju u svrhu izricanja presude ili potpisivanja rješenja, pokazuje da vrijeme potrošeno na sam postupak prevođenja iznosi u 2022. 13,6 % ukupnog trajanja postupaka⁸².

Udio prevođenja u trajanju postupaka

To je, dakle, stvarno vremensko opterećenje višejezičnosti postupaka koji se vode pred dvama sudovima Unije. Brojke su daleko manje od određenih manje informiranih brojki koje se navode u tisku ili ih navode donositelji politika.

82 | 9,4 % na Sudu. Na Općem sudu taj broj porastao je s 14,1 % u 2021. na 18,9 % u 2022. jer je većina predmeta riješena bez rasprave, čime je smanjeno ukupno trajanje postupaka.

4. - Pismeno i usmeno prevođenje: strategije, metode i alati

Pravnici lingvisti kao i usmeni prevoditelji i dalje u biti pružaju iste usluge koje su uvijek pružali: pravno i usmeno prevođenje. Oni, naravno, trenutačno izvršavaju brojne druge zadatke, od sažetaka zahtjeva za prethodnu odluku do osposobljavanja i predstavljanja službe. Međutim, srž njihove djelatnosti ostaje ista.

Kako bi se osiguralo da se ti glavni zadaci izvršavaju vrlo kvalitetno, pravnici lingvisti i usmeni prevoditelji primjenjuju posebne metode i strategije, odnosno razumno upravljanje, koje je istodobno individualno i kolektivno, izazovima koji su svojstveni višejezičnosti Suda.

Usto se uvijek služe s više informatičkih alata kojima je potrebno ovladati kako bi se u njih integrirao doprinos bez gubitka kvalitete, osobito s gledišta preciznosti i pouzdanosti.

4.1. - Pravno prevođenje

Pravnik lingvist nalazi se u središtu prevoditeljske djelatnosti. On izvršava složen i tehnički zadatak koji podliježe obveznim rokovima, ali i čestim nepredvidivim događajima. Njegovo je djelovanje karika u pozitivnom proizvodnom lancu, rezultat kolektivnog i individualnog upravljanja prevoditeljskim zadacima koji mu omogućuje da se suoči sa svakodnevnim izazovom kombiniranja vrlo visoke razine kvalitete i izvedbe uz poštovanje rokova.

Iza svakog prevoditeljskog zadatka u stvarnosti stoji cijela koreografija učinkovitosti, koja je neodvojiva od prethodne organizacijske i tehničke pripreme posla koju osiguravaju horizontalni odjeli i rukovodstvo.

Ta je organizacijska priprema dio taktike koja na razini predmetnog jezičnog odjela zahtijeva detaljno upravljanje s obzirom na kapacitete i potrebe, kao i upravljačka kompromisna rješenja koja su i sama dio strategije upravljanja resursima i kvalitetom, usvojene na razini Glavne uprave.

Stoga prije dodjele prijevoda pravniku lingvistu načelnik svakog odjela za prevođenje ili njegov ovlaštenik donosi odluke na temelju dostupnih informacija iz tajništva i kabineta članova, kako su ih rasporedili horizontalni odjeli i osobito Odsjek za središnje planiranje (Odjel za planiranje i vanjsko prevođenje), koji sve te elemente unosi u bazu podataka za praćenje prijevoda.

Kao prvo, čim dokument pristigne, postavlja se pitanje roka za njegov prijevod. Dokumenti kojima je dodijeljen obvezni rok odmah se dodjeljuju pravniku lingvistu ili, ako nisu povjerljivi, vanjskom prevoditelju. Događa se da se određeni tekstovi zbog ograničenih kapaciteta ne mogu odmah dodijeliti, općenito ili za predmetni *izvorni jezik*. Ti se dokumenti stoga stavljaju na listu čekanja te će se obraditi čim to bude moguće. Odabir tekstova koje u takvim okolnostima treba staviti na čekanje ovisi o njihovoj relativnoj važnosti. Primjerice, uvijek će imati prednost presude i mišljenja u predmetima čiji je jezik postupka jezik predmetnog jezičnog odjela. Zatim dolaze na red predmeti dodijeljeni najvećim sastavima suda, počevši od velikog vijeća Suda, kao i predmeti koji su od posebnog interesa za državu članicu predmetnog jezika, koji, primjerice, proizlazi iz intervencije ili podnesenih očitovanja ili pak jednostavno iz nacionalne medijske pokrivenosti.

Istodobno se postavlja drugo pitanje, odnosno pitanje prevoditeljskih resursa koji se mogu namijeniti dokumentu. To se najprije odnosi na odabir osobe od koje će se tražiti prijevod, a to mogu biti pravnik lingvist s puno iskustva, pravnik lingvist ili vanjski prevoditelj specijaliziran za neko područje, pravnik lingvist u fazi obrazovanja itd. Naravno, svaki odjel promiče autonomiju pravnika lingvista i vanjskih prevoditelja. Međutim, često je potrebna kontrola kvalitete najvažnijih, najzahtjevnijih ili najosjetljivijih dokumenata, osobito ako je jezik postupka određenog predmeta jezik jezičnog odjela. Ta kontrola najčešće ima oblik revizije ili pravne lekture koju radi kolega, čak i sam načelnik odjela, koji održava ukupnu razinu kvalitete svakog pravnika lingvista i odjela u cijelosti. Naravno da načelnik odjela ne može sve ponovno čitati jer je on u prvom redu rukovoditelj odgovoran za ukupnu kvalitetu i ocjenjivanje svih kolega.

Kao drugo, na razini pravnika lingvista, stručnjaka za središnju fazu postupka, kojemu je dodijeljen prevoditeljski zadatak, strategija se odnosi na organizaciju rada osoblja ovisno o zahtjevima i njegovu kapacitetu za rad. Naime, svaki pravnik lingvist upravlja prevoditeljskim portfeljem i osigurava poštovanje svih rokova, unatoč nepredviđenim događajima. Potrebno je neprestano ponovno prilagođavati pojedinačne prioritete, ovisno o težini svakog teksta, njegovu jeziku, duljini, vremenu koje mu treba posvetiti i rokovima. Usto se tekstovi mogu dodati u bilo kojem trenutku u portfelj pravnika lingvista, koji ih tada treba uključiti u individualno upravljanje. Iako kolektivno upravljanje na razini odjela omogućuje da se u određenoj mjeri uravnoteži dodjela dugačkih tekstova (mišljenja, presude, očitovanja itd.) pravnicima lingvistima, ne može ih poštediti nepredviđenih događaja koji dovode do takvih ponovnih prilagodbi.

Glavni su razlozi za ponovnu prilagodbu individualnog upravljanja pravnika lingvista:

- zahtjevi za prethodnu odluku koje treba prethodno obraditi, sažeti ili prevesti s drugog jezika. Štoviše, ti su zahtjevi ponekad popraćeni zahtjevom za ubrzani postupak ili zahtjevom za hitni prethodni postupak,
- različiti hitni slučajevi: rješenja, pitanja za stranke i odgovori, administrativni hitni slučajevi itd.,
- izmjene koje tijekom prevođenja u tekstove unose njihovi autori. Te su izmjene uobičajene i ponajprije rezultat pitanja ili napomena pravnika lingvista, ali zbog svoje količine i opsega ponekad zahtijevaju veće i često hitne ponovne prilagodbe,
- otkriće, tijekom prevođenja, da je tekst složeniji od predviđenog,
- bolest ili iznenadna nedostupnost kolege od kojeg stoga treba preuzeti određene zadatke,
- neizvjesnosti u pogledu opsega zadataka koji su drukčije planirani. Događa se da presuda sadržava mnogo više stranica od najavljenog ili je treba proglasiti u isto vrijeme kad i drugu presudu koja prvotno nije imala isti rok, ali je iznenada postala hitna. Također se događa, primjerice, da se od službe za pismeno prevođenje traži da što više poštuje jednak rok za sve odgovore na pitanja postavljena u nekom predmetu, neovisno o jeziku tih odgovora i iako se još ne zna njihov broj ni duljina.

Određeni priljev nepredviđenih zadataka sasvim je uobičajen i proizlazi iz dobrog i reaktivnog upravljanja na razini institucije. Međutim, ta je institucija također svjesna da treba što više izbjegavati takve nepredviđene zadatke jer ugrožavaju produktivnost pravnika lingvista. Zbog njih trebaju napustiti spis prijevoda koji je u tijeku i zatvoriti sve radne prozore kako bi preuzeli hitan slučaj. Pravnik lingvist može tek nakon što odgovori na hitan slučaj ponovno otvoriti spis koji je napustio i sve datoteke s dokumentima, ponovno se s njima upoznati i ponovno se koncentrirati. Zbog hitnih je slučajeva ponekad čak potrebno kaskadno odgoditi najmanje hitne rokove u korist hitnih dokumenata, osobito u odjelu za francuski jezik, koji je izrazito izložen hitnim slučajevima.

4.1.1. - Pravnik lingvist i izrada njegova prijevoda

Prije nego što započne prijevod *stricto sensu*, ključno je da pravnik lingvist identificira i dođe do svih relevantnih referentnih dokumenata. Naime, pravno prevođenje, osobito na Sudu, nije slobodno prevođenje jer regulatorne akte, sudsku praksu ili postupovne dokumente koji se izravno ili neizravno citiraju treba preuzeti dosljedno. Isto vrijedi za upotrebljavanu terminologiju jer pri izboru terminologije valja istodobno poštovati izvorni tekst i prethodne prijevode izraza u njemu, ali i služiti se bazama podataka i terminološkim bazama koje su tijekom godina izradile generacije prevoditelja i pravnika lingvista.

Referentni dokumenti uglavnom obuhvaćaju:

- postupovne dokumente podnesene u istom predmetu ili spojenom odnosno povezanom predmetu,
- regulatorne akte prava Unije koji se citiraju u predmetu ili su na drugi način relevantni,
- sudsku praksu Suda i Općeg suda koja se citira u predmetu ili je na drugi način relevantna,
- eventualne relevantne zakonodavne ili regulatorne nacionalne akte i eventualnu relevantnu nacionalnu sudsku praksu (ti akti postoje na nacionalnom jeziku, ali ponekad i na drugim jezicima),
- eventualne relevantne međunarodne konvencije,
- relevantnu terminologiju.

Jednom kad pravnik lingvist pronađe referentnu dokumentaciju, može se njome koristiti. Riječ je o proučavanju relevantnih dijelova prikupljenih dokumenata kako bi se pravilno razumio pravni kontekst predmeta i prepoznao referentni vokabular.

Trenutačno su te radnje uvelike olakšane kombinacijom informatičkih i metodoloških alata, osobito u pogledu dokumentacije i terminologije.

O informatičkim alatima svojstvenim prevođenju govorit će se u kontekstu samog pravnog prevođenja, a u nastavku će se govoriti i o terminologiji, ali u kontekstu koji je zajednički pravnom i usmenom prevođenju, s obzirom na to da oba ovise o učinkovitoj terminologiji (*vidjeti točku 4.3.*).

15 zlatnih pravila pravnika lingvista

prilikom prevođenja

1. Imati na umu da sudjeluje u pravosudnom radu.
2. Poduzeti sve potrebne mjere kako bi se očuvala povjerljivost.
3. Svaki prijevod smatrati (individualnim i kolektivnim) projektom za koji je prije svega potrebna dobra osobna organizacija.
4. Odabrati strategiju prevođenja ovisno o vrsti dokumenta i adresatu prijevoda.
5. Staviti tekst u njegov kontekst:
 - područje prava / predmetni pravni sustav(i),
 - već prevedeni tekstovi (slični ili povezani predmeti),
 - dokumenti samog predmeta.
6. Razumjeti tekst prije njegova prevođenja, unatoč pravnim i jezičnim lažnim parovima, uzimajući u obzir posebnosti pravnih sustava na koje se poziva.
7. Provesti istraživanja i uspostaviti potrebne kontakte.
8. Poznavati i upotrebljavati alate za potpomognuto prevođenje.
9. Poštovati već postojeće prijevode: zakonodavstvo, sudska praksa, terminologija i frazeologija.
10. Biti u mogućnosti obrazložiti izbor terminologije.
11. Osigurati terminološku i jezičnu dosljednost u cijelom prijevodu.
12. Odmah prijaviti poteškoće, a ne čekati kraj prijevoda.
13. Primjenjivati službene dogovore odjela.
14. Uvijek kritički te primjenom logike i zdravog razuma ponovno pročitati završen prijevod.
15. Poštovati rokove.

[illegible]A white digital alarm clock with a yellow top. The clock face is black with white numbers, showing '20'. There are four small icons around the screen: a thermometer at the top, a clock face on the left, a sandglass on the right, and a bell at the bottom.

4.1.2. - Posebnost pravnog prevođenja na Sudu

Izazovi pravnog prevođenja u prvom su redu izazovi prevođenja općenito. Pravnik lingvist najprije treba razumjeti tekst, njegovo pravno rasuđivanje, izraze i sintaksu. Međutim, pravna priroda prijevoda zahtijeva od pravnika lingvista i da uspoređi uključena prava. Valja prepoznati povezane pojmove, lažne parove, odmjeriti razliku između koncepata koji obilježavaju nekoliko pravnih sustava i odabrati terminologiju, posebno uzimajući u obzir eventualne prethodne prijevode.

Poteškoće na koje pravnik lingvist može naići povezane su prije svega s njegovim poznavanjem izvornog pravnog sustava (uz izvorni jezik), jasnoćom i kvalitetom izrade dokumenta koji treba prevesti kao i s njegovom duljinom s obzirom na određeni rok. Pojavit će se i prepreke povezane s dvosmislenošću jezika, polisemijom, sinonimijom, neobičnim izrazima ili novom terminologijom.

Pravnik lingvist podliježe određenom broju ograničenja zbog konteksta pravnog prevođenja. Naime, tekstovi koje treba prevesti odnose se na tumačenje regulatornih akata ili akata iz postojeće sudske prakse. U tekstu koji treba prevesti ti se akti citiraju izravno, u navodnicima, ili neizravno, odnosno navođenjem ulomaka koji nisu označeni navodnicima, ili pak raspršeno, upotrebom određene frazeologije i terminologije koja proizlazi iz predmetnih akata. Ako neka verzija tih akata postoji na ciljnom jeziku, pravnik lingvist treba strogo poštovati njihov sadržaj. Od njega smije odstupiti samo iz opravdanih razloga koje je u mogućnosti dokumentirati i koje će u određenim slučajevima predstaviti čitatelju, i to, kad je riječ o objavljenim aktima, umetanjem u izravni prijevod alternativne verzije navedene u uglatim zgradama⁸³, ili, kad je riječ o podnescima koje treba prevesti na jezik vijećanja, dodavanjem bilješke s objašnjenjem za nezavisnog odvjetnika i sastav suda. Također vodi računa o frazeologiji i terminologiji koje se upotrebljavaju u njegovu jezičnom odjelu i općenito na Sudu, a koje će najčešće biti u skladu s onima iz regulatornih akata. Ako to nije slučaj, morat će odlučiti koje rješenje upotrijebiti.

Što je predmet prijevoda konkretniji i općenitiji, mogu se očekivati bliskije istovjetnosti s jednog jezika na drugi. Što je pojam apstraktniji i povezaniји s određenom kulturom, to će se više postavljati pitanje istovjetnosti, a čak se može pojaviti potpuno nepostojanje istovjetnosti. Tako mangan ostaje mangan. Ako za njega postoji riječ na drugom jeziku, istovjetnost će obično biti potpuna te će svako saznanje koje utječe na mangan kao

83| To je potrebno kad je jezična verzija akta koji se citira lošije kvalitete ili pogrešna.

pojam na njega utjecati jednako na svim jezicima. Suprotno tomu, brak je pojam koji je suštinski povezan s kulturom te izraz kojim se označava upućuje na toliko različitu stvarnost u različitim jezicima da istovjetnost može biti samo približna, čak i ako taj pojam svi razumiju, kao neku vrstu platonske ideje.

Međutim, pravno prevođenje čvrsto se veže uz kulturu jer je pravo s njome suštinski povezano i čak dovodi do kulturnog fenomena u kojem se odvija. Ono stoga predstavlja izazove posebne težine. Terminološke (i semantičke) poteškoće predstavljaju samo dio tih izazova, ali su izrazite.

4.1.3. - Terminološko promišljanje u pravnom kontekstu

Nepostojanje stvarne istovjetnosti i preklapanje pojmova nastalih u različitim pravnim sustavima prožimaju pravnu terminologiju.

Između određenih dvaju jezika izrazi srodne morfologije mogu označavati srodne, ali različite pojmove, što može dovesti do određene zabune. Stoga je isključeno oslanjanje isključivo na jezični oblik izraza. Morfološka istovjetnost između dvaju jezika u stvarnosti može skrivati različite denotacije. To se naziva „lažnim parom”⁸⁴.

Temeljni pojmovi kao što su ugovor ili vlada istodobno su univerzalni u svojoj apstrakciji (njihov „genotip” najčešće odgovara njihovoj osnovnoj definiciji) i različiti u svojoj konkretnoj i posebnoj stvarnosti (njihov „fenotip” definira se uvjetima i pravilima)⁸⁵.

Izazov sličan tomu jest ono što Harvey naziva „nepodudarnost”⁸⁶. Dva izraza koja a priori odgovaraju jedan drugom u dvama jezicima mogu zapravo obuhvaćati pojmove koji su samo djelomično istovjetni jer stvarnost koju prevode varira od jezika do jezika, a ponekad i unutar istog jezika. Međutim, to nisu jedini izazovi.

84| Primjerice, izraz „tax evasion” na engleskom jeziku označava „utaju poreza”, koja se kazneno sankcionira, dok izraz „évasion fiscale” na francuskom jeziku („tax avoidance” na engleskom jeziku) označava zakonito ili nezakonito traženje načina koji se najmanje oporezuje.

85| Vidjeti Rodolfo Sacco, „Langue et Droit”, u: Rodolfo Sacco i Luca Castellani (urednici), *Les Multiples langues du droit européen uniforme*, ISAIDAT, Torino, Éditions L'Hartmann, Italija, 1999., str. 172.

86| Malcolm Harvey, „Traduire l'intraduisible - Stratégies d'équivalence dans la traduction juridique”, *Revue de l'Institut des langues et cultures d'Europe, Amérique, Afrique, Asie et Australie* (ILCEA), br. 3, 2002., str. 39. do 49.

Isti izraz može imati više značenja (polisemija) koja su potpuno različita ili ih obilježavaju više ili manje važne nijanse. Tim različitim značenjima ili nijansama može, ovisno o slučaju, odgovarati samo jedna istovjetna riječ u drugom jeziku, osobito ako su jezici srodni, ili, naprotiv, nekoliko različitih riječi⁸⁷.

Iako sinonimija nije toliko česta u specijaliziranim područjima kao u svakodnevnom jeziku, ona može postojati u jeziku prava. Pravnik lingvist treba moći prepoznati izraze koji se odnose na isti pojam u polazišnom dokumentu. Ti izrazi mogu biti sinonimi, varijante i izrazi koji pripadaju različitim registrima ili izvorima. Različiti se izrazi mogu upotrebljavati za označavanje istog pojma u različitim dijelovima zakonodavstva. Primjerice, u portugalskom se pravu izraz „poder paternal” postupno zamjenjuje izrazom „responsabilidade parental”. Međutim, potpuni sinonimi su rijetki. *A fortiori*, podudaranje između sinonima u različitim jezicima sve je samo ne potpuno. Ciljni jezik može imati manje sinonima od izvornog jezika, ili nijedan, a kad ima jedan ili više njih, stupanj sinonimije može varirati. Ako se izvorni tekst odnosi na nijanse između dvaju sinonima, te nijanse neće uvijek postojati ili neće postojati na isti način u ciljnom jeziku. Tada je potrebno shvatiti značenje rasprave, ograničeno na izvorni jezik, zbog nemogućnosti prenošenja u ciljni jezik⁸⁸.

Suprotno tomu, zbog upotrebe određenog izraza u izvornom jeziku ponekad je nužno odabrati između dvaju različitih izraza u ciljnom jeziku, od kojih svaki označava nešto ograničenije pojmove. Ako nema konteksta, nemoguće je odlučiti koji odabrati⁸⁹.

Čak i kad dvije zemlje govore istim jezikom, isti izraz može obuhvaćati dva srodna, ali različita pojma. „Ugovora” ima onoliko koliko i pravnih sustava. Metode grupiranja pojedinaca koji se u pravu priznaju kao „društva” ili „udruge” također su brojne i vrlo

87| Zbog zemljopisnih i povijesnih razloga određeni jezici kao što su njemački, francuski ili poljski jezik razlikuju „Proche-Orient” i „Moyen-Orient”, dok engleski jezik obuhvaća te dvije regije samo drugim od tih izraza „Middle East”.

88| Jedan je nizozemski sud u zahtjevu za prethodnu odluku upućenom Sudu nastojao u kaznenom predmetu utvrditi je li, kao što je to tvrdio optuženik, tele privezano samo ako je privezano na određeni način, pri čemu se pozvao na doslovni argument koji se temeljio na razlici između „aanbinden” i „vastbinden”. Sud je presudio da „privezati” znači „privezati” (presuda od 3. travnja 2008., Endendijk, C-187/07, [EU:C:2008:197](#)). Sud je u tom predmetu primijenio svoja načela tumačenja u slučaju različitih jezičnih verzija.

89| „Rejeter” (odbiti ili odbaciti tužbu) prevodi se na poljski jezik kao „odrżucić” ili „oddalić”, ovisno o tome je li nedopuštena ili neosnovana.

različite u različitim pravnim sustavima. Također se može naići na niz različitih izraza koji označavaju isti pojam u nekoliko pravnih sustava koji se služe istim jezikom (pojam „ubojstvo iz nehaja”⁹⁰). Treba navesti da je terminologija koja se temelji na pravu Unije često namjerno sveobuhvatna, gotovo umjetna. Autonomnom prirodom prava Unije i njegove terminologije može se opravdati ta želja da se odstupi od nacionalne terminologije.

Ukratko, pravni izraz rijetko ima potpunu istoznačnicu u drugim jezicima, osim u višejezičnim državama.

Belgija, kao trojezična država, tako ima dugu tradiciju prevođenja u kojoj svaki pravni izraz mora imati potpunu istoznačnicu. „Arrêté royal” je „koninklijk besluit” i sve što utječe na jedan izraz utječe i na drugi. Ta je istoznačnost ograničena na nacionalni teritorij: nizozemski „koninklijk besluit” nije isto što i belgijski „koninklijk besluit”, iako mu je vrlo srodan.

Prilikom uspoređivanja pravâ može se činiti da određeni pojam postoji u pravnom sustavu, a da ipak nije označen određenim izrazom. U tom slučaju pravnik lingvist treba pronaći jezično rješenje. Primjerice, pojam označen izrazom „filiation” na francuskom jeziku pojam je koji se može smatrati univerzalnim, međutim u nekoliko pravnih sustava Europske unije ne postoji precizan izraz kojim bi se označio.

Svi ti izazovi postoje *a fortiori* kad su dva pravna sustava udaljena. Najbolji primjer jest primjer *common lawa*, čiji se sami temelji razlikuju od „kontinentalnih” sustava i čiji vokabular samo približno odgovara francuskom jeziku. Ta se različita logika osjeti i u pravnom rasuđivanju.

Pravnik *common lawa* upotrijebit će riječ „remedy” kako bi označio pravni lijek kao postupovnu radnju i ishod tog pravnog lijeka, ali često i oba pojma bez razlike, što u određenim drugim jezicima ne omogućuje nijedan izraz. Isto tako nije lako utvrditi upućuje li upotrebom pojma „standing” na „aktivnu procesnu legitimaciju” ili „pravni interes” jer se ta dva pojma u njegovu rasuđivanju isprepliću.

90| „Involuntary culpable homicide” u škotskoj sudskoj praksi, „involuntary homicide” u malteškom pravu, „unintentional killing” u zakonodavstvu Unije i, naposljetku, „involuntary manslaughter” u sudskoj praksi Irske te sudskoj praksi Engleske i Walesa, kao i u sudskoj praksi Unije. Vidjeti primjerice presudu od 29. ožujka 2017., *Alcohol Countermeasure Systems (International)/EUIPO – Lion Laboratories (ALCOLOCK)*, T-638/15, neobjavljenu, [EU:T:2017:229](#), t. 73.

Tomu se dodaju pojmovi izvornog jezika koji ne postoje u ciljnom jeziku. Može se navesti primjer „revizije” iz njemačkog prava, što je oblik tužbe u građanskim, trgovačkim i kaznenim stvarima koja je uvjetovana prethodnim odobrenjem suda. Takav zahtjev, primjerice, nije nepoznat u Engleskoj, ali za njega ne postoji istoznačnica u određenim drugim postupovnim sustavima. Kad bi se „*Revision*” na francuski jezik prevelo kao „tužba”, time bi se uklonio njezin bitan element.

4.1.4. - Odabir strategije, teleološki pristup

Svi su ti izazovi pojačani razvojem jezika i prava. Moguće je da izrazi iz polazišnog teksta nisu točni ili su zastarjeli, tako je primjerice „inculpation” u Francuskoj postao „mise en examen”.

Suočen s tim izazovima, F. Schleiermacher⁹¹ postavio je načelno pitanje o tome koji je pristup poželjan: „etični” pristup u kojem se jednostavno isključivo prenosi izvorni jezik, pri čemu se čitatelju ne pomaže da premosti jezični, pravni i kulturni jaz koji ga odvaja od autora, ili „etnocentrični” pristup kojim se, naprotiv, smanjuje taj jaz, unatoč opasnosti da se prevoditelj udalji od onog što je napisano i naruši integritet izvornog teksta.

Većina teoretičara i praktičara zagovara etični pristup, ali na to pitanje ne postoji jedinstven odgovor. Između etike i etnocentrizma postoji neophodno srednje rješenje te će pravnik lingvist Suda primijeniti teleološki pristup, koji se temelji na tome kako će se koristiti njegov prijevod, kako bi odabrao u kojoj će se mjeri usmjeriti na čitatelja, a da nikad ne prijeđe granicu kojom bi izdao autora i zavarao čitatelja.

Harvey razlikuje četiri tehnike za rješavanje navedenih izazova, a to su transkripcija, formalna istoznačnost, opisni prijevod i funkcionalna istoznačnost⁹².

Transkripcija znači preuzimanje izvornog izraza uz eventualno dodavanje kratkog objašnjenja. Umjesto da se „common law” pogrešno prevede kao „opće pravo”, preuzet će se izraz „common law” i pojasniti da je riječ o sustavu anglosaksonskog prava koji se uglavnom temelji na prethodnoj sudskoj praksi.

91 | Friedrich Schleiermacher, *Über die verschiedenen Methoden des Übersetzens* (Abhandlung verlesen am 24. Juni 1813 in der Königlichen Akademie der Wissenschaften, Berlin). Ur. Elisabeth Edl, Wolfgang Matz, Alexander Verlag, Berlin, 2022.

92 | Malcom Harvey, *op. cit.*

Formalna istoznačnost znači doslovan prijevod. Primjerice, „Bundesverfassungsgericht“ će se prevesti kao „Savezni ustavni sud“.

U opisnom se prijevodu upotrebljava općeniti izraz ili parafraza, pri čemu postoji opasnost od dvosmislenosti. Tako će se izraz „zastara“ prevesti kao „time-bar“ a da se pritom ne razlikuje prekluzija.

U okviru funkcionalne istoznačnosti u ciljnom jeziku i pravnom sustavu nastoji se pronaći referentni izraz koji ima sličnu funkciju. Umjesto da se riječ iz poljskog jezika „Sejm“ prevede kao „parlament“, prevest će se kao „zastupnički dom“, kako se čitatelja ne bi navelo na pogrešan zaključak s obzirom na srodnost dvaju pojmova.

Te se četiri strategije mogu rasporediti na ljestvicu koja se kreće, kao što se prethodno navodi, od izvornog jezika (etični pristup) do ciljnog jezika (etnocentrični pristup). Na njima se temelji rad pravnika lingvista.

Ukratko, osim u slučajevima podudaranja izraza i savršenog prijenosa iz jednog pravnog sustava u drugi, pravnik lingvist, koji se suočava s tim poteškoćama, među prethodno navedenim strategijama bira između transkripcije, formalne istoznačnosti, opisnog prijevoda i funkcionalne istoznačnosti.

Pravnik lingvist treba u trenutku prevođenja odabrati jednu te je se držati kako bi osigurao terminološku dosljednost. Općenito, izrazi koje odabire pravnik lingvist proizlaze iz stručnog nazivlja (pravno područje) i pouzdanih izvora (zakonodavstvo ili sudska praksa).

Valja podsjetiti na to da tekstovi Suda proizvode pravne učinke. Odgovornost pravnika lingvista velika je zbog njegove dvostruke zadaće pružanja podrške radu sudova i širenja sudske prakse na više jezika. On ne smije pokušavati ispraviti tekst ili ga uljepšati, nego treba prepoznati i reproducirati njegove nijanse. Nema veliku diskrecijsku slobodu. Međutim, svaki tekst zahtijeva prilagođenu strategiju prevođenja. Njome treba uzeti u obzir prirodu teksta koji treba prevesti i njegove čitatelje. Zahtjev pouzdanosti prevedenog teksta apsolutan je te njegovo razumijevanje treba biti jednako na svim jezicima. Naime, pogreške u prevođenju imaju posljedice jer čitatelj reagira na sudsku praksu ili presudu s kojom se upoznao na svojem jeziku.

Strategije prevođenja ponekad su usmjerene na izvorni jezik, a ponekad na ciljni jezik. Odabir strategije je pragmatičan i ovisi o svrsi prijevoda. Pravni prevoditelj treba prepoznati tu svrhu: treba li obavijestiti čitatelja ili stvoriti pravne učinke?

U prvom je slučaju prevoditeljev cilj „obavijestiti” svojeg čitatelja o sadržaju dokumenta koji treba prevesti, odnosno omogućiti mu da razumije poruku autora izvornog teksta. Ta vrsta prijevoda primjenjuje se, primjerice, na postupovne dokumente podnesene sudovima Unije ili na opis činjenica u mišljenjima ili presudama u prethodnom postupku. Čitatelj treba razumjeti problematiku, rasuđivanje i argumentaciju te stoga uočiti sve elemente povezane s izvornim jezikom koji su potrebni za to razumijevanje a da se pritom ne zadržava previše na razlikama ili nijansama koje nemaju doseg. Primjerice, ako točan oblik „društva” ne utječe na meritum, prevoditelj neće nužno smatrati potrebnim objašnjavati razlike koje mogu postojati između dvaju jezika, pod uvjetom da čitatelj može pravilno shvatiti kontekst kojeg je prevedeni dokument dio.

Suprotno tomu, ako je „prijevod” sam po sebi izvor prava, odnosno stvara pravne učinke jer je jezik na kojem je sastavljen vjerodostojan, „prevoditelj” je zapravo „autor”. Koristi se referentnim izvornikom, koji je sastavljen na određenom jeziku, kako bi sastavio odgovarajući tekst na drugom jeziku. Taj je postupak isti kao postupak koji primjenjuju višjejezične države kao što je Belgija. Tada prijevod na određeni jezik često dovodi do promišljanja o tekstu sastavljenom na drugom jeziku te o kretanju naprijed-natrag između tekstova.

Pravnik lingvist na Sudu koji prevodi presudu s jezika vijećanja na jezik postupka sastavlja verziju koja je vjerodostojna *inter partes*. Međutim, sve jezične verzije također stvaraju prava, osobito u prethodnim postupcima, jer se prethodne odluke nalažu *erga omnes*⁹³, uključujući svim sudovima Unije. Međutim, u praksi i unatoč sudskoj presudi Cilfit, svaki će se sud često s njima upoznati samo na svojem jeziku⁹⁴.

93| Vidjeti u pogledu jezičnog uređenja Suda, Marc-André Gaudissart, opus citatum (*vidjeti bilješku 24.*).

94| Suprotno tomu, mišljenje Suda doneseno na temelju članka 218. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) vjerodostojno je na svim službenim jezicima Unije u trenutku njegova donošenja, kao i regulatorni akti koje donose Europski parlament, Vijeće Europske unije i Europska komisija. Stoga sve jezične verzije stvaraju prava i to, štoviše, ista prava.

4.1.5. - Dijalog između autorâ i prevoditeljâ

Autori izvornih tekstova i vjerodostojnih tekstova mogu primijeniti preventivne tehnike kako bi izbjegli ili ublažili zamke povezane s višejezičnosti. Tim se tehnikama pravnik lingvista u određenoj mjeri može poštediti biranja jednog ili drugog pristupa u pogledu poteškoća u prevođenju te one osiguravaju ujednačeno razumijevanje i tumačenje tekstova⁹⁵.

Cilj je „dogovora” identificirati pojmove čije prenošenje u drugi jezik i drugi sustav može dovesti do pogrešnog zaključka te pružiti njihove definicije *ab initio* kako bi se izbjegla ta opasnost. Autor također može „posuditi” izraz iz drugog jezika kako bi uputio na pojam iz prepoznatljivog pravnog sustava. Primjerice, verzija članka 18. i 39. Konvencije Ujedinjenih prava o pravu mora iz 1982. na engleskom jeziku izričito navodi „force majeure” (na francuskom jeziku u tekstu), čime izbjegava ograničeniji pojam „act of God”⁹⁶.

U svrhu „suuređivanja” stručnjaci iz svakog jezika i svakog predmetnog sustava stupaju u kontakt kako bi identificirali rizike odstupanja i otklonili ih zahvaljujući preventivnim rješenjima kao što su ona prethodno navedena. Na Sudu se i zbog toga odvija dijalog između pravnik lingvista i kabineta autora nacрта mišljenja ili odluke.

Konačno, time što navodi „načelo tumačenja”, autor upućuje na to kako riješiti eventualne nejasnoće. Tako Sud daje autonomno tumačenje pojmova u pravu Unije, koje odstupa od značenja eventualnih sličnih pojmova u nacionalnim pravnim sustavima⁹⁷. To načelo primjenjuje na primarno i sekundarno pravo, ali i na tumačenje vlastite sudske prakse.

95| Vidjeti osobito u tom pogledu Pierre Pescatore, *Vademecum – Recueil de formules et de conseils pratiques à l'usage des rédacteurs*, Éditions Bruylant, dio o suradnji sa službama za pismeno prevođenje. Vidjeti i vodič Prevoditeljskog centra za tijela Unije „Writing for translation” (<https://cdt.europa.eu/fr/news/writing-translation>).

96| Pojam „act of God” označava nepredvidive prirodne događaje koje ne uzrokuje čovjek, kao što su prirodne katastrofe, dok „force majeure” uključuje i okolnosti koje nastaju zbog ljudskog djelovanja, kao što su ratovi ili epidemije.

97| Vidjeti osobito presude od 18. siječnja 1984., Ekro, 327/82, [EU:C:1984:11](#), t. 11.; od 27. siječnja 2005., Junk, C-188/03, [EU:C:2005:59](#), t. 27. do 30. i od 7. prosinca 2006., SGAE, C-306/05, [EU:C:2006:764](#), t. 31.

Prevođenje autonomnih pojmova

u pravu Unije

U pravnom prevođenju načelo autonomnog tumačenja pojmova u pravu Unije može biti protivno sustavnoj primjeni komparativnog pristupa, odnosno odabiru funkcionalnih istoznačnica među pravnim sustavima. Točno je da je taj pristup koji se temelji na poredbenom pravu prikladan, primjerice, za prevođenje zahtjeva za prethodnu odluku i očitovanja koja mu slijede jer su ti dokumenti prožeti nacionalnim pravom. Suprotno tomu, u fazi mišljenja i presude, iako je i dalje vrlo prisutan u opisu činjenica i odražava prethodne odabire, osobito iz prijevoda zahtjeva za prethodnu odluku, taj se pristup manje primjenjuje u njihovu obrazloženju. Naime, tom je dijelu prikladniji pristup prava Unije, još jednog pravnog sustava kojim pravnik lingvist mora ovladati. On je, naime, dio autonomnog prava Unije te se sastoji od pojmova svojstvenih tom pravu („izravan učinak“, „jednako postupanje“) i stvara prave neologizme. „Neologizam“ ovdje podrazumijeva stvaranje novog pojma kako bi se otklonila svaka vjerojatnost od zabune povezane s nacionalnim pravnim kulturama. Sud je tako postupno usvojio izraz „izravan učinak“ kako bi označio koncept svojstven pravu Unije⁹⁸. Pravnik lingvist i, nakon njega, usmeni prevoditelj nastojat će reproducirati te pojmove na svojem jeziku te ih, ako već nisu dio ustaljene terminologije, prenijeti neutralnim izrazima koji, koliko je to moguće, nemaju specifičnu nacionalnu konotaciju.

98| Prethodno navedena presuda od 5. veljače 1963., van Gend en Loos, u kojoj Sud prvi put potvrđuje postojanje i doseg izravnog učinka, ali je tada upotrebljavao izraz „neposredna primjenjivost“.

4.2. - Usmeno prevođenje tijekom rasprava

4.2.1. - Načela i metode usmenog prevođenja

Simultano prevođenje može se definirati kao neposredna proizvodnja, na ciljnom jeziku, jedinstvene i konačne verzije izjava koje se izgovaraju samo jednom na izvornom jeziku, bez puno mogućnosti ispravaka⁹⁹. Osim u slučaju znakovnog jezika, usmeni prevoditelj taj trenutni prijevod proizvodi usmeno, odnosno izražava komunikacijske namjere govornika na drugom jeziku verbalnim i vokalnim kanalima te mimikom i gestikulacijom. Budući da usmeni prevoditelj sluša izjave na izvornom jeziku bez prekida, prevodi ih postupno u segmentima u ograničenom vremenskom okviru¹⁰⁰.

Kao i pravnici lingvisti, svi su usmeni prevoditelji Uprave za usmeno prevođenje podjednako na usluzi Sudu i Općem sudu. Naime, raspoređivanje usmenih prevoditelja na rasprave svakog suda, ovisno o potrebama članova sastava suda i stranaka, provodi se na temelju načela optimalne upotrebe resursa. Skupine posjetitelja koji prisustvuju raspravama također mogu slušati usmeno prevođenje. Osim na raspravama, usmeni prevoditelji pružaju potporu i u određenim protokolarnim događajima i posjetima. Na Sudu se primjenjuju dvije metode usmenog prevođenja, odnosno simultano prevođenje i konsektivno prevođenje.

Kod simultanog prevođenja usmeni prevoditelji, koji su raspoređeni po kabinama ovisno o jeziku na koji prevode, usmeno prevode, općenito na svoj materinski jezik¹⁰¹, izlaganja, pitanja i odgovore koje u dvorani razmjenjuju različiti dionici rasprave. U kabini su najmanje dva usmena prevoditelja jer se, s obzirom na intelektualni napor koji zahtijeva radnja usmenog prevođenja, moraju izmjenjivati, primjerice na kraju jednog izlaganja ili niza pitanja i odgovora, kako bi zadržali istu razinu koncentracije, a stoga i kvalitete.

99| Franz Pöchhacker, *Introducing interpreting studies*, Routledge, London, 2004.

100| Heidemarie Salevsky, *The distinctive nature of interpreting studies*, Target, 5(2), str. 149. do 167.

101| Sud se za određene kombinacije jezika koristi takozvanim *retour* usmenim prevođenjem u okviru kojeg usmeni prevoditelj govor izrečen na njegovu materinskom jeziku rekonstruira na neki drugi jezik, obično francuski ili engleski (*vidjeti točku 3.6.3.*).

U okviru druge metode rada, konsekutivnog prevođenja, usmeni prevoditelj vodi bilješke tijekom govora govornika te konsekutivno rekonstruira njegov sadržaj. Ta se tehnika često primjenjuje tijekom protokolarnih događaja, posjeta, otvorenja ili pak na Općem sudu tijekom mirnog rješavanja spora ili bilateralnih sastanaka između sudaca i stranaka izvan rasprava.

4.2.2. - Posebni izazovi simultanog prevođenja na Sudu

Na međunarodnom sudu kao što je Sud konferencijski prevoditelji suočavaju se s dvjema vrstama izazova: s jedne strane, izazovima svojstvenima pravnom prevođenju koji su već navedeni u ovom djelu i, s druge strane, izazovima specifičnima za *simultano prevođenje*.

Simultano je prevođenje oblik pismenog prevođenja. Stoga se izazovi s kojima se suočavaju usmeni prevoditelji na Sudu na prvi pogled mogu poistovjetiti s izazovima pravnika lingvista. Konferencijski prevoditelji koji na raspravi prevode izlaganja i razmjene između stranaka i članova sastava suda neizbježno moraju sudjelovati u pronalaženju rješenja u pogledu jezičnih i kulturoloških zamki pravnog prevođenja.

Usmeni prevoditelji na Sudu oslanjaju se na rješenja pravnika lingvista koji su prethodno preveli podneske stranaka u postupku. Iako pravnici lingvisti prevode zahtjeve za prethodnu odluku na sve jezike, podneske prevode samo na jezik postupka predmeta i francuski jezik. Međutim, usmeni prevoditelji prevode i za suce, nezavisne odvjetnike i skupine posjetitelja, odnosno na jezike koji nisu nužno jezik postupka ili jezik stranaka. Ako u pisanom dijelu postupka nema pismenog prijevoda na predmetni jezik, na usmenim je prevoditeljima da odaberu dobre strategije prevođenja, ne samo prilikom proučavanja spisa predmeta nego i na raspravi, iako u tom trenutku usmeno prevode.

Usto, usmeni se prevoditelji u međunarodnim pravnim porecima suočavaju s izazovima specifičnima za njihovo zanimanje. Naime, izvorni govor koji usmeni prevoditelj treba razumjeti i gotovo simultano izreći na drugom jeziku izgovara se samo jednom i nije napisan. Kako bi uspio razumjeti izlaganje, koje se često izgovara brzim tempom, te ga simultano prevesti s potrebnom preciznošću, usmeni prevoditelj treba ulagati intenzivan i neprekidan intelektualni napor koji dovodi do iznimno velikog kognitivnog opterećenja.

Model napora¹⁰² pruža bolje razumijevanje izazova i posljedica tog kognitivnog izazova. Taj model prikazuje upravljanje usmenih prevoditelja kognitivnim opterećenjem kao koordinaciju nekoliko konkurentnih kognitivnih napora u okviru sustava s ograničenim kapacitetima za obradu. Za nekoliko neautomatskih intelektualnih radnji potrebni su simultani kognitivni naponi, odnosno slušanje i analiziranje izvornog govora, pohranjivanje i dohvaćanje informacija u kratkoročnoj memoriji, proizvodnja usmenog prijevoda i koordinacija dodjele kognitivnog kapaciteta za obradu različitim naporima. Budući da svaki napor zahtijeva kapacitet za obradu, koji je dostupan u ograničenoj količini, razlika između ukupnog kapaciteta za obradu koji je potreban za usmeno prevođenje (CTE) i ukupnog dostupnog kapaciteta za obradu (CTD) dovodi do zadržavanja (CTE ≤ CTD) ili, u slučaju zasićenja kognitivnih kapaciteta (CTE > CTD), smanjenja kvalitete usmenog prevođenja. To se smanjenje očituje u pogreškama u proizvodnji, primjerice ako usmeni prevoditelj izostavi elemente, nepotrebno ih ponavlja, oklijeva, izražava se neprirodnom intonacijom...¹⁰³

Što su veći kognitivni naponi koje zahtijeva zadatak, to je veći rizik od kognitivnog zasićenja. Kao čimbenike rizika od kognitivnog zasićenja D. Gile osobito utvrđuje brze, zbijene ili čitane govore, nepoznata osobna imena, brojke i kratice, neuobičajene naglaske, složena logička rasuđivanja, probleme s prijenosom zvuka, sintaktičku složenost, leksičke ili sintaktičke razlike između izvornog i ciljnog jezika, monotonost govornika i stres usmenog prevoditelja.

Usmeni prevoditelji na Sudu redovito se susreću s većinom tih čimbenika rizika. Kako bi ublažili rizik od kognitivnog zasićenja, obično pribjegavaju posebnim strategijama i taktikama.

102| Daniel Gile, *Basic concepts and models for interpreter and translator training*, revidirano izdanje, John Benjamins publishing company, 2009.

103| O specifičnoj intonaciji usmenih prevoditelja i njezinim učincima vidjeti Cédric Lenglet i Christine Michaux, *The impact of simultaneous-interpreting prosody on comprehension: An experiment, Interpreting*, John Benjamins publishing company, 22(1), str. 1. do 34.

4.2.3. - Strategije i taktike

Strategije

Strategije su svjesne odluke usmenih prevoditelja prije sastanka ili rasprave. Osobito obuhvaćaju analizu dokumenata sa sastanka ili iz spisa predmeta, terminološku pripremu, održavanje radnih jezika i redovito ažuriranje znanja.

Strategije na Sudu uključuju temeljitu pripremu svakog predmeta tijekom određenog radnog vremena, koja predstavlja veći dio aktivnosti usmenih prevoditelja, povjerljiv pristup spisima i zapisanim izlaganjima, kao i kontinuirano pravno i jezično osposobljavanje.

S. Kalina stavlja strategije usmenog prevođenja u širi okvir osiguranja kvalitete¹⁰⁴, koji obuhvaća sve korake prije, tijekom i nakon sastanaka i rasprava. Strategije stoga ne uključuju samo individualne aktivnosti pripreme i osposobljavanja, nego i kolektivne aktivnosti promicanja kvalitete koje podržava služba za usmeno prevođenje.

M. Muttillainen navodi nekoliko strategija te vrste koje su uspostavljene u Upravi za usmeno prevođenje Suda¹⁰⁵, a to su aktivnosti za podizanje svijesti govornika o ograničenjima usmenog prevođenja, pravedna raspodjela radnog opterećenja među usmenim prevoditeljima, dodjela vremena za odmor, stavljanje na raspolaganje učinkovitih informatičkih alata i trajno usavršavanje.

Ukratko, strategije su prethodni rad koji iza pozornice obavljaju svi usmeni prevoditelj i služba za usmeno prevođenje kao organizacijska jedinica. One omogućuju stvaranje uvjeta potrebnih za ublažavanje rizika od kognitivnog zasićenja, a stoga i za postizanje kvalitete usmenog prevođenja koja je potrebna za dobro funkcioniranje pravosudnog rada.

104| Sylvia Kalina „Quality assurance for interpreting processes”, *Meta: Translators’ Journal*, 50(2), 2005., str. 768. do 784.

105| Marie Muttillainen, „Perroquets savants ou professionnels aguerris ? L’importance de la préparation”, Kilian G. Seeber, *100 Years of Conference Interpreting: A Legacy*, Cambridge Scholars Publishing, 2021., str. 190.

Taktike

Dok se strategije usmenog prevođenja osmišljavaju i provode „iza pozornice“, taktike imaju svoje mjesto „na pozornici“, odnosno na raspravi ili sastanku, u *kabini*.

Naime, iako usmeni prevoditelj u tom trenutku prevodi, primjenjuje taktike, odnosno donosi privremene odluke kako bi smanjio rizik od kognitivnog preopterećenja u slučaju poteškoća. D. Gile navodi nekoliko najčešćih taktika¹⁰⁶, a to su povećanje „odmaka“, odnosno dulje slušanje radi dobivanja više informacija prije početka prevođenja, donošenje zaključaka o dijelu koji nedostaje u segmentu govora na temelju konteksta ili znanja, parafraziranje, doslovno prevođenje (kalk, posuđenica, ponavljanje zvukova), upotreba hiperonima, savjetovanje s kolegom s kojim se dijeli kabina ili pregled dokumenata sa sastanka, podjela duge rečenice u više kraćih rečenica, predviđanje sadržaja izvornog teksta i upotreba neodređenih ili općenitih izraza koji se mogu naknadno pojasniti.

Ovisno o situaciji, određene su taktike primjerenije od drugih. Primjerice, ako se čeka pet sekundi kako bi se dobilo više informacija prije usmenog prevođenja, to različito utječe na kvalitetu usluge ovisno o brzini govornika, nervozi publike ili prisutnosti prezentacijskih materijala na ekranu čiji slajdovi možda više neće odgovarati usmenom prijevodu ako se odmak poveća.

Osim toga, taktike mogu biti proturječne. Primjerice, treba li usmeni prevoditelj izostaviti problematični dio govora, čija bi obrada mogla zasititi njegov kognitivni kapacitet, ili mu treba posvetiti dodatni kognitivni napor, čime riskira naknadno kognitivno zasićenje, koje će umanjiti razumijevanje uzastopnih segmenata? Usmeni prevoditelj dužan je u svakom slučaju zasebno, kontinuirano i u djeliću sekunde odabrati pravu taktiku ovisno o prioritetima komunikacijske situacije. Rezultati analize situacije i osnovanost taktičkih odabira ovisit će o vještinama usmenog prevoditelja (poznavanje jezika i teme, vladanje tehnikama usmenog prevođenja), uvjetima njegova rada (mogućnost pripreme, pogled na publiku, stanje umora, kvaliteta prijenosa zvuka) te njegovoj osobnoj i profesionalnoj etici.

106| Daniel Gile, *op. cit.*; vidjeti i G. Ilg, „L'apprentissage de l'interprétation simultanée. De l'allemand vers le français“, *Parallèles*, br. 1, 1978., str. 69. do 99., Cahiers de l'ETI, Université de Genève; i Roderick Jones, *Conference interpreting explained*, Routledge, Manchester, 1997.

4.2.4. - Priprema rasprave

Glavna strategija za osiguravanje potrebne visoke razine kvalitete usmenog prevođenja jest osiguravanje vremena za pripremu usmenim prevoditeljima. Svaki usmeni prevoditelj koji je raspoređen na rasprave Suda ili Općeg suda, neovisno o tome je li zaposlenik ili vanjski suradnik, raspolaže s dovoljno vremena za detaljno proučavanje spisa svakog predmeta prije rasprave. Ta je priprema neophodna i čini sastavni dio posla, a razlikuje se ovisno o opsegu spisa, složenosti predmeta i broju jezika na raspravi.

Od trenutka kada usmeni prevoditelj sazna svoje zadaće u kabini za sljedeći tjedan, počinje proučavati dokumente spisa. Priprema specijaliziran rječnik za predmet, zakonodavne tekstove i upućivanja na sudsku praksu. Treba razumjeti meritum spisa i rasuđivanje stranaka. Koristi se različitim tehnikama za razumijevanje i pamćenje. Primjerice, *mind-mapping* (vizualni prikaz ideja ili informacija u obliku dijagrama) jedna je od tehnika koje su prilično raširene među usmenim prevoditeljima na Sudu.

Posao pripreme temelji se na svim dokumentima relevantnima za predmet, kao što su relevantni zakonodavni akti i sudska praksa u tom području. Osobito se oslanja na prijevode i terminologiju koje su u tu svrhu izradili pravnici lingvisti u istom predmetu ili u povezanim predmetima koji su u tijeku ili su okončani.

Naposljetku, usmeni prevoditelj ponekad dobiva bilješke za izlaganja dan prije rasprave, odnosno netom prije njezina početka. Iz tih tekstova treba preuzeti brojeve, citate i upućivanja na zakonodavne tekstove.

Cijela ta priprema provodi se u timskom duhu, u suradnji s asistentima koji pripremaju spise i referentne dokumente te s horizontalnim službama Glavne uprave, osobito u slučaju terminološke potrebe. Taj se timski duh još više očituje u kabini, u kojoj kolega koji nije za mikrofonom stoji na raspolaganju onomu koji prevodi kako bi mu u pravom trenutku pružio referencu koja mu nedostaje, odredbu koja se navodi ili pak odgovarajuću riječ.

4.2.5. - Vještine i dužnosti usmenog prevoditelja

S obzirom na specifične izazove usmenog prevođenja na Sudu, usmeni prevoditelj u službi institucije treba vladati određenim brojem vještina i ispunjavati obveze struke u pogledu trajnog usavršavanja, povjerljivosti i lojalnosti.

Kao prvo, usmeni prevoditelj koji se svakodnevno suočava s predmetima koji su s pravnog i tehničkog gledišta iznimno složeni te s brzinom čitanja izlaganja mora imati

temeljito znanje svojih radnih jezika, britak i analitičan um kao i sposobnost izražavanja na jeziku na koji prevodi istim registrom i istom preciznošću kao i govornik. Kao drugo, usmeni prevoditelj stalno se mora usavršavati, bilo neophodnim održavanjem jezičnih vještina svoje jezične kombinacije, usvajanjem novih jezika ili sudjelovanjem na pravnim seminarima. Treba imati i solidnu opću kulturu jer se od njega ponekad traži da, u okviru govora ili kada govornici prožmu svoja izlaganja citatima ili kulturnim upućivanjima, iziđe iz pravnog registra i primijeni književniji registar.

Kao treće, usmeni prevoditelj mora jasno shvaćati svoju obvezu lojalnosti prema instituciji i građanima. Naime, obvezan je najstrožom profesionalnom tajnom u pogledu informacija koje dobiva prije rasprave i u pogledu izlaganja koja mu povjeravaju odvjetnici. Dostavljene bilješke za izlaganja namijenjene su, uostalom, samo usmenim prevoditeljima i ne dostavljaju se članovima sastava suda ni nezavisnom odvjetniku zaduženom za predmet niti se ulažu u spis predmeta¹⁰⁷. To povjerenje između njega te članova i odvjetnika stranaka od neprocjenjive je važnosti za kvalitetu usmenog prevođenja.

4.2.6. - Uključenost govornika

Suradnja s govornikom dodatna je strategija koja pridonosi kvaliteti usmenog prevođenja. Naime, kvaliteta rasprave dijelom ovisi o interakciji različitih sudionika. Stoga se činilo prirodnim pojačati suradnju između usmenih prevoditelja i govornika. Već nekoliko se godina agente i odvjetnike koji redovito izlažu pred Sudom upoznaje sa zanimanjem usmenih prevoditelja te se potiču razmjene prije, tijekom i nakon rasprava.

Tako se odvjetnici i agenti koji izlažu pred Sudom mogu upoznati sa savjetima i prijedlozima koji će olakšati rad usmenim prevoditeljima. Savjetuje im se, primjerice, da se izražavaju slobodno, razumnim tempom, bez čitanja teksta, da uvijek jasno i polako navode citate, reference, brojeve, imena, kratice itd. Međutim, ako govornik odluči slijediti pisani tekst, od njega se traži da ga unaprijed pošalje službi za usmeno prevođenje kako bi se usmeni prevoditelji mogli pripremiti.

Neposredno prije rasprave, usmeni prevoditelj koji je određen kao voditelj tima stupa u kontakt s govornicima kako bi ih podsjetio na tih nekoliko savjeta i potaknuo svaku razmjenu koja može pridonijeti boljem razumijevanju rasprava.

107 | Prethodno navedene Praktične upute za stranke koje se odnose na predmete pred Sudom, točka 67.

Naposljetku, služba nakon rasprava odgovara na pitanja govornika koji ponekad žele dobiti povratne informacije o svojoj izvedbi.

Ukratko, konferencijski usmeni prevoditelji svakodnevno se izlažu stresnoj djelatnosti tijekom koje se, osim iznimnih kognitivnih izazova simultanog prevođenja, suočavaju s osjetljivim traženjem rješenja u pravnom prevođenju.

S obzirom na problematiku u predmetima koji se vode pred višejezičnim sudom, simultano prevođenje tijekom rasprava mora biti precizno i vrlo kvalitetno. U tu svrhu sud i njegova služba za usmeno prevođenje uspostavljaju radno okruženje kojim se potiče kvaliteta. To okruženje promiče strategije kojima se stvaraju optimalni uvjeti za otklanjanje rizika kognitivnog zasićenja usmenih prevoditelja tijekom rasprava. Te strategije, primjerice, obuhvaćaju osiguravanje dovoljno vremena za pripremu, poštovanje standarda kvalitete prijenosa zvuka i slike, trajno usavršavanje i suradnju sa sudionicima.

Kada uđu u kabinu, konferencijski prevoditelji u svakom slučaju i u svakom trenutku odabiru odgovarajuću taktiku za usmeno prevođenje kako bi izvršili svoju zadaću. Stoga je važno zaposliti usmene prevoditelje najboljih kvalifikacija u pogledu kompetencija, učinkovitosti i integriteta, koje se općenito potvrđuju diplomom sveučilišnog diplomskog studija i uspješnošću na *akreditacijskom ispitu* ili zahtjevnom natječaju.

Kao što se to prethodno navelo, zbog izazova prevođenja na međunarodnim sudovima potrebno je angažirati pravnike, koji jedini mogu ocijeniti pravni opseg svojih odabira za prijevod dokumenata spisâ te presuda i mišljenja. Zbog specifičnih kognitivnih izazova simultanog prevođenja tijekom usmenog dijela višejezičnog postupka potrebni su iskusni konferencijski usmeni prevoditelji, koji jedini mogu savladati trajni rizik od kognitivne zasićenosti te osigurati tečnost i jasnoću rasprave, neovisno o kojem je jeziku riječ.

4.3. - Pomoćni alati za višejezičnost

4.3.1. - Terminologija

Kao što se to može vidjeti, terminološke poteškoće s kojima se moraju suočavati lektori, redaktori, pismeni prevoditelji, usmeni prevoditelji, pravnici lingvisti i građani jesu stvarne, osobito kada je riječ o pravnim tekstovima, a uključuju sinonimiju, polisemiju, nejasnoću pojmova, jezik koji koristi više kultura, zastarjelost pojmova, lažne parove itd.

Kako bi se osigurala besprijekorna kvaliteta tekstova sudske prakse na svim jezicima Unije i, slijedom toga, olakšao pristup i razumijevanje, neophodno je raspolagati

pouzdanom terminologijom. Isto tako, kako bi se osigurala specifična pravna diskusija tijekom rasprave, terminologija je ključna za kvalitetno usmeno prevođenje.

Terminološki posao organizira se na različitim razinama: uspostavljanje terminoloških zbirki, prethodna obrada dokumenata koje treba prevesti, koju provodi osoba i koja se sastoji od navođenja terminoloških kartica koje treba provjeriti za prevođenje određenih pojmova nacionalnog prava, podrška i obuka pravnika lingvista, obogaćivanje i konsolidacija opće zbirke nazivlja u terminološkoj bazi podataka *IATE* te naposljetku poboljšanje međuinstitucijske i međunarodne terminološke suradnje.

Glavni je izazov pravnika lingvista pronaći najprikladnije rješenje kada ne postoji funkcionalni ekvivalent i kada u ciljnom jeziku nema odgovarajućeg pojma koji označuje isti pravni pojam. Njegov posao često se sastoji od uspoređivanja heterogenih pravnih sustava i pronalaženja novih prevoditeljskih rješenja. Korištena terminologija mora biti što ujednačenija, što podrazumijeva mogućnost preuzimanja rezultata prethodnih terminoloških promišljanja. Rezultat tog promišljanja u neobrađenom obliku proizlazi iz prošlih prijevoda. Međutim, učinkovito upravljanje terminologijom pretpostavlja prikupljanje rezultata terminoloških promišljanja u opću bazu za pretraživanje, ali i dijeljenje intelektualnog i pravnog puta koji je doveo do tih rezultata. Ako se nakon dugotrajnog istraživanja poredbenog prava pronađe rješenje za prevoditeljski problem iz nacionalnog prava, važno je zabilježiti to rješenje na strukturiran i dokumentiran način u okviru terminološke kartice. Ključno je zabilježiti rezultate istraživanja poredbenog prava kako se ne bi izgubio izvršeni rad i kako bi terminološki odabiri mogli ostati dosljedni.

Naime, takvim se bilježenjem omogućuje da se pronađu ne samo predloženi izrazi za svaki pojam u različitim pravnim sustavima nego i dokumentarni i terminološki elementi kojima se jamči relevantnost, jasnoća, preciznost i pouzdanost odabira pravnika lingvista koji su izradili pojedinačne terminološke kartice. U kontekstu rada koji se temelji na postojanju 28 pravnih sustava i 24 službena jezika, takva terminološka baza, upotpunjena bilješkama o poredbenom pravu, uvelike pojednostavnjuje pretraživanje poredbenog prava potrebno za prijevod tekstova, osobito u okviru prethodnog postupka.

Uspostavljanje terminološkog okvira i prethodna terminološka obrada imaju za cilj učiniti isplativijim istraživanje koje provode pravnici lingvisti, što se odražava u uštedi vremena tijekom rada na prijevodu, većoj terminološkoj dosljednosti i boljoj kvaliteti prijevoda.

Rezultat istraživanja koja provode pravnici lingvisti, osobito u pogledu poredbenog prava, kojima nastoje razjasniti pojmove i pronaći rješenja prevoditeljskih problema stoga se sustavno bilježi u bazu podataka koja sadržava terminološke kartice podijeljene

prema pojmovima¹⁰⁸. Kada pravnik lingvist izrađuje terminološku karticu u bazi podataka tijekom prijevoda teksta ili u okviru sustavne izrade po područjima, on se oslanja na više izvora. Oni uključuju regulatorne akte Unije (prednost imaju termini iz primarnog prava, a zatim oni iz sekundarnog prava, koje ponekad treba ispraviti), sudsku praksu (uzimajući u obzir autonomne pojmove čiji se smisao može razlikovati od smisla koji vrijedi u nacionalnom pravu) i nacionalno pravo. Moguće situacije uključuju sljedeće. Ako izraz odgovara i u potpunosti se može prenijeti iz jednog pravnog sustava u drugi, postupak je jednostavan. Ako je podudaranje djelomično, treba objasniti razlike. Ako više od jednog pojma odgovara izrazu koji je prisutan u jednom ili više pravnih sustava istog jezika (polisemija), to također treba dokumentirati. Ako među pojmovima nema podudarnosti, suočavamo li se u tom slučaju s neprevodivim izrazom? Naravno da ne jer se odluke Suda moraju prevesti u cijelosti, a pravnik lingvist može, kao i u okviru prijevoda, primijeniti jedan ili više već opisanih pristupa (*vidjeti točku 4.1.3.*).

U svakom slučaju, odabire valja obrazložiti i dokumentirati. Pravnik lingvist koji stvori terminološki unos, jednako kao i onaj koji ga odabere prilikom prijevoda, treba moći opravdati svoje odabire. Svoje razmišljanje često potkrepljuje doprinosom svojih kolega, kabineta i stručnjaka za nacionalno pravo.

Terminološka kartica tako sadržava informacije koje su pravniku lingvistu omogućile da pronađe terminološko rješenje i opravda svoj odabir. U terminološkoj kartici navode se i sve poteškoće na koje se naišlo. Informacije prikupljene o pojmu i zabilježene u terminološkoj kartici omogućuju ne samo pronalaženje izraza nego i:

- stavljanje pojma u jasan kontekst (područje pojma i konteksta izraza);
- brzo saznanje o tome postoji li pojam u predmetnom pravnom sustavu;
- brzo razumijevanje pojma (definicija i bilješke s objašnjenjem);
- stavljanje pojma u kontekst sustava i pristup informacijama o povezanim pojmovima (terminološko stablo);
- poznavanje podrijetla (pravni sustav) i izvora izraza (terminološke reference) te procjenu pouzdanosti i relevantnosti;

108| Caroline Reichling, op.cit.

- pravljenje razlike između izraza koji označavaju pravni pojam i formulacija stvorenih za izražavanje pojmova stranog prava;
- pristup informacijama o upotrebi ili procjeni izraza (preferirani, neprikladan, zastarjeli izraz itd.);
- pronalazak sažetka promišljanja nakon usporedbe pravnih sustava (između nacionalnih prava ili između nacionalnog prava i prava Unije), kao i brz pristup odabranoj pravnoj teoriji;
- pristup upozorenjima za izbjegavanje određenih zamki (lažni parovi, bliski pojmovi, netočni izrazi itd.).

Terminologija koju utvrđuju pravnici lingvisti najprije je namijenjena njima jer pouzdana terminologija povećava i produktivnost i kvalitetu pravnih prijevoda. Naime, terminološke kartice pojednostavnjuju istraživanja poredbenog prava koja su nužna za prevođenje određenih vrsta dokumenata (osobito odluka kojima se upućuje zahtjev za prethodnu odluku i očitovanja država članica). To ipak nije sve: te kartice olakšavaju rad i drugim službama Suda koje moraju razumjeti, izraditi ili pak tumačiti pravni sadržaj. Štoviše, one su na raspolaganju jezičnim službama drugih institucija Unije preko (međuinstitucijske i javne) baze podataka IATE, što omogućuje doprinos povećanju dosljednosti između zakonodavstva Unije i nacionalnih pravnih sustava. Naposljetku, terminološki rad Glavne uprave za višejezičnost (DGM), osobito *Komparativni višejezični pravni rječnik (VJM)*¹⁰⁹, pobuđuje sve veći interes, koji premašuje razinu institucija jer je taj rad koristan svima koji trebaju razumjeti i izraditi pravni sadržaj: građanima, pravnim stručnjacima i nacionalnim sudovima.

Terminologija i usmeni prevoditelji

Usmeni prevoditelji na Sudu redovito pomažu odjelu odgovornom za terminologiju. Međutim, oni su u pravilu više korisnici terminologije koja se nalazi u bazi podataka IATE (*vidjeti točku 4.3.2.*) i koja proizlazi iz regulatornih akata, sudske prakse i prijevoda postupovnih dokumenata u predmetu, koje su izvršili pravnici lingvisti. Osim toga, upoznavanje s terminologijom predmeta dio je pripreme rasprava (*vidjeti točku 4.2.4.*).

109| Za pretraživanje po instituciji ili zbirci vidjeti brošuru s objašnjenjem https://iate.europa.eu/assets/brochure_search_by_collections_and_download.pdf

Ako usmeni prevoditelji koji su raspoređeni na neku raspravu imaju dvojbe u pogledu različite terminologije, međusobno se dogovaraju kako bi svi usmeni prevoditelji u nekoj kabini upotrebljavali iste izraze. U vrlo rijetkim slučajevima kada utvrde da neki neprikladan element terminologije predstavlja problem tijekom rasprave, o tome obavještavaju službu za pismeno prevođenje kako bi to uzela u obzir u daljnjem postupku u pogledu mišljenja i presude, odnosno radi ažuriranja predmetne terminološke kartice.

Terminologija u kontekstu pravosudnih mreža Unije

Suradnja s vrhovnim i ustavnim sudovima država članica uspostavljena je u okviru Pravosudne mreže Europske unije (RJUE), stvorene 2017. na Forumu sudaca koji je okupio ustavne i vrhovne sudove država članica i Sud povodom 60. obljetnice potpisivanja Rimskih ugovora. U siječnju 2018. članovima sudova koji su sudjelovali u projektu predstavljena je višejezična platforma koja omogućuje sigurnu razmjenu i dijeljenje dokumenata i informacija.

Tako platforma RJUE svojim članovima stavlja na raspolaganje zbirku dokumenata, koje su odabrali sudovi sudionici, koji se odnose na primjenu prava Unije koju provode sudovi država članica i Sud.

S obzirom na uspjeh platforme i interes koji bi pravni stručnjaci mogli imati za njezin određeni sadržaj, sudovima članovima predložilo se da u posebnoj rubrici na stranici Curia stave na raspolaganje neke sadržaje platforme RJUE. Ta posebna rubrika stvorena je 2021., a prvi doprinos Suda u pogledu suradnje bila je objava postojećih jezičnih i terminoloških izvora (osobito terminoloških kartica i dokumentacije). Dijeljenje tih izvora pridonosi razumijevanju različitih nacionalnih prava, pomaže u radu na izradi i prevođenju sadržaja, olakšava razmjene među pravnicima iz različitih pravnih kultura, koji stoga mogu komunicirati na jeziku sporazumijevanja, a istodobno imaju mogućnost upućivanja na terminološke kartice Suda radi boljeg razumijevanja pravnih pojmova, za opisivanje sadržaja dokumenta korištenjem objašnjenih pojmova itd.

Osim toga, svaki sud može proslijediti nacionalne jezične i terminološke izvore koji mogu biti zanimljivi drugim sudovima, uključujući Sud.

Drugi oblik predviđene terminološke i jezične suradnje odnosi se na uspostavljanje virtualne mreže (forumi ili slično) gdje svatko može dati svoj doprinos postavljanjem i odgovaranjem na pitanja o pojmovima iz nacionalnog prava. Služba Suda za terminologiju pak može pretraživati svoju terminološku bazu podataka kako bi olakšala razumijevanje

pitanja i sastavljanje odgovora. Usto, sve pružene informacije mogu se korisno ponovno upotrijebiti u terminološkoj bazi podataka, što je svima korisno.

Zahvaljujući toj mreži moguće je i obogatiti ili ispraviti terminološke izvore Suda, koji su sada zajednički. Takva suradnja može uključivati i nadzor, u smislu da nacionalni sudovi mogu najbolje uočiti opravdavaju li zakonodavni i regulatorni razvoj da se preispitaju određeni terminološki podaci.

4.3.2. - Višejezični alati za pretraživanje

Pravnici lingvisti i usmeni prevoditelji Suda u okviru svakodnevnog rada provode brojna istraživanja, a u tome im pomažu višejezični alati za pretraživanje koje je razvio Sud ili su razvijeni na međuinstitucijskoj razini.

Kada je riječ o terminologiji, pravnici lingvisti i usmeni prevoditelji oslanjaju se na IATE¹¹⁰, terminološku bazu podataka zajedničku svim institucijama Unije, koja je velikim dijelom javna. Tamo mogu osobito pretraživati terminološke zbirke Suda (*Komparativni višejezični pravni rječnik* ili VJM, terminologiju poslovnika sudova Suda, nazive nacionalnih sudova itd.). Podaci (koji su višejezični i višesustavni) koji proizlaze iz temeljitog istraživanja poredbenog prava prikazuju se u obliku detaljne terminološke kartice.

Što se tiče višejezičnog pretraživanja cjelovitih pravnih tekstova, kao prvo treba navesti EUR-Lex¹¹¹, koji pruža pristup pravu Unije. Ta stranica omogućuje, među ostalim, pregled zakonodavstva i sudske prakse uz dvojezični ili trojezični prikaz.

Pretraživač Suda *EURêka* pak pruža pristup sudskoj praksi Unije, ali i postupovnim aktima koje su podnijele stranke u predmetima te drugim unutarnjim i vanjskim dokumentima (bilješke pravne teorije). Pravnici lingvisti koriste se i internetskom stranicom Suda, Curia, na kojoj se nalazi detaljan obrazac¹¹² za pretraživanje sudske prakse i koja je referentni izvor za različite jezične verzije tekstova kojima se uređuju postupci.

110| <https://iate.europa.eu/home>

111| <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

112| <https://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=hr>

Potrebno je napomenuti da je za ciljano pretraživanje zahtjevâ za prethodnu odluku na stranici posvećenoj Pravosudnoj mreži Europske unije (RJUE, poveznica: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_2170125/hr/) dostupna posebna konfiguracija obrasca za pretraživanje. Od 1. srpnja 2018. moguće je pregledavati i nacionalne odluke kojima se upućuju zahtjev za prethodnu odluku, na svim dostupnim jezičnim verzijama.

Prednost međuinstitucijskog metapretraživača QUEST, alata za jezično pretraživanje, jest istodobno pretraživanje nekoliko izvora. Ti izvori obuhvaćaju, među ostalim, IATE, međuinstitucijske prijevodne memorije dostupne preko sustava Euramis, kao i baze podataka cjelovitih tekstova poput EUR-Lexa.

Euramis je skup prijevodnih memorija koje u njega učitavaju institucije, uključujući i Sud. S pomoću tog alata izrađuju se radni spisi koji se dostavljaju pravnicima lingvistima u okviru okruženja Trados Studio (*vidjeti točku 4.3.3.*).

4.3.3. - Alati za potpomognuto prevođenje

Glavna uprava za višejezičnost koristi najsuvremenije alate za potpomognuto prevođenje. Ti su alati posebno osmišljeni na međuinstitucijskoj razini ili su ih razvili dionici tržišta kako bi se zadovoljile potrebe službi za prevođenje, posebno službi za prevođenje institucija Unije. Ti alati bitno pridonose radu pravnika lingvista. Njihova upotreba ovisi o specifičnim intelektualnim procesima potrebnima u svakoj fazi prijevoda. Pravnik lingvist ostaje u središtu prevoditeljske djelatnosti i odlučuje o alatima koje namjerava koristiti. To nazivamo proširenim prevođenjem¹¹³. Alati za potpomognuto prevođenje pojedinačno postaju sve učinkovitiji, ali se njihova sposobnost međusobnog komuniciranja i međusobnog obogaćivanja i dalje može poboljšati kako bi se ponudila rješenja i pomagala koja su sve relevantnija i preciznija pravniku lingvistu, koji je i dalje najvažniji u postupku prevođenja. .

113| „[La] ‚Traducción aumentada‘ (De Palma, 2017) o ‚asistida por conocimiento‘ (do Carmo et al., 2016: 149) [...] consiste en integrar las tecnologías de traducción disponibles en cada caso en el proceso de traducción de modo que se optimice el rendimiento de los traductores y sin que por ello estas tecnologías asuman el control total o parcial del proceso de traducción.

‚Prošireno prevođenje‘ (De Palma, 2017.) ili ‚prevođenje potpomognuto znanjem‘ (do Carmo i dr. 2016.: 149) [...] obuhvaća integraciju prevoditeljskih tehnologija dostupnih za svaku situaciju u postupak prevođenja kako bi se optimirala učinkovitost prevoditelja a da te tehnologije pritom ne preuzmu potpunu ili djelomičnu kontrolu nad postupkom prevođenja“. Chelo Vargas-Sierra, „La estación de trabajo del traductor en la era de la inteligencia artificial. Hacia la traducción asistida por conocimiento“, *Revue Pragmalingüística*, prosinac 2020.

Radno okruženje: Trados Studio

Služba za pismeno prevođenje Suda svim svojim pravnicima lingvistima stavlja na raspolaganje posebno radno okruženje za prevođenje. Trenutačno se upotrebljava uređivač Trados Studio, proizvod koji je bio uspješan na posljednjim dvama međuinstitucijskim javnim natječajima. To radno okruženje istodobno prikazuje izvorni i ciljni tekst, tako da se jedna uz drugu prikazuju rečenice koje su već prevedene, koje je potrebno prevesti, koje su u procesu prevođenja ili za koje postoje „strojni” prijedlozi za prijevod. Svrnjivanje jezičnih verzija omogućuje da se nakon prijevoda ažurira međuinstitucijska baza podataka Euramis. S pomoću programa Trados Studio pravnik lingvist može aktivirati druge alate za potpomognuto prevođenje. Ta mogućnost predstavlja čvrstu podlogu za daljnja poboljšanja, obogaćivanja i razvoj u okviru proširenog prevođenja.

IATE, Quest, DocFinder i Euramis

Alati kojima trenutačno raspolažu pravnici lingvisti Suda preko radnog okruženja Trados Studio jesu IATE i QUEST (vidjeti točku 4.3.2.) , kao i DocFinder, Euramis i neuronsko strojno prevođenje.

Metapretraživač DocFinder objedinjuje, pojednostavnjuje i ubrzava pristup dokumentima s jednog sučelja. Jedna od njegovih najpraktičnijih funkcija jest automatsko stvaranje hiperpoveznica na referentni dokument na temelju ponekad fragmentarnih elemenata citata.

Euramis omogućuje da se u Trados Studio unesu već prevedeni „segmenti” (rečenica ili dijelovi rečenica). Naime, Trados Studio može automatski analizirati svaki segment teksta koji treba prevesti i, u slučaju da ima velik postotak sličnosti s drugim već prevedenim segmentom koji se nalazi u bazi podataka Euramis, alat će taj segment prikazati uz isticanje eventualnih razlika. Prijedlozi iz baze podataka Euramis vrlo su kvalitetni jer se u Euramis unose samo prijevodi najbolje kvalitete, koje su izradili i finalizirali pravnici lingvisti ili prevoditelji, uz podršku informatičkih alata ili bez nje. Pravnik lingvist može odlučiti prikazati samo unaprijed prevedene segmente čija razina podudaranja s izvornim segmentima doseže minimalni postotak, koji prema zadanim postavkama iznosi 65 %. I dalje treba biti siguran u podrijetlo prethodno prevedenih segmenata. Primjerice, ako se navodi izravni ili neizravni citat, ne prihvaća se bilo koji prijevod samo na temelju toga što je semantički i jezično pravilan. Potrebno je i da prijevod dolazi upravo iz citiranog izvora. Upravo je iz tog razloga Glavna uprava za višejezičnost razvila alat koji omogućuje da se iz Euramisa odabere dokumentacija koja je najvjerojatnije najviše relevantna za određeni prijevod. Segmenti koji proizlaze iz te dokumentacije imaju prednost u okviru programa Trados Studio, i to zahvaljujući učinku ponderiranja. Naime, kada se izradi prevoditeljski projekt, pravnik lingvist dobiva „*funkcionalni komplet*” koji može ili ne mora dopuniti i koji automatski sadržava niz relevantnih dokumenata: primjerice, dokumente koji su već prevedeni u okviru istog predmeta ili povezanih predmeta, dokumente citirane u tekstu koji treba prevesti itd. Kako bi se dodatno povećala relevantnost, jezični odjeli za svoj jezik utvrđuju referentnu frazeologiju (opća ili specifična za određenu vrstu spora) te se ona integrira u funkcionalni komplet.

Nužnost provjere koju provodi pravnik lingvist

Neovisno o kvaliteti alata za potpomognuto prevođenje, stručnjak za pravni prijevod uvijek mora provjeriti strojni prijedlog, čak i ako je izvorni dokument tog prijedloga akt relevantan u predmetnom kontekstu i ako razina podudaranja između predloženog segmenta i segmenta koji treba prevesti iznosi 100 %¹¹⁴.

Isto tako, stroj može prouzročiti nepravilnosti zbog pogrešaka u sravnjivanju jezičnih verzija unutar same baze Euramis i predložiti prijevod nekog drugog segmenta

114| Primjerice, za segment izvučen iz članka 39. Direktive 2014/33/EU Europskog parlamenta i Vijeća stroj za sintagmu „sve države članice poduzimaju sve potrebne mjere kako bi osigurale [...]” predlaže dva neznatno različita prijevoda na engleski jezik, ali oba imaju razinu podudarnosti s izvornikom od 100 %: „all Member States shall take the *measures necessary* to ensure that...” i „all Member States shall take the *necessary measures* to ensure that ...”. Samo je jedan prijevod točan, no stroj to ne zna: za to je potrebna ljudska odluka.

umjesto onoga koji je trebao prikazati. Međutim, prevoditelj ili pravnik lingvist također može počiniti pogreške u prijevodu, a ako se te pogreške nikada ne uoče, one ostaju u tekstovima koji se unose u bazu podataka te se predlažu njezinim korisnicima.

Naposljetku, iako je preuzimanje postojećih prijevoda često korisno rješenje, ono je ipak konzervativno: moguće je da prijedlozi više ne odgovaraju aktualnim pristupima i stavovima, primjerice, u području uključenosti. Stoga je ključna kvaliteta segmenata u bazi podataka Euramis i njihova sravnjivanja te joj sve institucije Unije pridaju najveću pažnju. Međutim, i dalje postoji mogućnost pogreške ili neprikladnosti te je na pravniku lingvistu da ih ispravi. Naposljetku, valja napomenuti da većina rečenica koje pravnik lingvist treba prevesti nikada nije prevedena: prevodi ih slobodno, uz primjenu prikladne terminologije, pri čemu se koristi drugim moćnim alatom: „strojnim“ prevođenjem.

Alati za strojno prevođenje: eTranslation i DeepL Pro

Okruženje Trados Studio integrira i alat za strojno prevođenje. Još 2018. alati te vrste funkcionirali su na temelju statistike, odnosno oslanjali su se na informatički model uspostavljen na velikim korpusima tekstova te su nudili prijevode prema matematičkoj vjerojatnosti njihove relevantnosti. Sada funkcioniraju na neuronskoj osnovi, nazvanoj tako po sličnosti s funkcioniranjem mreže neurona u ljudskom mozgu. Za to je potreban postupak u dvije faze. Prvi korak sastoji se od poučavanja neuronskih pretraživača na temelju golemih korpusa sravnjenih dvojezičnih segmenata, iz kojih ti pretraživači „uče“ odnos između segmenata: to je faza poučavanja neuronskih pretraživača¹¹⁵. Kada se uvježbaju, ti pretraživači mogu se upotrebljavati za predviđanje prijevoda zahvaljujući algoritmima koji pridonose uzastopnom ponderiranju utvrđenih veza, primjenom pristupa na temelju vjerojatnosti, gramatike, konteksta i drugih. Prijedlozi tih alata korisni su i često dojmivi. Opća javnost i internetske stranice obično se koriste takvim neuronskim alatima za izradu približnih prijevoda. Profesionalni prevoditelji, uključujući pravne prevoditelje, također ga upotrebljavaju za pomoć u procesu prevođenja.

eTranslation vrlo je učinkovit neuronski alat koji je razvijen i financiran na međuinstitucijskoj razini. Taj je alat upotrijebio opsežnu bazu podataka Euramis kako bi u početku poučio programe za neuronsko prevođenje koji nude prijedloge prijevoda s engleskog na sve druge službene jezike i obrnuto, kao i između njemačkog i francuskog jezika. Postupno

115 | Pretraživač stvoren na temelju uzastopnih slojeva tisuća neuronskih veza koje su toliko složene da se taj proces poučavanja na temelju korpusa često naziva „deep learning“ (duboko učenje).

su se razvijali dodatni programi na zahtjev različitih institucija, a osobito Suda, kako bi se odgovorilo na specifične potrebe ili tematike. Tako su se, na zahtjev službe za pismeno prevođenje Suda, programi poučavali isključivo na temelju sudske prakse Suda i Općeg suda. Uzimajući u obzir načine rada Suda, ti su se programi poučavali za izradu izravnih dvosmjernih prijevoda između svih službenih jezika i jezika vijećanja. Koriste se samo korpusom koji je najrelevantniji za službu za pismeno prevođenje Suda: njegovim vlastitim korpusom. Ti programi preuzimaju pravni jezik Suda.

Pravnici lingvisti na Sudu mogu upotrebljavati i alat dostupan na tržištu pod nazivom DeepL Pro, koji daje vrijedne rezultate, osobito za određene jezične kombinacije i za određene kategorije tekstova koji su manje tehnički u pravnom pogledu. Na sveučilištima i u okviru institucija Unije¹¹⁶, uključujući Sud, proveli su se razni pokušaji procjene kvantitativnog doprinosa tih alata. Točno je da je teško s preciznošću izmjeriti taj doprinos, s obzirom na metodološke poteškoće povezane s određenim parametrima (sposobnost prevoditelja, uvjeti rada, kvaliteta završnog proizvoda). Međutim, alati za strojno prevođenje nedvojbeno imaju znatnu dodanu vrijednost, čak i ako se od stroja danas ne očekuje da dosegne razinu ljudskog prijevoda. Naime, postupak je automatski i njegove rezultate treba procijeniti, provjeriti i, prema potrebi, kritizirati ljudska inteligencija. Čak i ako prilikom strojnog prijevoda većinu vremena dolazi do malog broja nepravilnosti, on ne može izvesti ono što podrazumijeva kvalitetan proces prevođenja: uranjanje u intimu misli autora kako bi se uspjela shvatiti i usvojiti poruka te kako bi se ideja prenijela u istom jezičnom registru. Štoviše, postoje druga ograničenja, primjerice tehnička, kao što je ispuštanje riječi, ili konceptualna, kao što su nemogućnost „prisiljavanja” stroja na to da predlaže određenu terminologiju kojom se odstupa od one uobičajene ili terminologiju koja se rijetko upotrebljava u odnosu na onu koja se predlaže od početka jer je uključena u korpus za poučavanje.

116| Zajednička studija Komisije i Sveučilišta u Gentu: „Assessment of neural machine translation output in DGT’s language departments”, 3. lipnja 2019.; Lieve Macken, Daniel Prou i Arda Tezcan. *Quantifying the Effect of Machine Translation in a High-Quality Human Translation Production Process*, Informatics, 7., 12., 2020.: <https://doi.org/10.3390/informatics7020012>

Opravdano postoje visoka očekivanja u pogledu neuronskog alata, ali dolazi i do nesporazuma između korisnikâ i autora pravnih prijevoda. Jedni tvrde da je grubi rezultat stroja već vrlo koristan i da ih dovodi vrlo blizu odgovarajućem razumijevanju izvornog teksta; drugi znaju da se svaki prevedeni segment mora kritički analizirati na isti način kao da je taj segment preveden *ex novo*. Znaju i da se jaz između razumijevanja koje omogućuje strojni prijevod i savršenog razumijevanja nalazi upravo u dijelu procesa pravnog prevođenja koji je najviše intelektualan i stoga dugotrajan, osobito kada je u pitanju nastajanje prava koje izravno proizvodi primjenjiva prava i obveze.

Prethodno navedeni informatički alati kombiniraju se radi promicanja produktivnosti i kvalitete rada pravnikâ lingvistâ Suda. Ti alati pridonose umanju najjednostavnijeg dijela njihova radnog opterećenja te im time omogućuju da se bolje usredotoče na složenije i pravne dijelove, koji zahtijevaju velik trud. Strukturno povećanje produktivnosti službe za pismeno prevođenje Suda može se objasniti nizom čimbenika (individualni naponi, eksternalizacija, terminologija, usavršavanje itd.) kojima se na sve učinkovitiji način dodaju nove tehnologije.

4.3.4. - Alati za pomoć u usmenom prevođenju

Usmeni prevoditelji na raspolaganju imaju stranicu u okviru intraneta svoje službe, posvećenu pripremi rasprava. Na njoj su na jednom mjestu obuhvaćeni svi informatički alati koji su im potrebni za pripremu i koji u biti odgovaraju alatima pravnikâ lingvistâ. Na njoj nalaze, primjerice, poveznice na resurse koji sadržavaju sve dokumente postupka nekog predmeta, na dokumente koje su pripremili pravnici lingvisti ili horizontalne službe Glavne uprave ili pak na jezične ili terminološke baze podataka kao što su Euramis, Quest ili IATE.

Iste su poveznice dostupne u kabini zahvaljujući računalu kojim su opremljeni svi usmeni prevoditelji. Međutim, usmeni prevoditelj najviše upotrebljava informatičke alate tijekom pripreme. Naime, neposrednost simultanog prevođenja svodi na minimum dostupno vrijeme i kognitivnu energiju za pretraživanje na računalu tijekom usmenog prevođenja. Stoga se usmeni prevoditelj u biti oslanja na kvalitetu svoje pripreme, na svojeg kolegu u kabini i svoje osobne i profesionalne sposobnosti (*vidjeti točku 4.2.*).

4.3.5. - Usmeno prevođenje intervencija koje se iznose na daljinu

Tijekom krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 uspostavljeni su novi načini sudjelovanja na daljinu, kako bi se omogućilo Sudu i Općem sudu da od 25. svibnja 2020. počnu održavati rasprave koje su se morale otkazati ili odgoditi u ožujku. Naime, iako usmeni prevoditelji i dalje rade u raspravnim dvoranama, neki govornici koji su spriječeni doći u Luxembourg zbog zdravstvenih ograničenja prvi su put ovlašteni sudjelovati u raspravi na daljinu. Budući da su kvaliteta i stabilnost signala neophodne za osiguravanje neprekinutog i kvalitetnog usmenog prevođenja, uspostavljen je postupak za prethodno odobrenje mjesta na kojima se nalazi govornik. Osim toga, prije svake rasprave koja uključuje sudjelovanje na daljinu ispituje se kvaliteta komunikacije. Ako kvaliteta nije dostatna, predsjedatelj može odlučiti otkazati ili prekinuti raspravu.

Usmeno prevođenje govornika koji izlaže s udaljenog mjesta omogućuje se zahvaljujući uspostavljanju sigurnih tehnika prijenosa zvuka i slike u predmetnim raspravnim dvoranama. Sud je odabrao sustav oduznačnika kojim se omogućuje kompresija (kodiranje) i dekompresija (dekodiranje) prijenosâ, čime se jamči integritet i, prema potrebi, povjerljivost komunikacije.

Međutim, tehnički aspekt nije jedini koji pritom treba uzeti u obzir. Naime, tehničari trebaju biti prisutni kako bi nadzirali alate i vezu te ih se često poziva da riješe poteškoće u stvarnom vremenu. Osim toga, taj novi način rada izlaže same usmene prevoditelje povećanom stresu, kao i još većoj kognitivnoj opterećenosti¹¹⁷, tako da taj dodatni zamor treba uzeti u obzir u okviru upravljanja vremenom zadatka, čemu se dodaje i rizik od prekoračenja predviđenog trajanja rasprave.

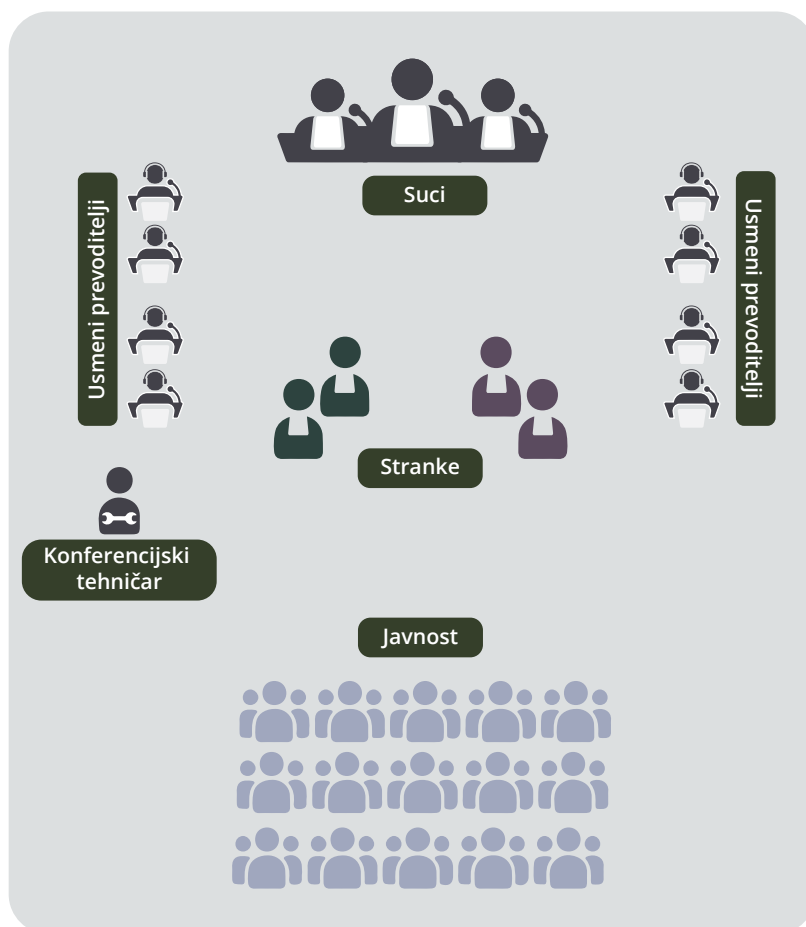
Uspostavljanje tog novog načina sudjelovanja na raspravi i usmenog prevođenja provelo se u teškim uvjetima zdravstvene krize te je trebalo svladati brojne tehničke, kulturne i organizacijske prepreke. To se postiglo zahvaljujući angažmanu usmenih prevoditelja i tehničara, u bliskoj suradnji s njihovim rukovodstvom, tajništvima i kabinetima predsjednikâ sudova. Uspjeh je bio toliki da je europska ombudsmanica Emily O'Reilly Sudu 2021. dodijelila nagradu za dobru upravu u kategoriji „Izvrsnost u inovaciji/transformaciji”.

117| Vidjeti primjerice za sažetak u tom području Sabine Braun, „Remote Interpreting” H. Mikkelsen & R. Jourdenais (ur.), *Routledge Handbook of Interpreting*, Routledge, London/New York, 2015., str. 352. do 367.

Usmeno prevođenje izlaganja na daljinu

Udaljeno mjesto

4.3.6. - Usmeno prevođenje na daljinu

Tijekom krize povezane s pandemijom bolesti COVID-19, radi kombinacije intervencija na daljinu putem videokonferencija i potpune jezične pokrivenosti u okviru rasprava pred velikim vijećem Suda ili punim sastavom, ponekad je bilo potrebno „povezivanje” nekoliko dvorana.

Naime, zbog proširenog jezičnog uređenja pojedinih rasprava i ograničenja povezanih s pandemijom (prisutnost jednog, dvaju ili triju usmenih prevoditelja u kabini, ovisno o uvjetima utvrđenim sanitarnim protokolom) moglo se dogoditi da nema dovoljno kabina za sve usmene prevoditelje u timu, čak i u najvećoj dvorani Suda.

Slijedom toga, kako bi se riješio problem nedostatka kabina u glavnoj raspravnoj dvorani, dio tima prevodio je iz drugih dvorana povezanih s glavnom dvoranom. U tim dvoranama usmeni prevoditelji radili su na temelju zvuka i slike koji su se prenosili iz glavne dvorane i s udaljenih mjesta. To nazivamo „usmenim prevođenjem na daljinu”.

Stoga je „povezivanje” dvorana povezivanjem kabina za usmeno prevođenje koje se nalaze u glavnoj raspravnoj dvorani s kabinama koje se nalaze u jednoj ili više sporednih dvorana omogućilo da se povećaju mogućnosti jezične pokrivenosti rasprave u tom razdoblju pandemije, koje je otežavalo obavljanje usmenog prevođenja u normalnim uvjetima.

5. - Što budućnost donosi za višejezičnost?

5.1. - Uvjeti za otkrivanje talenata

Izbljedgele su granice unutar Europe. Građani Europe putuju, upoznaju se, sklapaju prijateljstva i međusobno se obogaćuju. Kako bi u potpunosti iskoristili taj veliki dar našeg vremena, ljudi trebaju komunicirati ili, bolje rečeno, razumjeti jedni druge. Međutim, razumijemo li doista drugu osobu ako nas ne zanima njezin jezik ili kultura? Kako bi Nijemac mogao razumjeti Francuza koji mu govori o „bitci kod Trafalgara” ako ne razumije ni jezik ni povijest tog Francuza? Kako će Portugalac razumjeti Latvijca koji mu govori o „državljanstvu” ako za njega „državljanstvo” i „građanstvo” znače isto? Možemo li uopće razumjeti drugost ako nismo istražili barem još jedan jezik i susreli se s kulturom i svjetonazorom koji su s njime povezani?

Učenje drugog jezika, čak i samo jednog, pruža temeljno razumijevanje drugosti. Netko drugi nije ja; naše zajedničke vrijednosti temelje se na povijesti, jezicima i različitim svjetonazorima, a svaki može obogatiti neki drugi. Kada osvijestimo postojanje vlastite drugosti, učenje dodatnih jezika donosi nam više razumijevanja, omogućuje kodove komunikacije sa svakim ljudskim bićem koje dijeli taj jezik.

Mit jeder Sprache mehr... ¹¹⁸

Mit jeder Sprache mehr, die du erlernst, befreist
Du einen bis daher in dir gebundnen Geist,
Der jetzo tätig wird mit eigner Denkverbindung,
Dir aufschließt unbekannt gewes'ne Weltempfindung,
Empfindung, wie ein Volk sich in der Welt empfunden ;
Nun diese Menschheitsform hast du in dir gefunden.
Ein alter Dichter, der nur dreier Sprachen Gaben
Besessen, rühmte sich, der Seelen drei zu haben.
Und wirklich hätt' in sich nur alle Menschengeister
Der Geist vereint, der recht wär' aller Sprachen Meister.

Sa svakim novim jezikom koji svladaš
dosad u tebi sputani duh oslobađaš,
Koji se sada svojim tokom misli budi
I otkriva ti nepoznat način poimanja ljudi,
Način na koji svijet poima jedan narod;
Sada taj oblik ljudskosti nalaziš u sebi.
Stari pjesnik, koji je čak tri jezika poznavao,
Ne jednom, nego trima dušama se dičio.
I doista, u sebi sve duše svijeta sjedinjuje
samo onaj koji sve jezike poznaje.

Posljednjih desetljeća znatno se razvilo znanje jezika u europskim zemljama i u svijetu. S određenog gledišta, napredak je velik jer većina građana Unije danas zna jedan strani jezik, često engleski, ili barem poznaje neke njegove osnove. To je znanje svakako korisno. Međutim, što se dogodilo sa svim onim europskim intelektualcima koji se prije nekoliko desetljeća nisu ograničavali na učenje jednog jezika, nego su ih učili tri, četiri, pet ili više? I zašto je, kad se uči jedan strani jezik, to gotovo uvijek engleski? Zar nemamo više što očekivati od jezika Goethea i Schillera, Dantea i Eca, Voltairea i Camusa, Cervantesa, Vondela i svih ostalih? Dominantan jezik sporazumijevanja u svakom trenutku povijesti, kako ga više ili manje prakticiraju mnogi govornici kojima nije prvi jezik, mogao bi ugroziti potrebnu razinu razumijevanja i razmišljanja. Opravdano je zapitati se može li takav jezik, ako se pojednostavni, izobličiti, čak i izopačiti, omogućiti pristup drugosti, iako samo omogućuje da se dosegne površina kultura svijeta, čak i kultura naroda koji ga nazivaju materinskim¹¹⁹.

Odgovor nedvojbeno leži u višejezičnoj praksi Suda. Potrebe europskih građana za višejezičnošću mora zadovoljiti višejezična predanost njezinih institucija, koje ovise o dostupnosti talenata u svakoj državi članici. Sam uvjet pružanja kvalitetnih višejezičnih usluga pretpostavlja postojanje bogatog kadra ljudi koji su sposobni osigurati to kulturno, jezično i pravno posredovanje na Sudu. Interes za jezike i raznolikost mora se pobuditi i poticati od najranije dobi. Djeca trebaju imati mogućnost učenja više jezika. Mladi trebaju moći putovati i upoznavati druge kulture, izložiti se raznolikosti. Neki će htjeti da im jezici postanu zanimanje, kao što su usmeni i pismeni prevoditelji; nekima će pak, poput pravника lingvista, on postati važna prednost za obavljanje svoje profesije. Taj razvoj treba podržati cijela struktura obrazovanja: učenje nekoliko jezika u školi; održavanje škola za pisano i usmeno prevođenje; održavanje, odnosno razvoj jezičnog i međukulturalnog znanja tijekom sveučilišnih studija, osobito u pogledu prava; korištenje jezika u profesionalnom okruženju, naravno, uz toleranciju i poštovanje sposobnosti svih soba¹²⁰.

119| Za sve te aspekte vidjeti osobito djelo Roberta Phillipsona *English-Only Europe? Challenging Language Policy*, 2003., prevedeno na francuski i ažurirano 2018. pod naslovom *La domination de l'anglais : un défi pour l'Europe*. Vidjeti i predgovor François Grina u verziji na francuskom jeziku.

120| U Belgiji je, primjerice, u privatnom sektoru uobičajeno da na sastancima sudionici slobodno biraju hoće li se izražavati na francuskom ili nizozemskom, tako da se ne moraju svi izražavati na ta dva jezika, ali se od svih očekuje da ih razumiju. Međutim, sve je rasprostranjenija upotreba engleskog jezika iz različitih razloga.

Iako je učenje jezika važno, pravna i administrativna višejezičnost u Uniji ipak se mora temeljiti na pretpostavci da svaki građanin ima pravo znati samo svoj materinski jezik¹²¹. Čak i građani koji govore jedan ili više stranih jezika uvijek će imati pravo te će općenito imati potrebu s upravom i pravosuđem komunicirati na materinskom jeziku. Kako bi se ta potreba zadovoljila, drugi građani trebaju prigrliti jezična zanimanja i iskoristiti povoljne uvjete kako bi to postignuli.

Uloga je Suda senzibilizirati građane na važnost učenja jezika i promicati njihovu upotrebu te isticati plemenitost njihova očuvanja. Konkretno, njegove jezične službe mogu posjećivati škole i sveučilišta, obraćati se profesionalnim i kulturnim udrugama, susretati se s političkim vođama i intelektualcima te organizirati konferencije o višejezičnosti. Usto, Sud ima tu ulogu u okviru „pokreta višejezičnosti”, višestranog pokreta koji istodobno konkretno i simbolično odražava Vrt višejezičnosti, koji predstavlja preambulu tog djela.

5.2. - Svijest o izazovima: kratkoročno ili dugoročno?

Pristup pravosuđu i sudskoj praksi na vlastitom jeziku temeljni je element demokracije, s obzirom na to da određuje mogućnost svakog građanina da sudjeluje u društvu uređenom vladavinom prava i da u njemu ima jednake mogućnosti.

Već 1549. francuski je pjesnik Joachim Du Bellay u djelu *Défense et illustration de la langue française* objasnio koliko je važno da se pravda izriče na jeziku naroda, a ne na latinskom jeziku, kojim su vladali samo rijetki uglednici. Svoje je stajalište temeljio na Pravilniku iz Villers-Cotterêtsa koji je 1539. godine donio kralj Franjo I., kojim je uspostavljena opća upotreba francuskog jezika u javnim aktima i pred sudovima. Povijest naših država, čak ona nedavna, pokazuje nam koliko čvrste argumente mogu imati narodi čiji se jezični i kulturni identitet ne poštuje dovoljno za to da se suprotstave uspostavljenom poretku i potaknu njegov razvoj. To se vidjelo i u demokratskim državama kao što je Belgija i u zemljama podvrgnutim autoritarnim režimima kao što je to bila Litva za vrijeme Sovjetskog Saveza.

Oboružani povijesnim iskustvom i zajedničkim humanizmom, Europljani trebaju razmišljati o budućnosti višejezičnosti u Uniji. Nedostaje novca. Sve je više proračunskih ograničenja, a razdoblja štednje postupno se pretvaraju u dugačak tunel gotovo stalne recesije koja

121 | Alexandre Viala, „Le droit à la traduction”, *Le multilinguisme dans l’Union européenne*, uredila Isabelle Pingel, Éditions Pedone, Paris, 2015., str. 21.

postaje sve restriktivnija. Težnja za učinkovitošću i uštedama potpuno je opravdana te je potrebno uskladiti sve napore kako bi građani po najpovoljnijoj cijeni imali koristi od doprinosa Unije, uključujući temeljno pravo na poštovanje kulturnih i jezičnih identiteta, dostojanstva te višejezičnosti. Međutim, ako štednja u praksi dovodi do pretjeranih ograničenja, svodi potrošnju samo na najneophodnije, neutralizira višejezičnost, onda je vrijeme da se zapitamo nisu li posljedice tih ušteda postale pretjerane.

Mnogo puta u povijesti europski su narodi prevladali traumu i ponovno se povezali s humanističkim i demokratskim vrijednostima, jedinama koje su im mogle donijeti trajnu emancipaciju. Nakon Drugoga svjetskog rata zaraćene su zemlje, iako razorene i uništene, ipak započele svoju obnovu ponovnim uspostavljanjem i razvojem državnih struktura i sloboda, koja god bila njihova cijena. Kako možemo prihvatiti da i dalje prosperitetna Europa zaboravlja lekcije svojih prethodnika i zbog brige o štednji oslabljuje temelje stupa višejezičnosti koji podupire zajedničku strukturu razvoja, prosperiteta i mira izgrađenu s toliko vizije, talenta, upornosti i dijaloga?

Točno je da se štedjeti može i da se štedjeti mora, ali ono bitno mora se očuvati, a to je održati i, barem se tomu može nadati, nastaviti izgradnju Unije koja se temelji na zajedničkim vrijednostima koje uključuju i potiču podršku svih naroda i kultura koje obuhvaća.

Iako se to na prvi pogled može činiti paradoksalnim, u političkom svijetu, protivnici Unije nisu u krivu: upravo financijskim gušenjem projekata bliskim građanima, a najprije višejezičnosti, može se stvoriti osjećaj odbačenosti te proširiti jaz između institucija Unije i njih. Ti protivnici Europe zagovaraju ozbiljne rezove kojima se čuvaju samo kratkoročni politički i gospodarski ciljevi moćnih objektivnih saveznika. Ti zagovornici kratkoročne štednje zanemaruju, svjesno ili ne, da slabe Europu, ali ipak razumiju njezin golem gospodarski doprinos. Usto, neki razumiju i podržavaju model europske integracije i shvaćaju jednako dobro kao i njihovi suparnici da europskoj strukturi prijeti osjećaj kulturnog i jezičnog otuđenja koji može dovesti do urušavanja njezina ideala mira i prosperiteta u raznolikosti.

Kao što se to može vidjeti, u toj teškoj raspravi pobornici štednje u dobroj vjeri u poziciji su arbitara. Stoga je potrebno suočiti se bez ustručavanja s pitanjem omjera cijene i koristi višejezičnosti u Uniji te pogledati postoje li argumenti koji ih mogu uvjeriti.

5.3. - Financiranje višejezičnosti u odnosu na cijenu nepostojanja višejezičnosti

Višejezičnost košta. Troškovi višejezičnosti barem se mogu izračunati, dok je cijena njezina nepostojanja mnogo veća. I demokracija ima svoju cijenu, koja se u velikom dijelu može izračunati. To je teže učiniti za cijenu nepostojanja demokracije, a ipak se svi slažu da bi ta cijena bila golema u gospodarskom, ljudskom i civilizacijskom smislu.

Stoga je Europski parlament pravilno kvalificirao cijenu jezičnih usluga institucija Europske unije kao političku cijenu¹²². Međutim, ta cijena nije samo političke prirode, osobito kada je riječ o Sudu. Višejezičnost je također ključna karika u postupku, poput drugih aktivnosti koje su neophodne za vođenje i rješavanje predmeta, kao i za utvrđivanje sudske prakse.

Neki tvrde da je rasprava o tome besmislena jer su identitet i dostojanstvo svakog naroda, koji se prenose njegovim jezikom, neotuđiva vrijednost i treba ih čuvati. Tako treba čuvati i same jezike, s obzirom na njihov kulturni, simbolički, pa čak i gospodarski značaj. U toj raspravi ne postoje mali ili veliki jezici: braniti jedan jezik znači braniti ih sve¹²³.

Ta je tema iznimno osjetljiva. U tom je pogledu dovoljno primijetiti koliko su države članice brze u poduzimanju pravnih koraka kada Europski ured za odabir osoblja (EPSO) nastoji ostvariti uštede smanjenjem jezika koji se koriste za otvorene natječaje institucija Unije¹²⁴ (*vidjeti točku 2.5.2.*).

Ta osjetljivost ne iznenađuje jer, osim pitanja identiteta i kulture, koja su sama po sebi bitna, odabiri u ovom području imaju gospodarske posljedice na troškove jezičnih usluga, kao i na njihove korisnike¹²⁵.

122| Rezolucija Europskog parlamenta o posebnom izvješću Europskog revizorskog suda br. 5/2005 o rashodima Parlamenta, Komisije i Vijeća za usmeno prevođenje (2006/2001(INI)), SL 2006., C 305E, str. 67.)

123| Alfredo Calot Escobar, op.cit.

124| Athanasia Katsimerou i Dionysios Kelesidis, „Le principe de non-discrimination en raison de la langue“, *Revue de l'Union européenne*, br. 592, Éditions Dalloz, listopad – studeni 2015., str. 534. do 540., osobito str. 537.

125| Vidjeti u tom pogledu Philippe Van Parijs, „L'anglais lingua franca de l'Union européenne : impératif de solidarité, source d'injustice, facteur de déclin ?“, *Économie publique/Public economics* [na internetu], 15 | 2004/2, objavljeno na internetu 12. siječnja 2006., preuzeto 17. rujna 2021.: <http://journals.openedition.org/economiepublique/1670>.

Izravne uštede koje bi mogle proizići iz odabira davanja prednosti jednom ili više jezika u odnosu na druge mogu se procijeniti: riječ je o razini do koje bi se u takvom slučaju smanjili iznosi namijenjeni poslovima pisanog i usmenog prevođenja.

Suprotno tomu, teže je procijeniti koliko bi govornici „neupotrijebljenog” jezika bili zakinuti za određene prednosti u odnosu na druge građane i izloženi dodatnim troškovima, što bi dovelo do gospodarske nejednakosti. Mogu se zamisliti nepovoljni učinci koje bi trpjeli kao negativan pandan prednostima koje bi imali govornici „upotrijebljenog” jezika. U tom pogledu, François Grin navodi pet vrsta prednosti koje imaju izvorni govornici jednog zajedničkog jezika, koji on naziva „monarhijskim”:

- nepostojanje troškova vezanih za pismeni i usmeni prijevod na taj jezik;
- monopol na tržištu pedagoškog materijala, nastave, pismenog i usmenog prevođenja na taj jezik i drugih oblika jezične podrške;
- ušteda koju ostvaruje država/države tog zajedničkog jezika jer njegovi govornici nemaju veliku potrebu za učenjem bilo kojeg drugog jezika;
- mogućnost da tako uštedjena sredstva ulože u učenje drugih vještina;
- prednost izvornog govornika zajedničkog jezika u svakoj situaciji pregovora, natjecanja ili sukoba, čak i ako je njegov sugovornik uložio velika i skupa sredstva u ovladavanje tim jezikom¹²⁶.

Kao odgovor kolegi Philippeu Van Parijsu, koji u pojedinim djelima postavlja pitanje o mogućnosti da se u Uniji počne upotrebljavati *lingua franca*¹²⁷ – silom prilika engleski jezik – F. Grin piše: „jednojezičnost ima svoju cijenu, drukčiju, ali ne manje stvarnu od cijene višejezičnosti”¹²⁸. Samo što se u slučaju višejezičnosti troškovi dijele, dok u slučaju jednojezičnosti troškove snose isključivo gubitnici. Iako se nije mogla sustavno utvrditi, trenutačna nadmoć engleskog jezika u svijetu, osim svoje simbolične važnosti,

126| François Grin, Coûts et justice linguistique dans l'élargissement de l'Union européenne, *Panoramiques*, br. 69, 4. tromjesečje 2004., str. 97. do 104.

127| Philippe Van Parijs, *op. cit.*

128| Vidjeti predgovor Isabelle Pingel, „Le multilinguisme dans l'Union européenne”, uredila Isabelle Pingel, Éditions Pedone, Paris, 2015., str. 55. do 71.

predstavlja vrijednost od nekoliko milijardi eura svake godine, s obzirom na to da se velika većina Europljana nalazi u situaciji da mora „platiti kako bi se našla u slabijem položaju”¹²⁹. Jasno je da, čak i kada bi se uspjela sastaviti cijela slika, s jedne strane, o različitim modelima smanjenja troškova smanjenjem višejezične usluge i, s druge strane, o različitom utjecaju tih smanjenja na različite kategorije građana, ipak bi se morala provesti politička rasprava¹³⁰. Usto, tada bi se uključili i mnogi drugi čimbenici.

5.3.1. - Cijena višejezičnosti

Nije previše teško izračunati troškove Unije, čiji ukupni proračun u 2023. iznosi oko 170 milijardi eura¹³¹. Taj proračun predstavlja mali dio (oko 2 %) ukupnih javnih troškova u Uniji i oko 1 % nacionalnog bruto dohotka država članica (otprilike proračun Danske)¹³². Udio od 6 % proračuna Unije dodijeljen je administrativnom poslovanju, a većina je namijenjena strukturnim fondovima i zajedničkim politikama. Ukupni troškovi pismenog i usmenog prevođenja u svim institucijama Unije predstavljaju manje od 1 % tog proračuna (i stoga manje od jedne šestine administrativnih rashoda). To predstavlja otprilike 1,1 milijardu eura¹³³, odnosno manje od 2,5 eura po stanovniku godišnje. Kako bi se sagledala njezina relativna važnost, valja reći da ta višejezičnost košta manje od cijene jedne kave po građaninu. Međutim, 450 milijuna kava svakako ne predstavlja zanemariv trošak.

Sud je izračunao trošak višejezičnosti koji se primjenjuje u instituciji, uzimajući u obzir sve troškove vezane uz plaće pravnika lingvista i usmenih prevoditelja, doprinos Unije za njihove mirovine, usavršavanje, izgradnju infrastrukture i održavanje, kao i za isporuku, zaštitu, eksternalizaciju zadataka usmenog i pismenog prevođenja. Ukratko, riječ je

129| François Grin, „L'anglais comme lingua franca : questions de coût et d'équité. Commentaire sur Philippe Van Parijs”, *Économie publique*, br. 15, 2004., str. 3. do 11.

130| Vidjeti i Dominique Hoppe, „Le coût du monolinguisme”, *Le Monde diplomatique*, siječanj 2015., u kojem se navode troškovi, ali i postupna promjena sustava, osobito pravnih, te načini razmišljanja o engleskom jeziku kao da je *de facto lingua franca*.

131| Vidjeti <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/28/the-eu-s-expenditure>

132| Europska komisija, kratak pregled proračuna Unije, rujan 2022., <https://ec.europa.eu/budget/publications/fact-check/index.html>

133| Zaklada Robert Schuman, Parler l'europeén, 23. prosinca 2019., <https://www.robert-schuman.eu/fr/questions-d-europe/0541-parler-l-europeen>

o ukupnim troškovima višejezičnosti Suda kroz pristup troškovnog računovodstva. Ti su troškovi u 2020. iznosili 159 milijuna eura (što predstavlja iznos od 0,36 eura po stanovniku godišnje). Taj iznos predstavlja velik dio proračuna Suda, koji je 2020. iznosio 436 600 000 eura. To ne čudi jer zbog vrlo opsežnog višejezičnog sustava Suda dužnosnici i službenici jezične službe čine više od trećine ukupnog osoblja, uz podršku velikog broja vanjskih suradnika. Međutim, Sud je institucija koju financiraju građani i koja mora osigurati najbolje upravljanje sredstvima koja su mu dodijeljena. Mnoge prethodno navedene mjere štednje dio su te stalne obveze.

Troškovi višejezičnosti stoga su u apsolutnim brojkama visoki, ali, posebno zahvaljujući mjerama dobrog upravljanja i mjerama štednje, u relativnom su smislu vrlo niski. Potrebno je zapitati se kolika bi bila cijena nepostojanja višejezičnosti. Nju je već teže procijeniti.

5.3.2. - Cijena nepostojanja višejezičnosti

Kako bi se procijenila cijena nepostojanja višejezičnosti u institucijama Unije i na Sudu, moguće se osloniti samo na pretpostavke jer su neke posljedice neizbježne, a neke pak samo moguće; neki učinci mogu se brojčano utvrditi s određenom preciznošću, ali to nije slučaj za većinu njih.

Prva od tih posljedica moglo bi biti smanjivanje, a možda i nestanak Unije, lišene potpore građana, a slijedom toga i država članica. Ta pretpostavka može se činiti ekstremnom, no s obzirom na prethodno navedenu analizu temeljne važnosti identiteta za pristupanje narodâ, u stvarnosti se ne može isključiti. Ta se posljedica u određenom dijelu može izmjeriti u gospodarskom smislu. Proračun Unije danas iznosi 164,25 milijardi eura (2021.) na 447 milijuna građana, što predstavlja 365 eura godišnje neizravnog doprinosa po građaninu, pri čemu najmanje prosperitetni građani, dakako, pridonose manje od onih najprosperitetnijih. Bilo bi pojednostavnjeno smatrati da bi nestanak Unije omogućio jednako gospodarstvo. Točno je da Unija ima svoju cijenu, no ona je prije svega stvoriteljica bogatstva i blagostanja. Naime, Unija ulaže golemu sredstva u države članice i njihove regije te, osim učinka solidarnosti i povoljnog djelovanja na okoliš i uvjete života, stvara velik ekonomski povrat. Komisija smatra da će do 2023. sredstva uložena između 2007. i 2013. proizvesti dobit od 274 %, odnosno 2,74 eura za svaki uloženi euro¹³⁴.

134| https://ec.europa.eu/info/strategy/eu-budget/eu-budget-added-value/fact-check_en

Osim toga, bruto domaći proizvod (BDP) Unije, odnosno ukupna vrijednost svih proizvedenih roba i usluga, u 2019. dosegao je 16 400 milijardi eura, što je ukupno bilo oko 15 % svjetske trgovine robom. Tako se Unija nalazi na drugom mjestu među glavnim dionicima u međunarodnoj trgovini, iza Kine i ispred Sjedinjenih Američkih Država¹³⁵. Prosječni BDP po stanovniku Unije u posljednjih se 20 godina gotovo udvostručio. U slučaju nekih od najsiromašnijih država članica porastao je više od deset puta.

Svega toga ne bi bilo u slučaju nestanka Unije, pa čak i mnogo više toga jer ne treba zaboraviti kombinirani učinak koji dugoročno proizlazi iz drugih, manje izravnih čimbenika:

- prestanak razvoja Unije, u okviru kojeg bi se omogućio stalan rast tog preostalog bogatstva;
- geopolitička nesigurnost, nestabilnost ili čak i rizik od sukoba;
- slabljenje europske regije na svjetskoj političkoj sceni, osobito unutar Svjetske trgovinske organizacije (WTO) i bilateralnih sporazuma, s obzirom na to da financijski značaj Unije uvelike premašuje visinu iznosa država članica.

Možda ne bi došlo do tako drastične posljedice i moglo bi se čak očekivati da države članice uspostave alternativne mehanizme koji bi sačuvali barem dio pravne stečevine Unije. Stoga samo treba utvrditi da bi svako veliko nazadovanje višejezičnosti moglo dovesti do nazadovanja europskog projekta, što bi, osim osobito ograničenja slobodnog kretanja, dovelo i do osiromašenja kulturne razmjene i izolacionizma, što su pogubni gospodarski učinci.

Ekonomisti bi zasigurno mogli izvršiti potpunije i preciznije izračune gospodarskog doprinosa Unije.

5.3.3. - Posljedice u slučaju nepostojanja višejezičnosti u radu Suda

Nakon predočavanja te široke perspektive, valja se zapitati koja bi bila cijena nepostojanja višejezičnosti u okviru Suda, pod pretpostavkom da se njegovo djelovanje može odvojiti od općeg političkog konteksta. Koje bi bile posljedice da Sud i Opći sud djeluju samo na jednom jeziku, a da se građani i države članice moraju prilagoditi toj situaciji? Prije svega

135| https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_hr

treba utvrditi da se prelazi granica onoga što se može izračunati te se ulazi u područje općih posljedica koje mogu biti različitog intenziteta.

Pristup pravosuđu

Kada bi države članice i građani morali podnositi akte kojima se pokreće postupak, zahtjeve za prethodnu odluku, tužbe i žalbe na unaprijed određenom jeziku, očito bi se narušila jednakost među građanima i sudovima. Autori tih akata mogli bi odabrati hoće li pisati izravno na tom jeziku ako smatraju da su za to sposobni ili pribjegnuti privatnim uslugama prevođenja, što uključuje dodatne troškove i rokove. U oba bi slučaja razina kvalitete varirala, stvarno aktivno vladanje stranim jezikom, uključujući i s pravnog stajališta, bilo bi prilično rijetko, a kontrola kvalitete prijevoda koji se nude onima koji ne vladaju tim jezikom bila bi iluzorna. Od početka bi nastalo mnoštvo nejasnoća, što bi sudove pred kojim je pokrenut postupak moglo spriječiti u pravilnom razumijevanju tih akata i njihova konteksta te narušiti relevantnost njihovih odluka.

Isto bi vrijedilo i za razmjenu podnesaka stranaka u izravnim tužbama i očitovanja koje stranke i države članice podnose u okviru prethodnih postupaka. Institucije bi pak bile u povlaštenom položaju jer bi mogle računati na to da te akte pišu i prevode dužnosnici koji su izvorni govornici tog jedinstvenog jezika postupka.

U usmenom dijelu postupka, u kojem bi se rasprave održavale bez usmenog prevođenja, stranke bi se trebale oslanjati na zastupnike koji vladaju pravnim rječnikom jedinstvenog jezika postupka, što bi u praksi dovelo u povlašten položaj članove komore ili komora zemalja tog jezika, ili bi trebale pristati na zastupanje na nacionalnoj razini, ali bi pritom preuzimale rizik od toga da izlaganje bude manje učinkovito i dinamično.

Naposljetku, odluka, kojoj bi eventualno prethodilo mišljenje koje je nezavisni odvjetnik iznio samo na jednom jeziku, najčešće bi bila napisana na jeziku koji stranke u sporu ne znaju, čime bi im se uskratilo detaljno razumijevanje rasuđivanja suda i osnovanosti njegove odluke. U kontekstu zahtjeva za prethodnu odluku neki bi sudovi koji su uputili zahtjev mogli čak pogrešno shvatiti sadržaj presude i, u potpunosti u dobroj vjeri, postupiti na način koji nije u skladu s njom. Moguće je i da sud Unije iz jezičnih razloga ne odgovori na loše sastavljeno prethodno pitanje, što bi dovelo do mogućnosti novog prethodnog postupka, a to podrazumijeva nove rokove i troškove.

Pritom se osobito misli na situaciju nacionalnih sudova, koji su često preopterećeni poslom i velikim zaostacima, koji bi svoje odluke kojima se upućuje zahtjev za prethodnu

odluku trebali prevoditi i zatim čekati odgovore na stranom jeziku kojim vladaju na različitim razinama. Sigurno je da bi mnogi pokušali riješiti spor bez prethodne odluke, čime bi se ugrozio dijalog u prethodnom postupku, koji ipak ima središnje mjesto u sudbenom ustroju Unije.

S obzirom na prethodno navedeno, višejezičnost Suda preduvjet je za jednako postupanje, dobro sudovanje i pravnu sigurnost.

Objavljivanje

Kao što se to prethodno navelo, pravo Unije ima izravan učinak i nadređeno je nacionalnom pravu. Stoga su ga svi sudovi neke države članice Unije dužni primjenjivati kao pozitivno nadređeno pravo. To je od posebne važnosti u kontekstu prethodnog postupka, u kojem sud Unije pruža tumačenja prava Unije koja su izravnije relevantna za sve države članice.

Kad se odluke ne bi objavljivale na njihovu jeziku, parlamentarni zastupnici, uprave i nacionalni sudovi svih razina s različitim bi jezičnim i pravnim kapacitetima pokušavali razumjeti ono što im nalaže to pravo napisano na stranom jeziku. Često bi dionici u različitim državama članicama, pa čak i unutar svake države članice, razvijali različito razumijevanje sudske prakse te bi je različito primjenjivali i time stvarali sve više nepravilnosti u ujednačenoj primjeni prava Unije, uključujući i u pogledu unutarnjeg tržišta. Tako ugroženo funkcioniranje unutarnjeg tržišta dovelo bi do snažnog i izravnog gospodarskog učinka u obliku trgovinskih ograničenja. Osim toga, radi pojašnjenja mogla bi se postaviti mnoga nova prethodna pitanja, osobito za tumačenje, ali i dalje pod prethodno opisanim nejednakim i nezadovoljavajućim uvjetima. Samo bi dodatni troškovi tih sporova mogli premašiti troškove jezičnih službi Suda.

Mnogi odvjetnici svojim klijentima više ne bi mogli davati upućene savjete kad bi taj savjet podrazumijevao analizu prava Unije: naime, ta analiza morala bi se temeljiti na aktima sastavljenim na jeziku kojim nedovoljno ili uopće ne vladaju.

Naravno, države članice mogle bi odlučiti dati na prijevod sudsku praksu Suda o svojem trošku, ali onda bi se samo promijenio izvor troškova, a pritom bi se stvorila nova nejednakost na štetu građana najmanje naseljenih i najmanje prosperitetnih država

članica¹³⁶ ili onih koje su najmanje svjesne važnosti raspolaganja sudskom praksom Unije na nacionalnom jeziku ili nacionalnim jezicima. Čak i da države članice stvarno prevedu sudsku praksu na sve jezike to bi učinile tek *a posteriori*, tako da prijevodi ne bi bili dostupni pravnoj struci na dan proglašenja niti u kratkom roku. Usto, ti bi prijevodi vrlo vjerojatno bili manje kvalitete. Naime, pritisak na cijene prijevoda mogao bi mu narušiti kvalitetu, u kontekstu u kojem svaka riječ, svaki pojam, svaka gramatička veza, a ponekad i obični zarez mogu izmijeniti točan smisao teksta. Štoviše, prevoditeljski zadaci obavljali bi se rascjepkano i nekoordinirano, za razliku od sadašnje prakse Suda, u okviru koje se pravnici lingvisti različitih jezičnih odjela izravno ili neizravno dogovaraju i komuniciraju s kabinetima koji sastavljaju mišljenja i odluke. Također je zamislivo da država koja ne želi da se pravo Unije u cijelosti poznaje i primjenjuje u okviru njezina pravnog poretka koristi troškove prijevoda kao izliku da ga ne izradi.

5.3.4. - Decentralizirano praćenje postupaka

Iz prethodno navedenog dovoljno je jasno da bi jednojezični rad Suda odmah doveo do vrlo ozbiljnih posljedica i da je višejezičnost neophodna u njegovu radu. Još se valja pitati upravlja li se tim višejezičnim radom na odgovarajućoj razini ili bi bilo korisnije da je ono decentralizirano.

Već se razmotrila mogućnost da sudsku praksu prevode države članice. Također bi se trebalo pitati bi li izravna uključenost država članica u pružanje višejezičnih usluga omogućila učinkovit rad institucije.

Tijekom cijelog postupka, od prijevoda akta kojim se pokreće postupak do izrade odluke na jeziku postupka, uključujući usmeno prevođenje tijekom rasprava, jezičnim posredovanjem određuje se tijek postupka koji bi u slučaju prekida u pružanju jezičnih usluga bio prekinut.

Kada bi se pružanje tih usluga prepustilo državama članicama, neizbježno bi došlo do rizika od nestašice, čim neka država ne bi mogla pružiti potrebne usluge u svakom trenutku i u odgovarajućoj količini. Naime, te usluge treba prilagoditi tempu provedbe

136| Mehanizmi solidarnosti povezani s razinom bogatstva država članica dio su financiranja općeg proračuna Unije, koji se temelji na 70 % BDP-a država članica, a time i financiranja višejezičnosti. Promjena izvora financiranja višejezičnosti nerazmjerno bi pala na teret najmanje prosperitetnih i najmanje naseljenih država. Ako jednu jezičnu verziju financira više od 90 milijuna govornika njemačkog, a drugu 1,3 milijuna Estonaca, zanemaruje se jednakost građana i solidarnost među našim narodima.

svakog sudskog postupka. Bilo da je riječ o organizacijskim, logističkim ili proračunskim razlozima, velika bi prepreka bila razvoj, održavanje i dostupnost u svakoj državi članici kompetentnih resursa za pismeno ili usmeno prevođenje sa svih ostalih službenih jezika u svakom trenutku.

Međutim, to nije sve: povjerljivost odluka i tajnost vijećanja zabranjuju da se prevođenje tih dokumenata povjeri državama članicama prije njihova proglašenja, neovisno o tome dodjeljuje li se internim resursima ili vanjskim suradnicima. Sudovi Unije trebaju nastaviti raditi zajedno i potpuno neovisno, uz poštovanje tajnosti vijećanja.

Za sve pismene ili usmene prijevode koje bi osiguravala država članica postavilo bi se i pitanje kvalitete, u kontekstu u kojem bi se, uz prethodno navedene izazove, pojavio rizik od rascjepkanosti terminoloških odabira, nepoznavanja autonomnih pojmova i heterogenosti verzija.

Kao što se to može vidjeti, samo u kontekstu potpune i kontrolirane višejezičnosti Sud može ispuniti svoju zadaću. To se, s jedne strane, odnosi na njegovu pravosudnu djelatnost, koja uvelike ovisi o dijalogu sa strankama, nacionalnim tijelima i osobito nacionalnim sudovima, te, s druge strane, na širenje njegove sudske prakse.

Najbolji i nedvojbeno jedini zamisliv sustav upravljanja višejezičnošću na Sudu je sustav koji se sastoji od interne kontrole tog kamena temeljca njegova djelovanja i njegova utjecaja. S obzirom na razne izvore ušteda, a posebno na uštedu koja proizlazi iz središnjeg upravljanja tijekom rada, terminologijom, usavršavanjem, eksternalizacijom ili informatičkim alatima, to je ujedno i najjeftinije i najučinkovitije rješenje u smislu skrivenih i prividnih troškova.

Zaključno, iluzorno je htjeti se uhvatiti ukoštac s procjenom izračuna troškova do kojih bi došlo u slučaju odricanja od višejezičnosti na Sudu. Samo navođenje mogućih posljedica dovoljno je da dokaže da je trošak višejezičnosti na Sudu vrlo skroman u usporedbi s cijenom njezina nepostojanja. Naposljetku, prebacivanje odgovornosti za upravljanje i financiranje višejezičnosti na države članice uzrokovalo bi nejednakosti, kašnjenja i neizvjesnosti te bi dovelo u pitanje tajnost vijećanja, što je bitno jamstvo neovisnosti Suda.

Zaključak

Višejezičnost je istodobno proces, ulaganje i vrijednost.

Kao proces, prati postupke pred Sudom Europske unije. Dvama sudovima te institucije, Sudu i Općem sudu, mogu se uputiti zahtjevi sastavljeni na bilo kojem od 24 službena jezika Unije, stranke imaju pravo na to da ih se sasluša na tom jeziku, a sudska praksa treba se učiniti dostupnom na svim službenim jezicima. Stoga pravno prevođenje i usmeno prevođenje treba osigurati u okviru 552 moguće jezične kombinacije, na najvišoj razini kvalitete, po najboljoj cijeni i u rokovima koji odgovaraju pravilnom funkcioniranju europskog pravosuđa. U tu svrhu Glavna uprava za višejezičnost (DGM) angažira stručnjake u području pravâ i jezika iz svih država članica. Ne oslanja se samo na taj rijetki ljudski resurs, nego i na provjerene metode, kao što su trajno usavršavanje, terminologija, korištenje pivot jezika i stalno promišljanje o korisnim uštedama, ali i na najsuvremenije alate koji pomažu u izgradnji i ažuriranju međuinstitucijskih višejezičnih baza podataka, najnovije tehnologije za pomoć u prijevodu, kao što je neuronsko prevođenje, ili učinkovite metapretraživače.

Pravna višejezičnost ne odnosi se samo na Glavnu upravu za višejezičnost, što je jasno vidljivo iz ovog djela. Sam rad dvaju sudova i službi institucije svakodnevno se oslanja na višejezičnu i višepravnu kulturu. Točno je da je Glavna uprava za višejezičnost najvidljiviji dio tog višejezičnog rada, ali tajništva, kao i sve službe zadužene za pomoć i podršku sudovima u njihovoj zadaći, funkcioniraju na isti način te se oslanjaju na pravne i jezične kompetencije.

Kao ulaganje, višejezičnost osigurava dobar rad sudova koji sami sudjeluju u radu cijele europske strukture izgrađene na demokraciji, vladavini prava i zaštiti manjina. Budući da je politički, društveni i gospodarski doprinos Europske unije toliko znatan koliko i neophodan, višejezičnost treba očuvati svuda gdje djeluje kao uvjet ili poluga tog doprinosu. Kada je riječ o Sudu, pristup pravosuđu i pravu neophodan je za dobro funkcioniranje unutarnjeg tržišta i politika Unije općenito, uključujući u pogledu njezine društvene i ekološke dimenzije. Višejezičnošću koja je podupire može se upravljati u dobrim uvjetima samo ako je pod kontrolom te institucije, inače se može smanjiti učinkovitost i može doći do temeljno problematičnih ustupaka u pogledu neovisnosti suda.

Naposljetku, višejezičnost je prednost, ključna vrijednost Unije i temeljno pravo. Narodi Europe mogu biti ujedinjeni u različitosti samo ako se u potpunosti poštuju njihov identitet

i njihova kultura, čija je okosnica njihovo jezično naslijeđe. Nepoštovanjem jednakosti jezika dovodi se u pitanje jednakost naroda te se građaninu oduzima Unija koja može pripadati samo njemu jer je bez njega besmislena. Možda valja prihvatiti i to da, dok stavljanje jednog ili više jezika u povoljniji položaj proizvoljno određuje pobjednike i gubitnike, očuvanje višejezičnosti stvara samo pobjednike jer se svim građanima osiguravaju jednaki uvjeti, a pritom se čuvaju mnogostrukost i raznolikost kulturnih i pravnih doprinosa koje svi, neovisno o njihovu jeziku, svakodnevno obogaćuju.

Približavanje, objašnjavanje i obrana višejezičnosti u okviru institucija ciljevi su kojima se vodio autor ovog teksta. Međutim, višejezičnost, koja ide ruku pod ruku s multilateralizmom i integracijom, jednako je važna izvan institucija Unije. Pitanje jezičnog pluralizma ponovno postaje osobito relevantno i unutar država članica, dok globalizacija i digitalna revolucija potiču pojednostavnjenje i ubrzavanje komunikacije.

„Kombinacija” iskustava i promišljanja o kojoj je riječ u drugom svesku ovog djela snažno ilustrira neotuđivu vrijednost kulturnog, jezičnog i pravnog pluralizma.

Glosar

Akreditacijski ispit

Ispit koji trebaju proći i položiti vanjski usmeni prevoditelji kako bi se uvrstili na popis konferencijskih prevoditelja koji je zajednički trima europskim institucijama (Komisiji, Parlamentu i Sudu) i kako bi mogli raditi za te institucije.

Ciljni jezik

Jezik na koji se prevodi, u pisanom ili usmenom obliku.

eTranslation

Usluga neuronskog strojnog prevođenja koju je razvila Europska komisija za institucije Unije i nacionalne vlasti. Sud financijski potiče održavanje, ažuriranje i razvoj usluge eTranslation u okviru međuinstitucijske suradnje. Izravno surađuje s Komisijom u razvoju programa za strojno prevođenje posebno prilagođenih za rad sudova.

Euramis

Međuinstitucijski sustav upravljanja prijevodnim memorijama. Te memorije, koje ažuriraju sve institucije, sadržavaju, među ostalim, zakonodavne dokumente i sudsku praksu Unije.

EURêka

Interni pretraživač koji pruža jedinstven pristup sudskim dokumentima, kao i pravnim, postupovnim, dokumentarnim i terminološkim podacima analiza institucije.

Funkcionalni komplet za prevođenje

U kontekstu Glavne uprave za višejezičnost (DGM), sve datoteke potrebne za izradu prevoditeljskog projekta u programu Trados Studio. „Funkcionalni komplet” sadržava tekst za prijevod (u formatu koji se može obrađivati u uređivaču Studio), relevantne prijevodne memorije, kao i dokumentacijske i terminološke izvore za koje se utvrdi da su korisni za prijevod. Od 2019. uključuje i prijedloge neuronskog strojnog prevođenja iz međuinstitucijskog sustava eTranslation ili komercijalnog alata DeepL.

IATE

Međuinstitucijska terminološka baza podataka, dostupna javnosti (<https://iate.europa.eu/home>). Od 2020. pravnom terminologijom koju izrađuje Sud upravlja se izravno unutar baze podataka IATE.

Izvorni jezik

Jezik s kojeg se prevodi, u pisanom ili usmenom obliku.

Kabina

Metonimijom ponekad podrazumijeva dio tima usmenih prevoditelja koji na raspravi prevodi na određeni jezik, a ponekad upravni pododjel koji čine usmeni prevoditelji istog jezika.

Komparativni višejezični pravni rječnik (VJM)

Zbirka višejezičnih i višesustavnih terminoloških kartica nastala kao rezultat istraživanja poredbenog prava koje provode pravnici lingvisti u području prava stranaca te obiteljskog i kaznenog prava.

Konsekutivno usmeno prevođenje

Tehnika usmenog prevođenja u kojoj usmeni prevoditelj prevodi ono što je govornik rekao nakon što završi govor, pri čemu se obično koristi bilješkama.

Omissis

Izostavljanje koje izvršava „referentna osoba” u tekstu zahtjeva za prethodnu odluku kako bi se smanjila količina prijevoda a da se pritom ne iskrivi značenje ili smisao dokumenta. Referentna osoba sustavno umeće kratku informaciju u uglatim zagradama o sadržaju izostavljenih odlomaka. Oznaka *omissis* ne upotrebljava se za sama prethodna pitanja.

Pivot jezik

Jezik koji u okviru pravnog prevođenja služi kao posredni jezik između izvornog jezika i različitih ciljnih jezika kada nije moguće izravno prevođenje. Glavna uprava za višejezičnost koristi pet *pivot* jezika: njemački, engleski, španjolski, talijanski i poljski, pri čemu svaki od tih jezika služi za posredovanje u okviru skupa unaprijed određenih jezika (primjerice, španjolski služi kao *pivot* za latvijski, mađarski i portugalski). Pravnici lingvisti takozvanih „pivot” odjela izravno prevode s izvornika u ograničenom vremenu, kako bi svojim kolegama iz drugih jedinica omogućili prevođenje s te pivot verzije, koja u tom slučaju ima ulogu izvornika.

Popis CAST

Contract Agent Selection Tool. „Popisi CAST” proizlaze iz baze podataka kojom upravlja Europski ured za odabir osoblja (European Personnel Selection Office, EPSO), koja prikuplja prijave za radna mjesta ugovornog osoblja u različitim funkcijskim skupinama i za različita zanimanja. Popis CAST funkcionira kao zbirka kandidata koju institucije mogu konzultirati za zapošljavanje privremenog osoblja.

Povezivanje dvorana

Tehnička intervencija koja se sastoji od povezivanja kabina za usmeno prevođenje koje se nalaze u glavnoj dvorani sastanka s kabinama koje se nalaze u sporednoj dvorani. Ta se tehnika upotrebljava kada u glavnoj dvorani nema dovoljno kabina kako bi se smjestio tim usmenih prevoditelja raspoređenih na raspravu. Usmeni prevoditelji u povezanoj dvorani tako obavljaju usmeno prevođenje na daljinu, koristeći se zvukom i slikom koji se prenose iz glavne dvorane.

Prijevodna memorija

Jezična baza podataka koja sadržava jedinice prijevoda. Svaka jedinica prijevoda predstavlja segment teksta (sintagmu, rečenicu, odjeljak) iz nekog dokumenta, s kojim se povezuje odgovarajući segment iz istog dokumenta na drugom jeziku.

Referentna osoba

Pravnik lingvist iz odjela za jezik postupka zadužen za obavljanje raznih zadataka u svrhu olakšavanja obrade i prijevoda zahtjeva za prethodnu odluku (izostavljanje teksta označeno oznakom *omissis*, anonimizacija, sažetak, objašnjenja, lektura izvornog dokumenta itd.).

Relejni jezik

Jezik koji u okviru usmenog prevođenja služi kao posredni jezik između izvornog i ciljnog jezika kada izravno usmeno prevođenje nije moguće zbog odsutnosti ili nedostupnosti usmenog prevoditelja koji vlada potrebnom jezičnom kombinacijom. Za razliku od pivot jezika, relejni jezik nije predodređen, nego se odabire ovisno o specifičnim okolnostima rasprave.

Retour jezik

Strani jezik na koji usmeni prevoditelj može prevoditi sa svojeg materinskog jezika.

Simultano usmeno prevođenje

Tehnika usmenog prevođenja u kojoj usmeni prevoditelj, koji sjedi u kabini, sluša govornika preko slušalica i odmah na mikrofonski prenosnik prenosi njegovu poruku na drugom jeziku. Taj se prijevod prenosi u slušalice slušatelja s pomoću tehničke opreme.

Udaljeno mjesto

Dvorana opremljena opremom za videokonferencije, iz koje izlaže stranka kojoj je odobreno sudjelovanje na raspravi na daljinu. Ta stranka tako može sudjelovati u raspravama putem videokonferencije. Svako njezino izlaganje usmeno se prevodi i ona može slušati usmeni prijevod rasprava na svojem jeziku.

Usmeno prevođenje na daljinu

Način rada u okviru kojeg se usmeni prevoditelj nalazi na mjestu koje je različito od mjesta većine sudionika. On vidi govornika putem videoveze i čuje ga zahvaljujući prijenosu zvuka njegova izlaganja.

Usmeno prevođenje putem videokonferencije

Način rada u okviru kojeg se usmeni prevoditelj nalazi na istom mjestu kao i većina sudionika na sastanku ili raspravi. On vidi govornika na udaljenom mjestu putem videoveze i čuje ga zahvaljujući prijenosu zvuka njegova izlaganja.

Protokolarni redoslijed jezika i oznake ISO ¹³⁷

Ime u izvornom jeziku	Hrvatski naziv	Oznaka ISO
български	bugarski	BG
español	španjolski	ES
čeština	češki	CS
dansk	danski	DA
Deutsch	njemački	DE
eesti keel	estonski	ET
ελληνικά	grčki	EL
English	engleski	EN
français	francuski	FR
Gaeilge	irski	GA
hrvatski	hrvatski	HR
italiano	talijski	IT
latviešu valoda	latvijski	LV
lietuvių kalba	litavski	LT
magyar	mađarski	HU
Malti	malteški	MT
Nederlands	nizozemski	NL
polski	poljski	PL
português	portugalski	PT
română	rumunjski	RO
slovenčina (slovenský jazyk)	slovački	SK
slovenščina (slovenski jezik)	slovenski	SL
suomi	finski	FI
svenska	švedski	SV

137| Tablica sastavljena u skladu s Međuinstitucijskim stilskim priručnikom Ureda za publikacije. Izvorna i detaljnija verzija tablice dostupna je na sljedećoj adresi: <https://publications.europa.eu/code/hr/hr-370200.htm>

**SUD
EUROPSKE UNIJE**

L-2925 Luxembourg

Tel. +352 4303 1

Internetska stranica Suda: curia.europa.eu

Tekst dovršen u prosincu 2022.

Stanje podataka na dan 31.12.2022.

Ni institucija ni osoba koja djeluje u ime institucije nisu odgovorne za upotrebu objavljenih informacija.

Luxembourg : Sud Europske unije | Glavna uprava za višejezičnost
Glavna uprava za informiranje | Uprava za komunikaciju
Odjel za publikacije i elektroničke medije

Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2023

Fotografije: © Europska unija, 2019.-2023.; © Alan Xuereb, Umjetnik, 2023.;
© Joseph Alfred Izzo Clarke, Slika, 2023.

© Europska unija, 2023

Umnožavanje je dopušteno uz navođenje izvora.

Zabranjuje se svaka upotreba ili umnožavanje fotografija ili drugih dokumenata za koje Europska unija nema autorska prava bez dopuštenja nositelja autorskih prava.

Print	ISBN 978-92-829-3748-8	doi:10.2862/232	QD-03-21-498-HR-C
PDF	ISBN 978-92-829-3877-5	doi:10.2862/485772	QD-03-21-498-HR-N

Višejezičnost, u kojoj se ogleda jedinstvo u raznolikosti i duboko poštovanje prema kulturnim i jezičnim identitetima od kojih je Unija satkana, oživotvoruje pravo svakoga građanina da se na materinskom jeziku obrati institucijama i da na tom jeziku dobije odgovor.

Načelo višejezičnosti i njegovo funkcioniranje kodificirano je različitim pravnim instrumentima, a osobito prvom uredbom koju je donio EEZ, Uredbom 1/58, koja je još na snazi. Ipak, kao i za očuvanje demokracije, i za očuvanje višejezičnosti potrebno je ulagati stalan trud pri objašnjavanju njezine važnosti u okviru dugoročne vizije. Naime, višejezičnost se redovito dovodi u pitanje pod izgovorom brzine ili ekonomičnosti, kao da je njezino postojanje za nas ograničenje, a ne zajedničko bogatstvo.

Na Sudu Europske unije višejezičnost je osobito važna jer uvjetuje odvijanje postupaka od samog početka i nakon njihova završetka omogućuje da sudska praksa bude svakom dostupna na njegovu jeziku. Legitimni zahtjevi učinkovitosti i nadzora nad troškovima i dalje su krucijalni, tako da se konstantno promišlja o poboljšanjima i o tome kako se najnovijom tehnologijom koristiti na najbolji način kako bi se građanima uvijek pružala optimalna usluga.

U ovom se djelu iznose povijesni, pravni i politički aspekti zahvaljujući kojima se razvila snažna institucijska višejezičnost, kao instrument ravnopravnosti, inkluzije i napretka. U njemu su predstavljena pravila jedne institucije o jeziku i način na koji se u njoj višejezičnost primjenjuje, osobito kako je primjenjuju službe za usmeno i pravno prevođenje. U njemu su prikazana stajališta i argumenti koji se redovito iznose u tisku i u pravnoj teoriji kako bi se, na temelju objektivnih analiza, predstavila aktivna i optimistična vizija, odlučno okrenuta prema budućnosti.

SUD
EUROPSKE UNIJE

Thierry Lefèvre, direktor Glavne uprave za višejezičnost

—

Glavna uprava za višejezičnost

—

Glavna uprava za informiranje
Uprava za komunikaciju
Odjel za publikacije i elektroničke medije

Svibanj 2023.

